ANUL XXII
4
(874)
Sîmbătă
27 ianuarie
1979
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Marelui fiu al patriei, omagiu!

Sănătate și durată!

Noi sărbătorim pe cine vrem, cum vrem, după datinile, obiceiurile și-n legea noastră ; noi lăudăm pe-ai noștri, pe care-i recunoaștem și-n care ne recunoaștem.

Ale uzinelor panouri de onoare, vitrinele cu portretele fruntașilor în muncă, de la sate, și la-nvățătură, din facultăți și școli, ne arată pe noi cei cu merite, față de noi cei cu merite.

Poporul român s-a sprijinit dintotdeauna pe inșii de excepție : pe cine s-a rezemat el i-a meritat.

Împrejurările prea vitrege ale timpurilor, răscrucea unde sîntem puși nu ne-au dat nici bunuri, nici vremi de liniște și risipă, în petreceri. Nu ne-au dat nici prea multe ocazii să-i sărbătorim pe-ai noștri cum ar fi meritat. Nici după moarte, mulți dintre ei nu și-au primit răsplata cumsecade, pentru-acele fapte ce i-au consacrat drept părinți ai patriei și fii de reazim ; la apărare, la unire, la întregire, la eliberare.

Noi nu facem fală, nu facem faimă deșartă. Sîntem un popor măsurat și deloc fanatic. Prea multele necazuri publice ne-au lăsat o timorare și-o stîngăcie în fire și-n orînduială, cînd vrem să-i lăudăm pe-ai noștri.

Dacă astăzi consacrăm Ziua Celui care ne conduce, o facem ca pe o formă de luptă și muncă. O facem după Ziua Minerului, după Ziua Armatei, după Ziua Constructorului, în onomastica și aniversările muncii.

Acestea sînt forme de luptă cu inerția, cu ambițiile egoiste, cu urzelile și lăcomiile de afară.

Un popor e liber și civilizat, stăpîn pe propriile destine, atunci cînd și-i apără și-i înconjură cu merite și cu puteri pe cei ce-l apără și-l merită, îi dau prestigiu, demnitate și putere. Demnitatea și puterea la care ajunge un lider, se răsfring nemijlocit asupra poporului ce l-a născut și i-a dat investitură.

Bunurile noastre au luat prin secole calea tributurilor și a obligațiilor. Cu ce să ne fi sărbătorit noi inșii de excepție ?

Meritele alor noștri, voievozi și domnitori, s-au măsurat, nu rareori, după interesele capitalelor celor puternici, și ale celor care-i sprijineau să ia puterea. Este o mare lecție a istoriei românilor, că numai conducătorii nesupuși puterilor opresoare, protectoare sau garante și-au reușit destinul, opera și menirea. Slugile, vînduții și cumpărații n-au rămas în istoria valorilor noastre.

În pămîntul nostru și pe pămîntul nostru se află multe pietre scrise. Pe unele se face elogiul negustorului de grîne, care a plătit corăbii cu pîine. Dar nu pîinea era năzuința. Era ideea și era faptul că avînd cu toții pîine, oamenii nu s-au risipit și-au putut să dăinuiască.

Pe alte pietre se laudă cei ce au adus izvoarele și-au făcut să fie apă în cetate. Dar nu apa era năzuința. Era ideea și era faptul că avînd fîntîne, oamenii au putut sta locului.

Cînd o națiune a ajuns la puterea de a-și alcătui singură cartea de onoare a Epopeii Naționale, cînd își stabilește prin propria voință ierarhiile, criteriile și scara valorilor sale — prin acest însuși fapt ea dovedește curaj, maturitate și putere înlăuntru și putere în afară. Noi nu ne permitem gratuități.

În vremuri ca acestea, nu-i stă gîndul nimănui la fast și la ceremonii. Ar fi o risipă.

Sărbătoarea vîrstei acestui om este o mulțumită patriei și este un prilej de confruntare — într-un front din care unii fug din lașitate iar alții nu-l pot vedea din egoism.

Nu atît persoana lui Nicolae Ceaușescu, nu atît numele unui țăran și muncitor, ridicat prin merite supreme, la demnitățile supreme le evocăm și prețuim, cît opera istorică a acestui bărbat de stat o consacrăm și-o validăm, solidarizîndu-ne cu faptele-i, cu proiecțiile-i și cu munca din lăuntru și din lume.

Cu opera Lui faptică în organizare, în politică și-n programele de Stat și de Partid ne solidarizăm. Mulțumim cum ne-a condus pînă aici și ne angajăm să mergem cu El mai departe. Greu, ușor, cum ne-o fi.

Aceasta-i istoria generației noastre.

Pe unii laudele îi epuizează, altora le dau sublima energie.

Sărbătoritului de astăzi nu-i pot înriuri persoana și nici actele.

Probele ce le-a trecut cu strălucire și bărbăție îl arată ca pe un tovarăș în afara laudelor. El este actualitatea istorică a noastră, indentificat istoriei românilor.

Nicolae Ceaușescu nu este o persoană ; prin fapte și legi, El este Instituția Supremă. Acum i se poate vorbi sinecdotic :

Ești opera noastră pentru care și prin care numai istoria românilor are dreptul să ne judece.

Din sărbătoarea ta, facem ambiție cu măsură și act de legitimă mindrie.

Lăudîndu-Te, noi apărăm puritatea unei idei comuniste : recunoașterea meritelor și răsplata muncii însului în fruntea maselor supreme.

Lăudîndu-Te, sîntem în deplină maturitate politică : recunoaștem Partidului meritul fundamental, de-a fi înrolat, crescut și călit, și de-a fi promovat la vreme în răspunderea fundamentală un om excepțional.

Sănătate și Durată !

Ion Gheorghe

Creație și exigență

Împrejurările vieții și ale muncii literare au făcut să pot participa la aproape toate întîlnirile pe care le-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, de vreun deceniu și mai bine încoace, cu scriitorii. Aceste întîlniri, care au avut întotdeauna un caracter de lucru, au produs de fiecare dată aceeași vie emoție și același neobișnuit interes în conștiința noastră, interes la care erau conectați, în chip firesc, și cititorii de literatură, care, la noi, se simt tot atît de implicați în destinul

Anghel Dumbrăveanu

Continuare în pag. a 3-a

„De viața lui își leagă România
Destinul azi și zboru-n viitor"

În inimile tuturor

Pe toate meridianele lumii, tovarășul Nicolae Ceaușescu duce solia de pace, de bună înțelegere și de colaborare a poporului nostru, care de-a lungul întregii sale istorii n-a dus nici un război de cucerire, n-a manifestat niciodată intenții de expansiune teritorială. Nenumărate sînt mărturiile de admirație, de la cel mai înalt nivel, care au exprimat și exprimă recunoașterea geniului politic al bărbatului de stat român, a cărui poziție internațională reprezintă dorința fermă de a menține pacea cu orice preț, de a preconiza tratativele directe între părțile în conflict, de a înlătura odată pentru totdeauna amestecul străin în politica internă a statelor și brutala intervenție armată pentru soluționarea divergențelor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu este o prezență de prestigiu pe planul vieții politice internaționale.

Fiecare cetățean al țării noastre, indiferent de naționalitate, știe că tovarășul Nicolae Ceaușescu este totodată o prezență vie, pe toate șantierele muncii și ale construcției. Nu este zi în care să nu fie pe teren, într-un colț sau altul al țării, pentru stimularea și coordonarea activităților, pentru punerea în aplicare a programului partidului și a împlinirii planului cincinal. În veacul nostru, al progresului tehnicii, înzestrarea industriei este preocuparea permanentă a șefului statului nostru, plecat de la plug, astăzi însă răscolită de motorizate, irigată și îngrășată chimic, după cele mai moderne mijloace ale științei, dînd maximul

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 3-a

Un sentiment numit Ceaușescu

Printre elementele majore ale vieții politice contemporane a planetei noastre, personalitatea și activitatea președintelui României ocupă un loc de prim rang. Nicolae Ceaușescu nu înseamnă astăzi doar numele unui îndrăzneț și clarvăzător șef de stat, ci și simbolul unei politici constructive, de cooperare între toate statele lumii, de rezolvare a marilor probleme ale omenirii prin depășirea orgoliilor sterpe ale puterii, un simbol al aspirației umanității spre un viitor de pace și construcție pașnică.

Activitatea președintelui României este bineînțeles cunoscută în lumea de azi. Scrierile și cuvîntările omului de stat român au fost editate în numeroase țări. Au apărut cărți în care personalitatea și ideile președintelui Nicolae Ceaușescu au fost comentate pe larg, cu o constantă admirație și cu un nedezmințit respect pentru omul care și-a dedicat fără preget viața susținerii și materiali-

Voicu Bugariu

Continuare în pag. a 3-a

CREZ

Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta
ce formă are, ce munți îi țin centrul
de greutate, ce rîuri o înfloresc unduios,
ce păduri o clatină, ce iarbă o-nmiresmează,
ce stele își fulgeră culoarea în grîne și teii cei tineri ;
Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta
ce rădăcini o străbat, ce năpraznice metale,
ce vine de aur, ce catedrale de sare,
ce șerpuiri de țîței și cărbune, ce vaste
unduiri desferecă fiece sămînță primăvara ;
Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta
ce-nseamnă pentru ea libertatea, de unde
și cum și-a modelat-o, știind, căutînd, făptuind,
libertatea fiindu-i cea mai dreaptă cale spre adevăr,
fieru-nroșit în foc prinzîndu-l cu dinte de clește ;
Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta
ce temelii are, de piatră și lut, și oseminte,
stropite cu sînge, și-aprinse, întru purificare,
întru durată,
ce oameni, cap la cap, vertebră de vertebră,
i-au înălțat coloana infinită, mai dreaptă și mai demnă;
Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta
ce minii au străbătut-o și ce nesfîrșită blindețe,
ce jertfe de sine și ce sete de tainică împlinire,
din umanitate renăscînd umanitatea ei mai întreagă
deși nici aspra și plînsa cenușă nu i-a fost străină ;
Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta
ce vrea, ce e-n stare să facă, într-un suiș amețitor,
în văzul, în dura realitate a lumii, cînd cumpenei
luciditații, să nu se frîngă, îi trebuie și-un strop de apă vie
și-acela-i distilat, o lacrimă din sudoarea frunții gînditoare ;
Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta,
ce putere transformă apa rîurilor în lumină,
minereul în fier, aerul în sarea pămîntului,
și mai ales ce forță degajă sufletele oamenilor
izbite de raza cea mai fină-a credinței în acest veac ;
Dacă vrei să simți, să gîndești, să spui despre țara aceasta
ce o face să țină fruntea tot mai sus, tot mai dîrză,
încordată într-un efort care este departe de a fi doar
al ei, tatonînd comunismului înălțimile, adîncimile,
întoarce-te în tine însuți, adică în toți, la matricea lui azi ;
Și-nvață, mereu, ce-nseamnă să ai un puternic Partid — Partidul
Comunist Român, un eroic Popor — Poporul Român,
un mare
Conducător — Ceaușescu, tot astfel cum te-ai apropia de
scopul, țelul și idealul tău cel mai intim și temeinic,
dacă vrei să simți, să gîndești, să spui adevărul despre România.

Grigore Hagiu

TELEGRAMĂ

Mult stimate
și iubite tovarășe
NICOLAE CEAUȘESCU

Scriitorii din Republica Socialistă România Vă exprimă, din adîncul inimilor lor, cu prilejul aniversării zilei dumneavoastră de naștere, sincere felicitări, cele mai calde urări de sănătate, viață lungă, noi și minunate succese în munca neobosită pe care o destășurați din tinerețe în slujba celor mai nobile idealuri de libertate, dreptate socială și prosperitate ale poporului român, stăpîn pe soarta sa.

În fruntea României socialiste, dumneavoastră, conducătorul iubit și stimat al Partidului Comunist Român, ați deschis cele mai vii izvoare de lumină pentru toți cetățenii patriei noastre, pentru construirea multilateral dezvoltată a socialismului pe pămîntul străbun, păstrat de milenii, în jertfe grele, de la Burebista pînă în zilele noastre.

Ziua dumneavoastră de naștere este o zi de bucurie pentru toți cetățenii României care doresc să trăiască liberi în țara lor și care doresc să fie stăpîni pe destinele lor, pentru toți cei care iubesc patria lor liberă și independentă, pentru toate conștiințele înaintate, printre care se numără și scriitorii : români, maghiari, germani și de alte naționalități. Întregul popor, întregul partid trăiesc cu înaltă mîndrie patriotică și revoluționară aceste momente ale istoriei noastre contemporane, pe care o făurim cu hărnicie și eroism, sub înțeleapta dumneavoastră conducere, cutezătoare și clarvizionară.

Gîndirea și simțirea dumneavoastră s-au contopit tot mai intens cu mintea și inima poporului român, a celor mai avîntați constructori ai socialismului, pregătind cu toată abnegația înaintarea spre comunism.

Slujitorii artei cuvîntului rostit sau scris — pe care i-ați numit ajutoare de nădejde ale Partidului — s-au bucurat și se bucură de orientările dumneavoastră — program.

În confruntările grele ale istoriei noi scriitorii din România sîntem, cu trup și suflet în jurul dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe secretar general, în primul eșalon al luptei pentru pace, democrație, socialism și libertate, pentru triumful colaborării și cooperării internaționale, pentru o nouă ordine economică, pentru reducerea înarmărilor și pentru securitate internațională.

În acest vast ansamblu de factori ai vieții internaționale, personalitatea dumneavoastră este un far călăuzitor spre rațiune și lucidilate și de aceea, în fiecare an, aniversarea zilei dumneavoastră de naștere adaugă noi lauri de mare preț pe fruntea înaltă care conduce spre glorie poporul român și România socialistă.

Pătrunși de cea mai adîncă stimă, dragoste și devotament, Vă exprimăm, cu nestăvilită iubire și fierbinte patriotism, în strămașeasca noastră urare :

Să trăiți la mulți ani fericiți, mult stimate și iubite tovarășe Secretar general Nicolae Ceaușescu, președintele României socialiste !

CONSILIUL UNIUNII SCRIITORILOR
DIN
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

● În acest număr : ● **Politica externă a partidului — expresie a aspirațiilor poporului** ● L-am cunoscut pe Tudor Arghezi — evocare de Ion Sofia Manolescu ● **Rebreanu și romanul social** de Al. Piru ● **Poezii** de Florența Albu ● Petre Got ● A.I. Zăinescu ● **Proză** de Constantina Caranfil ● **Debut** : George R. Bușecan ● **Cronica literară** de Dan Cristea ● **Cartea de debut** de Nicolae Ciobanu ● **Planete** de Ion Caraion ● **Fragmente critice** de Eugen Simion ● **Cartea cu prieteni** de Fănuș Neagu ● **Atelier literar** de Geo Dumitrescu ● **Centenar Ramuz** de Henri Zalis ● **Revista străină**.

Filopolit

Zilele trecute cînd viscolul bîntuia în noie asupra Cetății noastre, temător că acțiunea lui s-ar putea prelungi (deși dorisem să ningă cît mai mult) mi-am reamintit momentele de restriște provocate de inundații și cutremur și am revăzut în memorie admirabila solidaritate umană care s-a născut în acele momente, încît încheierea firească ce se poate deduce din astfel de situații este că filopolții (iubitorii de propria-le Cetate) sînt mulți ca firele de iarbă și că la nevoie se cunosc ei.

Pînă și copiii — despre care există părerea că sînt intransigenți, ființe care somează și nu au răbdare — trezindu-se două dimineți la rînd fără laptele obișnuit (fiindcă drumurile spre centrele de distribuire erau blocate) au declarat cu înțelepciune că s-au săturat de ceea ce nu mai aveau acum, și s-au mulțumit cu te miri ce ; la deszăpezire însă ei au participat cu un nedisimulat entuziasm, poate și datorită secretei atracții pe care puritatea zăpezii o exercită asupra și mai intensei lor purități. De la cinci la studenți, de la muncitori la intelectuali, de la țărani la soldați se dovedește că lupta cu răul, în momentele grele, este o latură a modului nostru de a viețui și că mai caracteristică, fără nici un paradox, ne este rezistența la rău decît rezistența la bine. De aceea și merită întreaga admirație acei semeni ai noș-

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

cronica literară

MIRCEA ZACIU
«Alte lecturi şi alte zile»

textele critice ale profesorului clujean Mircea Zaciu reuşesc repede, fără multe ocoluri, să stabilească o relaţie de încredere cu cititorul, lectura lor calmînd posibilele rezerve ale acestuia şi oferindu-i de fiecare dată o senzaţie de siguranţă, de dreaptă cumpănire, de densitate şi bogăţie referenţială. Indiferent de punctul de plecare al articolului, fie că e un volum recent, de proză sau de critică, fie că este vorba de consultarea unei corespondenţe, a unei noi ediţii ori a unui alt instrument de informare, fie că se porneşte de la un document, de la o operă sau de la o reflecţie, se simte mereu, reconfortant, că Mircea Zaciu are ce să spună şi că ceea ce comunică e mediat, trecut profund prin sine, la antipodul aşadar al gratuităţii şi paradoxalei improvizaţii, lansate cel mai adesea de dragul şi pe gustul „galeriei".

Ceea ce spune un critic, ca şi în cazul poetului ori al prozatorului, ţine în primul rînd de calitatea fiinţei lui. Or, prin calitea textului său, Mircea Zaciu ne convinge de calitatea opţiunilor şi a atitudinilor sale şi încrederea pe care o degajă demersul lui provine, înainte de toate, din situarea neabătută a criticului de partea a ceea ce este mai valabil, mai uman, mai deschis şi mai receptiv, în mesaj şi în metodă, atît în cultura noastră, cît şi în cea de pe alte meridiane. Procedarea lui Mircea Zaciu e în fructuoasă convergenţă cu tot ceea ce se opune închistării, rutinei şi clişeelor, prejudecăţii şi imposturii, cu tot ceea ce se opune, într-un cuvînt, limitării libertăţii spirituale. Cărţile bune, problemele reale, de fond, ale literaturii şi ale vieţii literare deopotrivă, contribuţiile valoroase şi iniţiativele de perspectivă îl găsesc întotdeauna la post pe acest critic şi profesor studios, cu aspect aparent debonar şi retras, gata însă să îmbrăţişeze cu ardoare tot ceea ce merită de a fi promovat, salutat şi încurajat. În critica noastră de astăzi, prin această poziţie înaintată de recepţie şi de atitudine, Mircea Zaciu face frumoasă (dar şi eficientă) figură a unui „cap de pod", periclitînd teritoriile încă masive ale conservatorismului spiritual.

Amplitudinea informaţiei, mişcarea lejeră, deloc pedantă, în contextul culturii noastre şi al altor cîteva culturi, fundamentarea ferm istorică a interpretării, respectul documentului, al „argumentului de arhivă" (pentru a cărui realizare şi corectă înţelegere istoricul literar poartă nu puţine [illegible] bătălii), disciplina şi rigoarea, dar şi mobilitatea, rafinamentul intuiţiei, „capacitatea de a descoperi unde nu te aştepţi noi semnificaţii", pe care autorul însuşi le scoate cu evidentă satisfacţie intelectuală la suprafaţă [illegible] unde le găseşte prezente la alţii, toate acestea, la un loc, supuse, conjugate cu interesul modern al lecturii, preocupare majoră, pertinentă, fac din articolele şi studiile lui Mircea Zaciu atît o meditaţie asupra unor opere şi destine literare, cît şi o meditaţie mai largă asupra „corpusului" literaturii. Pe [illegible] interesează atît individualitatea, particularul operelor, cît şi cîteva raporturi mai generale, cum sînt raportul dintre istorie (document) şi literatură (ficţiune), acela dintre operă şi biografie sau dialectica scriitor solitar / solidar, văzută prin prisma unui comparatism de cea mai bună calitate. Fără teama multora care au îmbrăţişat „ad litteram" conceptul de protocronism, dimpotrivă, cultivînd întotdeauna nuanţa bine fundamentată, Mircea Zaciu citeşte realmente modern pe cîţiva scriitori români, situîndu-i în cadrul european favorabil, cu puncte de vedere profund istorice, [illegible] relevînd cu bun simţ, acolo unde e cazul, precursoratul sau sincronismul unor formule şi atitudini. Citit astfel prin Corazzini, prin Pascoli, prin Carducci, prin lirica Risorgimentului, prin D'Annunzio şi „poeţii crepusculari" italieni, Octavian Goga îşi dezvăluie un nebănuit, nepus în valoare aspect de **integrare** şi o nouă ipostază, contrară locului comun din istoria literară: „Retorică civilă, emfază patriotică şi virulenţă polemică, **Cîntece fără ţară**, lipsite de alegorismul lui Pascoli, au o exasperare nedisimulată şi o descărcare [illegible] a versului, unice în literatura momentului. Goga nu era deci un «izolat» în aria liricii europene, iar volumele din 1913-1916 dezvăluie nu o [illegible] a surselor poeziei, ci o altă ipostază, cu nimic mai prejos de **Poeziile** din 1905". [illegible] a lui Rebreanu, importată la [illegible] occidentali, apare, de asemenea, nu numai prin „abandonarea [illegible]" din romanul **Pădurea spînzuraţilor**, [illegible] „pentru prima oară în proza de acest gen", dar şi prin apelul de [illegible] modernitate la problematica destinului uman [illegible]. Intervenţii pentru [illegible] majori, departe de a fi [illegible] de tradiţionalism, este însemnul unei optici revoluţionare pentru drumurile prozei actuale.

El ne apare şi prin acest aspect ca un precursor al unei modernităţi mai durabile decît experimentalismul multora dintre confraţii săi în plină vogă la acea dată, dintr-o literatură sau alta. **Solitarismului** simptomatic epocii, Rebreanu îi răspunde printr-un **solidarism** de esenţă istorică, fibră puternică ce-l leagă de o întreagă tradiţie a prozei româneşti, asigurîndu-i totodată un loc marcant în planul devenirii prozei universale". Un alt exemplu, din articolul **Soarele şi moartea**, dedicat dramei **Danton** a lui Camil Petrescu şi în care acesta apare în mai multe rînduri drept precursor al unor formule dramaturgice contemporane prin violenţa lucidă cu care priveşte „raportul om-istorie, existenţă-moarte": „Tabloul final, din grefa Conciergeriei (mult mai realizat decît scena analogă din piesa lui Büchner) organizat ca o meditaţie pe mai multe „voci", avînd ca nucleu maxima lui La Rochefoucauld („Soarele şi Moartea" nu se pot privi fix") e tot ceea ce Camil Petrescu a scris mai fierbinte, mai în spiritul artei sale de tensiuni ale conştiinţei dezbrăcate de orice i[illegible]". Iată raportări care, asumîndu-şi în deplină cunoştinţă [illegible], au menirea să pună mai bine în lumina statura scriitorului român, de ieri şi de astăzi.

Şi în ce priveşte literatura actuală, Mircea Zaciu operează fructuos şi maleabil cu acelaşi criteriu istoric, integrînd o carte într-un bogat context de semnificaţii comparatiste care, fără să-i îngroape individualitatea, îi deschide o largă gamă de asociaţii şi de lecturi zigzagate, capabile de a-i adînci şi diversifica mesajul. Chiar atunci cînd unele alte sînt prea de tot [illegible] romanul lui Laurenţiu Fulga, sentimentul valorii să [illegible] cu [illegible] şi favorarea [illegible] referenţiale se dovedeşte de un autentic folos prin fineţea ideilor. Mărturisim, astfel, că ne-a scăpat, în legătură cu romanul **Rug şi flacără** al lui Eugen Uricaru, nuanţa de **remake** la adresa unei întregi ambianţe „eşuate" din proza românească a secolului trecut, posibilitatea, deci, de a interpreta romanul (de a-l citi mai bine-zis) şi ca o refacere, în viziune şi cu sensibilitate modernă, a ceea ce nu izbutiseră primii noştri prozatori. Încadramentul „istoriat" se arată, din nou, plin de promisiuni şi revelator.

Semnalînd în grabă, din păcate, faptul că foarte puţini dintre criticii de astăzi, de autoritate şi real prestigiu, s-au oprit cu atîta solicitudine şi delicată, confraternă atenţie asupra contribuţiei tinerei generaţii critice actuale, aşa cum o face Mircea Zaciu, dintr-o înaltă înţelegere a menirii „dascălului", dar şi dintr-un temperament cordial, simpatetic, să poposim puţin asupra orizontului uman pe care scrisul său îl resuscită mereu, într-o adevărată circularitate a provocării şi a invocaţiei. Căci, dincolo de aprecierile strict critice, se poate desluşi în acest scris un irepresibil sentiment de fraternitate, de fraternitate virilă, vizînd adeziunea la un nucleu omenesc care luminează toate manifestările noastre şi le impregnează cu o indisolubilă culoare, precum în acest excelent portret de aderenţă întru spirit: „Am avut odată acest sentiment. Murise Călinescu şi încurcata «moştenire» a tratatului de istorie literară împotmolit la primul volum adunase în fosta lui a doua casă (Institutul), personalităţi şi veleitari. Discuţiile fără noimă hăcuiau splendidul monument, fiecare silindu-se să se aleagă cu cîte o ciosvîrtă. Aveam sentimentul penibil că asist fără voia mea la o nepermisă autopsie. Îmi plimbam privirea prin încăperea întunecoasă, peste mobilierul şi tablourile din alt veac, ninse de un colb al neîngrijirii şi indolenţei. Descoperii astfel în asistenţa convulsivă, adunată ca într-o sufragerie a pomenii lui Costache Giurgiuveanu, un bărbat de o contrastantă distincţie, trăgînd calm dintr-o lulea englezească, un fel de Phileas Fogg zîmbind interior, avînd în aerul său ironic-absent o neaşteptată căldură a înţelegerii în modul cum îmi întoarse privirea. Din prevaricaţiunile acelei şedinţe nu s-a ales nimic, cum şi era de aşteptat. Singură imaginea acelui Phileas Fogg întors în exactul său ocol şi aflat între decizie şi «stilul deciziei», stăruie în memoria mea. Era Alexandru Paleologu".

Citind la sfîrşitul unor reflecţii (**Tirani** [illegible]), a [illegible] versurile: „Greu e să-ţi strecori printre atîtea cro[illegible] / Teasta [illegible]". Mircea Zaciu ştie şi [illegible] că acest „greu" [illegible] nu poate fi [illegible] decît prin fraternitatea relaţiilor umane pe care o trăieşte integral [illegible] spiritual.

Dan Cristea

CARTEA DE DEBUT

Aurelia Cornea şi „biografia" operei (I)

„G. Călinescu, în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, consacră lui Aurelia Cornea aproape o coloană şi jumătate (p.p. [illegible]); un spaţiu, să recunoaştem, extrem de generos dacă ne gîndim că, pe de altă parte, [illegible] notorii, nu puţine dintre ele intrate chiar în manualele şcolare, beneficiază doar de sfertul sau, în cele mai favorabile împrejurări, de jumătatea unei coloane. Mulţi vor fi văzut şi continuă probabil să vadă într-un asemenea gest, o simplă extravaganţă, dacă nu chiar o evidentă „zăpăceală călinesciană", ca să folosim expresia-blasfemie lansată cu mai mult de patru decenii în urmă de unul dintre detractorii [illegible] ai marelui critic. Oricum, nedumerirea poate să fie cu atît mai mare cu cît Aurelia Cornea se bucură şi de privilegiul rar de a i se schiţa un generos portret, aşa cum se întîmplă doar în cazul celor mai de seamă personalităţi ale istoriei literaturii române. Portretul în cauză merită cu prisosinţă a fi citat:

„Acum cîtiva ani — scrie deci G. Călinescu — putea fi văzut prin cercurile literare un om sfios, cu aparenţa de cîine gonit cu pietre, în haine slinoase, penibile la vedere, crescute parcă din trup ca o scoarţă [illegible] şi putredă. Faţa [illegible] în brazde de lut maladiv, un sac în jurul gîtului, un păr gras, negru, ca plantele grase ale morţii. Venea iarna pe stradă într-un pardesiu pirpiriu, în galoşi care musteau. Se aşeza apoi cu precauţiune şi sfială [illegible] ironică, de o bună cuviinţă desăvîrşită, dar fermă. Era bănuitor, privea cu sarcasm, cerea un loc ce i se cuvenea cu convingerea că oamenii sănătoşi şi cu bună stare sînt vicleni şi uzurpatori. Fusese un vagabond încă din fragedă copilărie, hoinărise prin străinătate şi-l vedem într-o fotografie tînăr şi cu mîna sănătoasă, la Grenoble, în haine de lucrător". Etc.

Şi pentru ca nedumerirea cititorului să se converteazcă în desăvîrşită stare de perplexitate, iată, mai departe, şi judecata critică propriu-zisă, derutantă prin superlativismul ce-o stră-[illegible] de la un capăt la celălalt:

„[illegible] spiritul de observaţie [illegible] ale acestor forme mai acute. Ochiul se coboară sub conturul general al lucrurilor pentru a mări disproporţionat amănuntul. Dacă am privi pe o suprafaţă colosală [illegible] am vedea tîrîndu-se cu atitudini antidiluviene un monstru păduros sau legănîndu-se cu aripi de albatros un avion alb. Aurelia Cornea vede şi el cu o lucarnă. Tot ce scapă ochiului comun intră în observaţia lui. El creează o nouă metodă a fizionomiei. Mişcarea sufletească e dedusă din înşiruirea „vinişoarelor" ochilor, din scurta furtună a perilor pe obraz, din deplasarea mută a muşchilor faciali. În acest fel realismul se adînceşte, sub proporţia normală a verosimilului, pînă la fantastic şi suprarealism".

Ne dăm seama [illegible] că decizia de a produce [illegible] ample citate poate să apară excesivă. Din această pricină, ţinem să precizăm că [illegible] în chip deliberat [illegible] scopul [illegible] aparte pe care dorim s-o [illegible] disociaţiilor critice prilejuite de debutul editorial postum al lui Aurelia Cornea*). Firească [illegible] după [illegible] lecturii consacrate volumului **Flori de întunerie** este de a vedea în ce măsură diagnosticile călinesciene corespund realităţii artistice oferite de înseşi textele literare ale lui Aurelia Cornea. Or, din acest punct de vedere, prea multe nu sînt de spus; aşa cum rezultă şi din păstrarea [illegible] prefaţă a editorului, Artur Silvestri, ca opinie critică în sine, [illegible] raportată la spiritul operei, G. Călinescu formulează, aşa-zicînd, judecăţi definitive.

Dacă e să tragem de aici o concluzie cu valoare de principiu, ni se pare, în schimb, cu totul nimerit să observăm că în cazul vocaţiei critice autentice raporturile de strînsă amiciţie cu un autor sau altul, departe de a constitui o piedică în calea justei înţelegeri şi evaluări a operei, dimpotrivă, e în măsură a favoriza în cel mai înalt grad transpunerea în practică a unui atare deziderat. Paradoxal e de a constata că un fragment critic de aparentă circumstanţialitate [illegible] precum cel despre Aurelia Cornea, în fond întruneşte calităţile unui adevărat text în ceea ce priveşte una dintre coordonatele constante ale metodei critice călinesciene. Este vorba, în speţă, de subtila profunda obsesie a marelui critic vizînd raporturile dintre **creator** şi **operă**, mai exact, dintre viaţa celui dintîi (de aici, fără îndoială, neistovita sa pasiune de a redacta între altele memorialistice „vieţi", ale lui Eminescu, Creangă, Filimon ori Grigore Alexandrescu) şi „fiinţa" celei de a doua. Biografismul viziunii critice călinesciene reprezintă o realitate frapantă şi, deci, incontestabilă. Cu importanţa precizare, însă, că în pofida opiniei curente, o atare stare de lucruri nu exprimă niciderum pasiunea de [illegible] pentru romanţare [illegible] nici nu mai vorbim de şi cu atît mai puţin înclinaţia pentru biografia zisă „obiectivă", de tip documentar, chemată să refere, [illegible] asupra condiţiilor „strict-concrete", de timp şi loc, în care s-a derulat viaţa autorului şi s-a plămădit opera sa. Singura creatoare a documentului, dimensiunea biografică e sublimată în portret psihologo-intelectual vital necesar pentru definirea estetică şi umană a operei. Numai astfel este posibilă identificarea punţilor ce leagă opera de creatorul ei, adică, prin înseşi cuvintele lui G. Călinescu, numai întrucît biografia ne interesează, în exclusivitate, ca „un mod de oglindire a vieţii printr-o existenţă de creator".

Într-un atare context, portretul lui Aurelia Cornea îşi vădeşte caracterul simptomatic prin simplul dar decisivul motiv că el, acest portret, este, în totalitate, emanaţia unei sume de elemente componente dobîndite nu numai direct de la sursă, atunci în urma observaţiilor făcute pe viu, ci şi cu preţul implicării faptice, implicit efective, a insuşi criticului în ceea ce putem numi: „biografia" operei colegului său de generaţie. E dacă nu singurul, în orice caz printre puţinele cazuri în care G. Călinescu îşi asumă dificila şi riscanta sarcină de a contribui, efectiv, la **crearea** şi, normal, la **afirmarea** unui scriitor. Coroborarea datelor de arhivă, existente şi în riguroasa ediţie Aurelia Cornea a lui Artur Silvestri, cu „datele" de subtext sugerate de citatul portret biografic, iată o pasionantă operaţie critică la sfîrşitul căreia este de presupus că vom fi mai în măsură să deducem cum anume s-au petrecut faptele.

Nicolae Ciobanu

* Aurelia Cornea: „Flori de întunerie", Editura „Dacia", 1978.

viaţa cărţilor

Între juridic şi literar

● A apărut de curînd o carte de un gen rar în cultura noastră. Se intitulează **De la Dante la Zola — Pe urmele unor procese celebre**, şi se datoreşte lui Doru Cosma. Cartea cuprinde ilustrarea, sub unul din aspectele cele mai interesante, a întreprinderii între domenii şi discipline diferite — trăsătură atît de caracteristică pentru orientarea culturală a veacului nostru. Am semnalat această trăsătură pentru a nu se bănui cu totul altceva, şi anume o vînare de senzaţional, bazată pe o compilare pripită, completată cu o romanţare edulcorată, prin care se scontează efectul vandabil al cărţii.

Nimic din această înaltă competenţă comercială şi totală incompetenţă culturală în masivul şi elegantul volum scos de Editura Sport-Turism, care ne solicită atenţia în momentul de faţă. Doru Cosma este un eminent jurist, dublat de un literat talentat care mai relevă, totodată, şi pasiunea de istoric al documentelor, readuse la viaţă prin suflul puterii de evocare. Între Dante şi Zola, polii opuşi cronologic ai acestei cărţi, se cuprind, sub aspectul proceselor avute, Bălcescu, Dostoievski, Flaubert, Baudelaire, Haşdeu şi Caragiale.

Autorul se interesează îndeosebi de felul cum s-au apărat la anchetă sau în faţa instanţei celebrii inculpaţi sau cum i-au apărat avocaţii lor. Dar pe lîngă interesul juridic, cartea conţine şi o serie de diagnoze mai larg sociale a momentelor respective. Este plină de citate semnificative din diferite mărturii ale contemporanilor, care privesc cu obtuzitate şi antipatie sau, dimpotrivă, cu înţelegere şi admiraţie aceste ilustre victime, formînd astfel ceea ce numim opinia publică de epocă. Asemenea mărturii decid adesea înfrîngerea sau victoria unui atare gen de procese. În cele mai multe cazuri — aproape în toate — autorul scoate în plină lumină ceea ce am numi dezarmanta demnitate a oamenilor de geniu în faţa unei masive coaliţii a teroarei, a josniciei, a nedreptăţii, a ipocriziei şi a stupidităţii. Viitorul, însă, a compensat injustiţia, ca în cazul unor rejudecări de procese faimoase, bunăoară al lui Dante după şapte sute de ani (1966), iar la noi al lui Caragiale cu Caion după numai şaptezeci de ani (1972). Doru Cosma punctează prin observaţie de critică juridică diferitele faze ale acestor procese, introducînd foarte adesea şi propriile sale pledoarii, în care putem aprecia o logică impecabilă, asociată cu accente vibrante de cald umanism.

În mod fatal, însă, autorul nu s-a putut mărgini numai la partea juridică. Există, în această carte, contribuţii preţioase şi pentru istoricul literar, interesat la atîtea indicaţii biografice în legătură cu scriitorii respectivi chiar în afară de datele delimitate ale proceselor care alcătuiesc ponderea cărţii. Pe lîngă aceasta se mai poate constata că gustul, discernămîntul şi vastele cunoştinţe literare ale acestui jurist, dedicat cu pasiune studiilor de specialitate, nu sînt cu nimic inferioare acelor ale unui rutinat om de litere.

Prin conştiincioasa sa **exactitate**, Doru Cosma nu face să scadă, ci, dimpotrivă, potenţează caracterul palpitant al proceselor pe care le evocă. Dezvăluindu-ne cu durere cît de vulnerabilă este valoarea umană faţă de loviturile sub centură ale mediocrităţii şi infamiei, autorul ne consolează, totuşi, prin infailibilul verdict justiţiar al istoriei. De la demnitatea lui Dante sau Dostoievski în mijlocul unor apăsări strivitoare, şi pînă la superba figură de erou a lui Zola, care şi-a pierdut şi viaţa în lupta sa neobosită pentru apărarea dreptăţii adînc jignite, cartea cuprinde un Pantheon al celor mai nobile exemple de umanitate. În această incintă augustă putem privi cu mîndrie, în primul rînd, chipul lui Bălcescu, apoi al lui Haşdeu şi Caragiale.

Cartea nu se desfăşoară, însă, numai la modul „înalt" ci şi la cel „ironist", plin de umor, de pitoresc, de savoare. Iată un pasaj în care autorul îl „plînge" cu o fină ironie pe Alexandru Vodă Ghica (în **Bălcescu, ucenic întru revoluţie**): „Nu-i era dat, pesemne, acestui domnitor petrecăreţ şi franţuzit pînă în măduva oaselor, ahotnic de baluri mascate şi plimbări cu caleaşca la şosea, să se bucure de o domnie tihnită". Desigur că numai o pană de autentic prozator artistic ne poate oferi asemenea mostre de artă.

Sub toate aspectele interferente dintr-însa, cartea lui Doru Cosma merită o atenţie care să depăşească nivelul limitat al simplei consemnări.

Edgar Papu

*) Doru Cosma: „De la Dante la Zola — Pe urmele unor procese celebre", Editura Sport-Turism, 1978.

Un poet veritabil

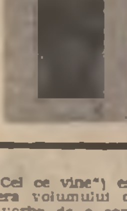

● Primul ciclu al volumului („Cel ce vine") este înrudit în literă şi spirit cu atmosfera volumului de debut „Puterea sunetului" (1977). Nu e vorba de o continuitate ci, pe cît ni se pare, de poeme aparţinînd aceleiaşi perioade de gestaţie. N. D. Fruntelată este un nume mai puţin reprezentativ deocamdată, dar prin formaţia spirituală, prin structura şi datele fundamentale ale poeziei sale face parte din generaţia afirmată în jurul anilor '70 (al „treilea val" al tinerei lirici româneşti contemporane), preocupată să redescopere tradiţionalismul. Tentativa s-a dovedit ulterior extrem de fructuoasă dînd naştere unei veritabile „direcţii" ce exprimă credem cel mai bine filonul naţional, dominant în poezia românească de astăzi. „Tradiţionalismul contemporan" — înţeles ca loc geometric de revelare a eului poetic în fiinţa naţională — subsumează cîteva caracteristici distincte: de la poezia chtoniză la tentaţia mitologizantă şi arhaică, de la patosul patriotic la conceptualizarea imnică ori sentenţioasă, precum şi personalităţi aparţinînd unor generaţii distincte. Aderiunea lui N. D. Fruntelată la acest filon e relevată în „Puterea sunetului" şi „Noaptea griului nou". Este poezia unui legămînt sacru, intim cu pămîntul, avînd lentoare şi gravitate de ritual. „Sunetul" e concreteţe şi metaforă, în acelaşi timp, eufonie cînd blîndă, cînd aspră a firii, metaforă a spaţiului natal: „Un munte de sunet s-a ridicat / din cîntecele satului / ca un brîu, ca o temniţă / păzindu-l de lume. / Rîu de venin şi de dor / curgînd în pîntecele lui / a năvălit în [illegible] / şi bem înseta[ţi] / cuvinte pierdute" (p. 11). Mai accentuată decît în volumul de debut mi se pare aici drama dezrădăcinării satului „ca o pădure călătoare": „Şi timpul creşte ca o plantă, mereu / Devorîndu-şi mereu rădăcinile / Cîtpele vechi sînt uitate, pierdute / Copilăriile, veşmintele, grădinile. / / Iată se vede cum nu mai avem / Taine prelungi, ca o coamă de zid / Iată se vede cum stăm, cum trăim / Într-un acvariu imens, transparent" (p. 44—45). O existenţă antiseptică în aparenţă („imensul acvariu" reaminteşte oraşele imaginate de Felix Aderca), minată însă de o boală cu mult mai malignă. Un alt poem „Venim la oraş" (poate prea elocvent prin nuditatea textului) este ilustrativ: „Venim la oraş cu fructe de vară / Le vindem în pieţe, ne vindem şi noi — / Soarele trage pe tarabe să moară / Îl mai ţinem cu-o gură de apă, cu un strop de noroi. // Venim la oraş, stă cîmpia în coşuri / Tăiată, legată, abia respirînd / Se bucură lumea, e bună cîmpia / E ieftină tare miroase şi-n gînd. / / De doi bani culoare, de doi bani putere / Dăm totul, se stinge un cîntec uitat / Şi zilele pleacă învinse în toamnă / Şi toamna se-ntoarce să moară în sat". N. D. Fruntelată este un poet „al pămîntului" cu atitudini oscilante, a cărui nostalgie bemolizează patosul. El nu pune „în discuţie" tradiţia ci înregistrează grav un fel de hiatus civilizatoriu. „Griul Nou" este metafora salvatoare a rodirii din puritatea neamului şi a istoriei sale.

În cea mai bună parte a sa, „Noaptea griului nou" ne îndreptăţeşte să vedem în Nicolae Dan Fruntelată un poet veritabil aflat într-o progresivă personalizare a timbrului liric, un poet ce se adaugă unei prodigioase direcţii a lirismului nostru, îmbogăţind-o.

Doru Mielcescu

*) Nicolae Dan Fruntelată: „Noaptea griului nou", Editura „Cartea Românească", 1978

Pomul vieţii

● O carte de reportaje*) avînd ca personaj principal pe creatorul altădată anonim şi ca subiect meşteşugurile străvechi ale satului românesc, scrie Nicolae Docsănescu. Tabloul realizat, departe de a fi complet, cu toate că autorul străbate mai toate colţurile ţării, — este de o bogăţie uimitoare. Oamenii satului participă la viaţa modernă, dar nu-şi uită nici legăturile ancestrale cu spaţiul „mitic" românesc. De la meserie însă, ţăranul se îndreaptă, prin lucrul său, spre artă. Funcţia estetică devine acum dominantă şi omul simplu este conştient de semnificaţia gestului său. Dar şi de datoria de a păstra prin talentul lor moştenirea culturală, rămasă de la o civilizaţie milenară. Motivele ornamentale — „pomul vieţii, semnul soarelui, brîul dacic" — sînt evidenţiate de autor pretutindeni în creaţiile populare ca semne ale permanenţei şi unităţii neamului pe aceste locuri. Din portretele cărţii se vede că numărul meşteşugarilor ţărani a scăzut, dar cei rămaşi să ducă mai departe tradiţiile bătrîneşti sînt cei înzestraţi cu daruri artistice excepţionale. Ei îşi poartă cu demnitate şi modestie destinul de nelinişte şi căutare, fie că sînt cioplitori ai lemnului ca Filip Bogdan, Radu Lăbunţ, Nicolae Laza, Nicolae Rugea, Emilian Cheşu, Pavel Caha, olari ca Victor Vicşoneanu, Teodor Faur, Dumitru Şchiopu, Ion Budescu, Ilie Borsaşiu, Traian Tulpan, Costache Marian, ţesătoare ca Maria Veţeanu, Elena Stănciucu, Eugenia Vasiliu sau poeţi ca Gheorghiţa Măleanu, Mihai Grigoraş, pictori ca Simion Moţ, Vasile Frunzete, Augustin Piper, rapsozi ca Ion Luca Mîrşologu şi Nicolae Cordoneanu. Lectura cărţii atrage prin naturaleţea dialogurilor şi firescul prezenţei autorului în lumea descrisă. Transcrierea fără ostentaţie a cuvintelor oamenilor, în simplitatea lor plină de înţelepciune şi har, este alt mijloc de realizare a unei atmosfere autentice neregizate „jurnalistic": „M-a poftit la cină, îndemnîndu-şi femeia printr-un semn al capului:

— Ană, adă-ncoace!

Leica Ana cunoştea porunca, aşa că s-a înfăţişat cu o sticlă de jinars şi cu păhăruţe deopotrivă pentru fiecare".

Reporterul, fără a renunţa la lirism, refuză stilul „spumos" copleşit de o adevărată inflaţie a cuvintelor „poetice" din atîtea inconsistente reportaje. Nicolae Docsănescu este autorul unui reportaj ce l-am putea numi „cultural": el este un avizat cunoscător al artei populare şi al istoriei locului pe care îl vizitează. Munca sa de „culegere a materialului" şi de documentare anterioară scrisului, este temeinică şi serioasă, ea asigurînd apoi fundalul imaginilor surprinse în prim plan. În ciuda repetării unor formulări, calea aleasă de autor e cea dificilă şi onestă a autenticităţii, a reportajului grăitor prin adevărul celor scrise.

Dan Condeescu

*) Nicolae Docsănescu: „Pomul vieţii". Editura „Albatros", 1978.

Un roman al memoriei afective

● Pentru un cititor grăbit, avid de anecdotică, de întîmplări şocante, de schimbări iuţi de planuri şi centre tensionale, noul roman al lui Grigore Zanc*) ar fi ceea ce se obişnuieşte a se numi „o lectură indigestă". Unui ochi mai răbdător, care nu caută înţii de toate evenimentul, ci metamorfoza acestuia în sinele personajului, urmărind sinuozităţile gîndirii şi abia apoi reverberarea acestora în planul evenimenţial, cartea de faţă îi oferă un cîmp larg de observaţie şi o serie de satisfacţii pe care vom încerca să le analizăm. Fără a fi o reuşită integrală, **Cădere liberă** este însă o foarte elocventă carte de vizită a calităţilor de narator ale autorului. Ca ansamblu, romanul este, în latura evenimenţială, compozit, cu legături artificiale între componente, cu dese scăderi, aglomerări obositoare de planuri, cu succesiuni rapide şi rezolvări superficiale de situaţii. Calitatea rezidă în latura introspectivă, unde puterea de pătrundere şi caracterizare, rafinamentul dirijării ritmicii interioare a personajului (romanul este scris la persoana I-a) şi în iscusinţa — şi plăcerea — vădită de a înnoda şi răsnoda nesfîrşitele fire sufleteşti ale acestuia. Numind cartea un roman al **memoriei afective**, am numit şi partea problematicii şi tehnica narării. Cea dintîi constă în istoria personajului, pus dintr-o dată în faţa unei realităţi ne-voite (aceea de a se şti tată), care declanşează vasta ţesătură a dilematicii interioare. Iar tehnica narării reprezintă tocmai capacitatea memoriei afective de a readuce şi repune în prim plan evenimentele care au condus la această stare şi care generează tot fluxul epic.

Am fi putut numi rîndurile de faţă **Cicatricea lui Ulise**, după titlul primului eseu din cartea lui Auerbach, **Mimesis**, unde cîteva caracterizări făcute în analiza scenei din **Odiseea** — în care bătrîna doică a eroului îşi recunoaşte stăpînul, centru tensional al povestirii, dar pe care Homer îl taie printr-o lungă interpunere epică — pot fi aplicate (bineînţeles, mutatis mutandis) la construcţia epică de faţă. Şi anume: „elementul retardant, această **progresiune şi regresiune prin digresiune**" (s. n.), „o digresiune care urmăreşte să intensifice tensiunea prin tărăgănarea acţiunii". În ce priveşte tehnica narativă stilul lui Grigore Zanc prezintă note surprinzător de interesante. Autorul a simţit, poate, acest lucru, recurgînd la o schemă epică simplă, conformistă în esenţă lăsîndu-se apoi în voia valurilor succesive de analize sufleteşti, marcat de voluptatea complicărilor şi înfăşurărilor fiecărui gest în rînduri-peste-rînduri de semnificaţii. Căci, ce se petrece, practic, în peste 400 de pagini. Eroul (Cremene, profesor de istorie şi activist de partid, bărbat bine înzestrat spiritual şi afectiv) discută cu un prieten, primeşte corespondenţa, face o vizită la o fabrică împreună cu noul primar, află că ar avea un copil (de la prima iubire, Camelia, o fostă studentă), discută de cîteva ori cu primarul, discută cu Mara (fiica fostei gazde din studenţie, îndrăgostită pe atunci în secret de studentul chiriaş), se duce la o şedinţă, află apoi de moartea Cameliei după care Mara îi înfăţişe copilul (văzînd în acesta imaginea celui iubit în tinereţe), se duce la altă şedinţă şi, în fine, vine la Bucureşti în delegaţie, unde află că de fapt nu el, ci un altul, care profitase de o stare trecătoare a Cameliei, era tatăl copilului.

Întreaga materie epică respiră prin chipul personajului principal şi totul este subsumat memoriei sale afective. Inteligent, metodic, rece şi ironic, Cremene este în fond un senzual, înzestrat cu o privire extrem de atentă la derularea stărilor interioare pe ecranul fizionomiilor celor din jur, un om aparent lipsit de complexe şi mereu unei cariere de invidiat, însă ros în ascuns de problema (nu şi de patima) puterii. Eul exterior, hiperlucid şi persiflant, detectînd şi executînd necruţător tot ceea ce ţine de platitudinea, obtuzitatea şi servilismul celorlalţi, se vede pus dintr-o dată într-o situaţie comună, în faţa căreia nu are puterea interioară de a lua [illegible]. Energia epică a romanului se concentrează [illegible] după primirea biletului Cameliei: „ţi-am botezat copilul Ion". Numai că, în ciuda perspectivelor deschise, **Cădere liberă** nu ajunge să fie romanul unei conştiinţe. Aceasta pentru că autorul deşi în aparenţă stăpîn pe toată interminabila scară a rememorărilor introspective ale eroului, nu are puterea de a încadra datele interioare într-o montură faptică destinată să le susţină şi să le potenţeze semnificaţiile. Între textul eroului şi con-text este o discrepanţă mult prea mare, care, dacă nu falsifică, oricum slăbeşte dimensiunea analitică. Memoria afectivă nu înregistrează nici pe departe numai elementele esenţiale, ci un întreg şi complicat ansamblu de idei şi sentimente, în care adevăratul nucleu al introspecţiei se îneacă. Dacă din acest punct de vedere romanul eşuează, altele sînt calităţile sale. Întîi, capacitatea autorului de a observa cu minuţiozitate şi a reda excelent caracterele (nu întîmplător romanul are un motto din La Bruyère), indiferent de statutul lor în roman. O întreagă lume este prinsă în clişee verbale şi redată cu o exactitate necruţătoare (vizita primarului la uzină, şedinţele şi limbajul lor standardizat, atmosfera de rutină şi limitare, sînt pagini de rezistenţă ale cărţii). Sînt construite şi folosite în paralel limbaje diferite, aparţinînd unor birocraţi servili (Tarniţă), unor înfatuaţi atinşi de morbul neologismelor sforăitoare (scrisorile lui Bîrdaşu sînt aici o realizare la fel de savuroasă ca şi scrisoarea anonimă a unui individ care relatează şedinţa de la organizaţia de bază de la Cimitirul Central). Un rafinament şi o precizie a executării care vădesc la Grigore Zanc talentul unui posibil autor de comedie. Pe de altă parte, multe din paginile de analiză, cu asociaţii bulmăcitoare de stări şi aduceri aminte, mai ales din a doua jumătate a cărţii, sînt reuşite, chiar dacă nu sînt susţinute şi nespeculate pînă în ultimele consecinţe. Înzestrat cu un ochi pătrunzător, avînd darul de a înregistra şi folosi limbaje şi **voci diferite**, subtil în analizele interioare şi savuros în detaliile de atmosferă, Grigore Zanc este un autor pentru care importantă va fi de acum înainte alegerea formulei literare. Cîtă vreme toate calităţile sale se exercită în mase fluviale, ele nu pot căpăta complet puterea plurisemnificaţiei.

Dan C. Mihăilescu

*) Grigore Zanc: „Cădere liberă", Editura „Dacia", 1978

REVISTA REVISTELOR
Manuscriptum nr. 4 (33) 1978

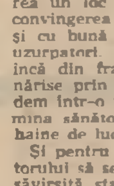

Recent apărut, acest ultim număr pe 1978 al revistei **Manuscriptum** se structurează pe problematica izvorîtă din aniversarea actului istoric al realizării statului naţional unitar român. Sumarul se deschide cu articolul **Idealul unităţii naţionale în conştiinţa românească**, semnat de acad. Ştefan Pascu. Sub semnul acestui leit-motiv fundamental, se publică o excepţional de însemnată suită de texte pilduitoare aparţinînd unor mari reprezentanţi ai literaturii române precum Mihai Eminescu („**Începînd de la Mircea cel Mare**", documentar de D. Vatamaniuc), Gh. Bariţ şi Al. Streica Şuluţiu (**Mărturii paşoptiste regăsite**, cu un cuvînt înainte de Ioan Chindriş), Ioan Slavici (**Alte scrisori către Ion Bianu**, prezentare de Petre Croicu), Nicolae Iorga („**Noi care am [illegible]**" — corespondenţă de război, cu un preambul de Nicolae Liu), Emil Isac (**La apropierea de [illegible] Unire**, adnotare de Eugenia Isac).

Deosebit de interesante sînt şi materialele prezentate în cadrul rubricilor stabile ale revistei: **Poezie, proză, teatru** (Camil Petrescu, versuri inedite, Victor Papilian, un capitol inedit din romanul istoric **Bogdan infidelul**, D. Popovici, comedia în două acte **Bucătarul de la Salamandra**), **Dacica** (B.P. Hasdeu, **Note despre oraşele antice dacice**), **Idei, oameni, fapte** (Gh. Şincai, **Dosarul unei însemnări juridice**), **Destăinuiri** (Pavel Dan evocat de Şerban Cioculescu, Al. Dima, Ion Th. Ilea, D. Macrea, Vasile Netea, Ovidiu Papadima, Grigore Popa, Ion Vlasiu), **Epistolar** (Lucian Blaga, Mateiu Caragiale), **Dosarul unei existenţe** (Octavian Goga), „**Lumea prin care am trecut**" (Mircea Eliade şi Mihail Sebastian în corespondenţă cu Petru Comarnescu), **Scriitori români în arhive străine** (Victor Ion Popa în arhive pragheze), **Scriitori străini în arhive româneşti** (Giuseppe Ungaretti în corespondenţă cu Dragoş [illegible]). La redactarea şi prezentarea textelor din aceste rubrici îşi dau contribuţia: Mihail Ilovici, Constantin Cubleşan, Ioana Em. Petrescu, I. Oprişan, Constantin Cinchindeal, Dan Sluşanschi, Anca Costa-Foru, Dorli Blaga, Traian Filip, Alexandru Teodor, Al. Balaci. La rubrica **Punct-contrapunct** citim: **Priorităţi în cercetarea „caietelor filozofice" ale lui Eminescu** (acad. Aurel Avramescu), **Contra-notă la biografia lui Eugen Ionescu** (Gelu Ionescu), **Arghezi, Brâncuşi, şi enigma unui autoportret** (Alexandru George). La **File de album** se publică o seamă de caricaturi şi desene ale lui Cezar Petrescu, însoţite de comentariile lui Ion Fruzetti.

Jurnal

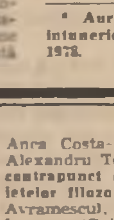

JURNAL, caiet literar artistic şi social cultural, este titlul primului număr al noii publicaţii aparţinînd cenaclului „Mihail Halici" din Caransebeş. Dovedind nu numai un deosebit entuziasm dar şi o reală pricepere profesională, colectivul redacţional al „caietului" Alexandru Horvath, Nichifor Mihuţă, George Suru, redactor responsabil, Horia Vasilescu) propune imaginea unei mişcări literar-artistice caransebeşene întru-totul demnă de atenţie. Sumarul bogat, divers, nu odată remarcabil şi sub aspect valoric, evidenţiază posibilităţi certe în vederea eventualei şi binevenitei permanentizări a iniţiativei. Numeroase exegeze, eseuri, analize, cronici, recenzii, note etc asigură o reală soliditate sectorului de critică şi istorie literară, căruia i se alătură, convingător, poezia, proza, reportajul, documentarul, într-o amplă gamă de soluţii revuistice. În ceea ce priveşte numele semnatarilor, concludentă este constatarea ca autorii consacraţi, originari din sau trăitori în această parte a ţării, fac corp comun cu cei a căror evoluţie de-abia acum începe. Iată, aşadar, o parte din autorii prezenţi în sumarul acestui prim număr al tineresc-serioasei publicaţii: Maria Roşca, Nicolae Oprea, Lucia Cojocariu, Maria Bologa, Constantin Brătescu, Petru Boca, Viana Şerban, Ion Murariu, Gheorghe Radulovici, Octavian Popescu, Florian Mihalcea, Mircea Bîrsilă, Iosif Caraiman, Anghel Dumbrăveanu, Luminiţa Petru, Sorin Titel, Ştefan Popescu, Romulus Cojocaru, Cornel Ungureanu, George Suru, Cornelia Ştefănescu, Nichifor Mihuţa, Mircea Şerbănescu, Sabin Opreanu, Horia Vasilescu, Octavian Doclin, Dorin Măran, Petru Boca, Constantin Brânduşoiu, Ion Oarcăsu, Petru Vintilă, Mandics György, Nikolaus Berwanger

Cronicar

Marelui fiu al patriei, omagiu!

Omagiu tovarășului Nicolae Ceaușescu – tapiserie de Teodora Stanel

Un sentiment numit Ceaușescu

Urmare din pag. 1

zării unor idealuri scumpe întregii umanități. Importantele contribuții ale marelui om de stat român în configurarea teoretică a unor idei politice, a căror concretizare în viața popoarelor este vitală, perfecționările realiste, pe care le-a propus și le-a susținut în ceea ce privește noile baze ale relațiilor dintre state, rezultatele practice, în sensul adoptării unei noi ordini internaționale, pe care le-au avut convorbirile sale cu diferiți șefi de state, activitatea sa exemplară pentru transformarea României într-o țară suverană și dezvoltată din punct de vedere material și spiritual — toate acestea sînt aspecte pe care poporul nostru și opinia publică internațională le cunoaște.

Cunoscut, iubit și respectat pretutindeni este omul, comunistul al cărui nume a devenit sinonim cu acela al României. Neobosit și lucid investigator al adevărurilor lumii de azi, președintele Nicolae Ceaușescu se află la antipodul tipului de conducător abstract, ale cărui decizii sînt luate undeva departe, în forul inaccesibil al puterii. Românii și popoarele pe care le-a vizitat

îl cunosc, în primul rînd, ca pe un om viu, prezent acolo unde evenimentele îl solicită [illegible]

[illegible]

În inimile tuturor

Urmare din pag. 1

de randament în toate sectoarele muncii.

Oamenii de litere și de artă au găsit în tovarășul Nicolae Ceaușescu un prieten și un sprijinitor, pasionat de trecutul istoric, de realizările majore ale înaintașilor și doritor să promoveze valori noi, în pluralitatea stilurilor și a individualităților creatoare. Lozinca: „arta pentru toți" implică participarea largă a maselor, la păstrarea frumoaselor tradiții ale portului popular, ale cîntecelor și jocurilor noastre, ele însele, în anii socialismului, mesagere ale geniului național și obiect de admirație unanimă peste hotare. Este poate un paradox, dar și o realitate, că așa zisele „arte minore", expresie multilaterală a spiritului popular de creație, cîștigă uimirea și aplauzele în cele mai îndepărtate părți ale globului, comandînd astfel revizuirea unor [illegible] de valori pe planul artistic. Specificul fiecărei provincii este totodată rechemat la o viață nouă, prin emulația între talente și cultivarea frumosului.

Una din bucuriile noastre este de a-l vedea pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, în ceasurile de străbatere a țării, după o muncă de conspectare a realizărilor, [illegible] în frumusețile lor costume naționale. Hora a unirii în care „cel de sus" muncește mai mult decît „cel de jos", horă a unirii prin înfrățirea în muncă, ea sărbătorește încrederea și dragostea unanimă a poporului pentru președintele Republicii Socialiste România, [illegible]

Creație și exigență

Urmare din pag. 1

[illegible]

Rebreanu și romanul social

Excelentul editor Niculae Gheran publică în volumul al IX-lea de **Opere** de Liviu Rebreanu romanul **Jar** din 1934 și romanul **Amîndoi** din 1940, sărind deocamdată peste **Gorila** din 1938. Într-un capitol final de note, comentarii și variante intitulat **Confluențe**, citim aceste rînduri: „Cu volumul de față închidem o nouă secțiune din creația lui Liviu Rebreanu, cea mai importantă: **romanul**. Pe parcursul editării seriei de opere vom mai reveni asupra domeniului, pe măsura accesului la unele manuscrise aflate astăzi în posesia unor persoane particulare". Editorul vrea să spună că nu a putut consulta jurnalul lui Rebreanu pentru a vedea mai clar atitudinea lui politică din epoca redactării romanului. Din alte documente aflate la Academie, și din presa, editorul transcrie un număr de date din care se întrevăd necesitatea și posibilitatea publicării într-un viitor apropiat a penultimului roman al lui Liviu Rebreanu, **Gorila**. Într-un interviu acordat ziarului **România** din 14 iunie 1938 autorul mărturisea că subiectul cărții sale a fost ingrat. „**Gorila**, zicea el, nu e un personaj propriu-zis, ci un simbol al politicianismului". Este opera sa un roman de actualitate, cu „cheie"? „Cum nu am încetat de a crede, cu hotărîre, în autonomia actului de creație, problema nu m-a preocupat decît din punct de vedere literar". Politica nu e în **Gorila** decît un material. „Din amalgamul realităților — neinteresîndu-mă nicidecum ordinea și legile lor — am ales semnificațiile, căutînd să le ridic la treapta ficțiunii literare, adică a unei realități independente". În țesătura epică nu intră fapte întîmplate, ci numai „esența" lor. Cele două aspecte simbolizate în „Gorila" sînt „naționalismul cu pumnii bătuți în piept" și „falsa democrație". Operă de „retopire și reconstrucție", **Gorila** e un roman social „fără să ridice anume vreo problemă" și „fără să rezolve nimic pe planul social și politic", imparțial nu tezist. „Pentru cititori, cred că **Gorila** va fi un roman care se va apropia de realitatea imediată — nu însă ca o oglindă, ci ca ficțiune a acestei realități".

Din caietele de creație rezultă că Rebreanu nu avea simpatii pentru niciunul din partidele sau formațiile politice care se înfruntau în anii cînd și-a propus cartea. Mișcarea legionară o detesta pentru ale sale „masacruri de gorilă", pentru brutalitatea ridicată la „rangul de lege" care vroia să întoarcă societatea „la epoca de piatră". „Fac parte, scria Rebreanu, din cei cu convingeri diametral opuse".

Încă de prin 1912—1916, Rebreanu suspecta „falsa democrație" liberală sau conservatoare. Imagina o lucrare cu titlul ironic **Partidul oamenilor cinstiți**, avînd acest subiect: „Vasile Berești sparge casa de fier a unui refugiat, fură bani, bonuri, falsifică, omoară, otrăvind pe doi inși — și formează cu o jumătate de milion partidul oamenilor cinstiți — face mare ziar pentru înfierarea crimelor, jafurilor, necinstei. Ajunge deputat, moare ministru". Intenția e atribuită mai tîrziu eroului principal din **Gorila**, Toma Pahonțu, ziarist denumit în **Jar** Pantelimon Răcaru. Contemporanii au dedus că mai ales sub acest din urmă nume se ascunde faimosul director al ziarului **Curentul**, Pamfil Seicaru. Este poate și motivul pentru care Rebreanu i-a schimbat numele în **Gorila**, [illegible]

[illegible]

Al. Piru

JURNAL DE POET

Eugen Barbu

Cu cincisprezece ani în urmă veniserăm la porțile literaturii române din cele trei provincii ale României ca la un semn mai mulți tineri, cei mai mulți dintre noi de la țară. Unii nu aveam nici un leu, decît desaga plină de versuri, nu aveam unde ne așterne capul și mare entuziasm la revistele literare nu prea arăta nimeni pe atunci pentru noi. Prima noapte a mea la București mi-a fost albă, în bruma de colb de mahala în care abia încăpea precum în vestita bojdeucă generosul și inepuizabilul ne-a fi deschis și gata să-l ajute pe toți, Adrian Păunescu. A doua zi l-am întîlnit pe Ion Gheorghe și pe Lăncrănjan, pe Nichita și pe Sorescu, pe Bănulescu și pe Baltag și atîția încă dintre confrații noștri. Era în aer nevoia unei reviste generoase care să ne încapă și încurajeze, să ne ajute să existăm efectiv.

Eugen Barbu, acest mare scriitor român de-abia scăpat și el cu Groapa în brațe pe cîmpia literaturii, urcat în podul casei de pe Ana Ipătescu în fruntea Luceafărului, a fost acest om care ne-a deschis brațele paginilor albe să le umplem cu durerile și bucuriile noastre.

Primul triumf în viață l-am avut în sala de pe Calea Victoriei unde se ținea animatul cenaclu de ținută academică, „Nicolae Labiș", sală arhiplină de tineret frumos și înlăcrimat, care știa să stea ore în șir în picioare, în frunte cu și mai răbdătorul Eugen Barbu să ne asculte, și asta nu o seară-două, ci ani, până ce din aceste confruntări, încurajări și certitudini s-au închegat cărți și personalități și s-a putut vorbi mai apoi de o nouă generație de scriitori români, tipărită și discutată și tradusă și premiată și contestată adesea, căci așa-i viața, să te cerce cu triumf și dezastru, și să-ți permită să te dovedești totuși om, îngăduindu-ți ceasuri de lucrare în tăcere până la anonimat.

Chiar cei care erau deja afirmați cu o carte, două în literatură și nu luau parte direct la acest cenaclu, știu că se simțeau stimulați de această revistă, de acest spirit fecund de afirmare a valorilor unei noi generații de scriitori apărută în noile condiții istorice și sociale din fondul inepuizabil al țărănimii și muncitorimii acestui pămînt și popor.

Celui care a scris Groapa și Principele, cărți cu greutate în cultura noastră, celui care a deschis paginile unei reviste noi unei generații de scriitori români, apoi a readus în discuție valorile clasice ale literaturii noastre de la cronicari, istorici la oameni politici, din partea unuia dintre beneficiarii direcți a acestei rodnice și generoase dăruiri prinos de recunoștință, după, iată, aproape un deceniu și jumătate.

Ioan Alexandru

L-am cunoscut pe
TUDOR ARGHEZI

„Îmi iese-n cale domnul grădinar..."

Evocare de Ion Sofia Manolescu

Pînă prin 1943 am mai fost chemat la concentrare. Dar ori scăpam, ori rămîneam scurtă vreme la regiment. [illegible]

Universitatea și soldatul

[illegible]

„Dragă Coco, nu știu dacă numele meu îți mai aduce aminte de niște cărți poștale cu versuri care aduceau bilețelor tale aroma tomnatică a poeziei de provincie.

[illegible]

Te-aș ruga, dragă Coco, pînă ce mă mai desmeticesc — că parcă se învîrte pămîntul cu mine de necaz — te-aș ruga pe tine să-mi scoți din cutia ta un bilet și să vezi tu cam ce scrie pentru asta, deoarece eu n-am putut găsi nici un regulament care să primească și să îngăduie studenți cu dreptul să rămîie la datoria de ostean".

Îl cunoaștem pe d. Ion Sofia Manolescu, moldovean, prob, muncitor și sever cu sine. El nu cere un sperț universitar și pomana unui an pierdut. După toată pravila, anul care și l-a dăruit din viața lui țării, îi trebuie restituit și după toată moralitatea. Cît privește cele două soiuri de lauri, unii ai sîngelui și alții ai inteligenței, deosebiți în două grămezi pe o masă de Rectorat, noi îi concepem pe fruntea soldatului amestecați.

T. Arghezi

Săulescu însă — ca balaurul din poveste: N-aude, n-a vede. Prietenii merg atunci cu mine la Petrovici, ministrul instrucțiunii publice, care are amabilitatea să-l cheme la telefon. Îi spune că nu-i legal cum a procedat și-i cere să-mi permită să dau examenele restante. Decanul tergiversează totuși. Scriu atunci un pamflet: „Panseurile lui Gigă Săulescu" și-l duc la „Informația". Se culege și se trimite la cenzură. E cenzurat. Mă duc atunci la băieții — care lucrau acolo — și pe care-i cunoșteam. Îi rog să-mi pună pe două-trei șpalturi ștampila: „Bun de imprimat", cu promisiunea că nu voi face uz de ele. Le iau și plec cu ele la Facultate. Îl găsesc pe Machedon, secretarul, și-l întreb dacă decanul și-a schimbat atitudinea. — Nu, dle Manolescu; e încăpățînat, nu vrea să cedeze. Atunci îi arăt un șpalt și-i spun că-l public. Îl citește, se îngrozește și mă-ntreabă dacă poate să-l ducă lui Săulescu. — De-asta l-am adus, îi spun. Se duce la el. I-l lasă și-mi zice s-aștept. Prin Victoria Mastacan (alias Ronsarda Castro în literatură), secretară particulară, decanul se interesează de mine la Secția de propagandă. Ovidiu Caledoniu îi confirmă că am fost concentrat, că sînt poet, membru al S.S.R., etc. Săulescu turbează, că e silit să se plece. Mă cheamă la el. Cameleon desăvîrșit, își schimbă imediat fața. E bine dispus, îmi zîmbește și-mi spune: — Bine, m-am convins că ai fost concentrat și că, oarecum, ești ocrotit de lege. Că ești poet sau scriitor, nu mă interesează și nu mă impresionează. Ai dreptul, dai examene; n-ai, nu dai. Dura lex, sed lex. Vei da examenele, dar te avertizez (și radia condiționîndu-le) că dacă nu le iei pe toate (șapte la număr), pierzi anul.

Ca să nu-i dau această satisfacție, am învățat zi și noapte și le-am luat. Toți se așteptau să cad la Fitopatologie la Traian Săvulescu, unde trebuia să fac un lung stagiu la cădere. N-am căzut. M-au felicitat colegii, m-au felicitat și profesorii. Săulescu nu s-a grăbit s-o facă, dar de cîte ori ne întîlneam pe stradă, anticipa aroma reverenței mele și mă saluta pînă la pămînt, de mă simțeam eu umilit.

După examene, m-am dus să-i mulțumesc lui Arghezi. Prima vizită i-o făcusem în toamna lui '40, după ce-mi apăruseră cîteva poezii în „Bilete de papagal". Chipul meu se vede că l-a dezamăgit, pentru că mi-a spus cu o umbră de regret: — Eu, dle Manolescu, cum mi te-nchipuiam eu...; dar și eu i-am replicat (în gînd) — Ei, dle Arghezi, și eu mi te închipuiam cu totul altfel, un pic mic, gras, pietros ca un casap. Era totuși un suflet mare maestrul. Și cunoscîndu-l mai apoi, m-am întrebat nedumerit: s-a scris despre opera lui o bibliotecă întreagă, în mare parte în modul encomiastic, și pe bună dreptate: monografii, eseuri, articole, mii de pagini despre Arghezi — artistul; nici o pagină despre Arghezi-omul. De ce? Pentru că mie mi se părea că omul este cel puțin tot atît de necuprins ca poetul. El, poetul, dusese o polemică lungă, măsurată-n ani, uneori cu lovituri sub centură, cu Nicolae Iorga; el, omul, scrisese la moartea inestimabilului adversar cel mai emoționant necrolog; el, poetul, își muiase spada-n venin și-l crestase repetit pe E. Lovinescu; el, omul, deschisese primul ușa spitalului, unde fusese internat adversarul lui de idei și subtilul critic, surprins de această vizită, făcînd amendă onorabilă că nu intuise ce inimă bate sub platoșa pamfletarului, își luase condeiul și-l plecase adînc în fața lui; el, poetul, publicase o tabletă care punea într-o postură ambiguă pe tînărul confrate Traian Lalescu; el, omul, a semnat pentru scriitorul-cetățean Lalescu, incriminat de o delațiune, o caldă pledoarie care l-a scos de sub acuzație; Arghezi-omul a scris în „Bilete de papagal" prin '36 o tabletă despre Al. Sahia nu scriitorul, nu luptătorul, ci Sahia-omul care, topit de boală, urmărit de Siguranță, își căuta dreptatea pe sălile tribunalului, alungat fiind din redacția „Dimineții" de niște „democrați de sezon"; Arghezi-omul și Arghezi-poetul au consemnat gestul sublim al lui Enescu, venit să aline cu arcușul său vrăjit clipele ultime ale pictorului Luchian; omul și poetul a scris cu mult suflet, despre mulți condeieri.

Era atîta clocot de energie în om și poet, era mistuit de atîta sete de altceva că de-ar fi trăit pe timpul Inchiziției, ar fi fost ars pe rug; în epoca descoperirilor geografice ar fi bătut mările și oceanele să ne-arate-o lume nouă; în evul cavalerismului — un nou chevalier Bayard, sans peur et sans reproche; în vremuri de bejenie — un arhanghel al oropsiților și asupriților; oricînd și pe orice meridian — ar fi fost un homo novus, ar fi supus timpul, l-ar fi stăpînit și numele lui veacuri ar fi aprins. A fost un răzvrătit, neîmblînzit, în neobosit tournois cu falsele valori, cu ipocrizia și neomenia. Așa l-am descifrat citindu-l, așa l-am cunoscut în vizitele la „Mărțișor". Bijutier al cuvîntului, își folosea uneltele și în dialog; acasă se rostea în graiul plastic, concomitent „buruienos" de crudă savoare al țăranilor din Cărbuneștii Gorjului.

Îmi amintesc de o vizită făcută cu un prieten, profesor, care dorea mult să-l cunoască. L-am găsit în grădină, urmat de o haită de cîini, care se hîrjoneau în jurul lui. Prietenul a început să-i vorbească despre poeții contemporani, de cei care făceau vogă în acea epocă și a pomenit despre A. Toma, unul dintre cei mai tămîiați prin reviste și manualele școlare. Maestrul, zărind resturile biologice cu care cîinii își jalonaseră poteca, a izbucnit: „A.T.? eu nu mă uit la ăsta nici ca la un c... de cîine!". Plastic și „buruienos", cum el însuși își caracteriza limbajul.

La „Mărțișor" mergeam adesea. Și poetul și coana Paraschiva erau amfitrioni amabili, totdeauna bucuroși de oaspeți. Meșteră în toate tainele gospodăriei, harnică și întreprinzătoare (precum poetul dealtminteri), coana Paraschiva mă trata cu niciodată aceeași dulceață și cu fructe brumării. Eu le aduceam vin de Panciu, de Cotnari, de Odobești ori Crăciunel, vin pursînge de la Institutul de cercetări horti-viticole Băneasa. La început alesesem o licoare demisec, gîndindu-mă să guste și doamna Arghezi cu copiii. Maestrul însă m-a rugat să trec pe unul sec, fiindcă celuilalt nu-i suporta dulceața.

Îmi plăceau la „Mărțișor" ambianța familiară, aerul de fermă dichisită, behăitul și neastîmpărul caprelor, lătratul vigilent al cîinilor, chemările cocoșilor, parfumul florilor de cîmp, pomii în sărbătoare și mai ales jocul cu copiii, în hazul cărora mă produceam cu modeste numere de circar.

Mai apoi, cînd copiii au crescut, odată cu prețuirea mea pentru genialul inonoclast al lexicului poetic, am cioplit în marmura versului o efigie a grădinii din basmul amintirii și-am publicat-o în volumul de poeme „Soare scufundat".

Iat-o, așa cum am putut-o dura:

„E primăvară-n sufletul amiezii
și iar adie cîntecul prin foi...
La Mărțișor, pe urma lui Arghezi,
mereu mă-ntoarce timpul înapoi.

Poteca-n amintire cînd o sui
prin foșnetul îndepărtat și rar,
cînd bat la poarta veșniciei lui
îmi iese-n cale domnul grădinar.

Se scaldă-n soare fiecare ram
și-n vie prind să crească alți circei.
Mițura de-altă dată stă la geam
și vîntul se mai joacă-n părul ei.

Poetul umblă singur prin livadă
pe lîngă timpul care a trecut.
Sub creanga ce s-apleacă să-l mai vadă,
luminile se-ntorc ca un sărut.

„Lumină din lumină!". Lumina se-ntorcea asupra luminii, lumina cosmică să îmbrățișeze lumina poeziei, strîns, contopită ca-n „Sărutul" lui Brâncuși, iar eu, scăpat dintre fălcile brontozaurului de la decanat, mă întorceam asupra destinului meu să-l duc mai departe...

florența albu

Acasă

Se face toamnă. Seara
auzi cum cade frunza
cum se ascund în fruct
dulceața și iluzia și viermele.

Mă prinde dorul de întoarcere.
Pînă am să vin o să se facă iarnă
Aprinde focul în cămin
Primește-mă.

Acasă e un vast interior
în care se îngrămădesc
portretele absenței.
Din toate vîrstele vin personaje
ciudate limpezi înfricoșătoare
să-ți ceară locul rezervat în cadre.

Aprinde focul. Spune-le s-aștepte.
Și dă în lături draperiile
să intre drumurile lumii
cu felul lor de-a fi frumos
de-a fi grăbit de-a fi pustiu.

Septembrie

Îngenunchem în lună,
pe setea lunii, logodiți de moarte.
Cad stelele-ntr-un cer atît de clar
și ni se face frică. Desprejmuiți
de ziduri, de umbre protectoare
și ni se face dor.

Tu, prea cuminte, prea străin
să umbli — pereche mie, peste ape —
septembrie, lunarul ! Îl voi urma
cu umbra mea înaltă,
cu umbra mea aprinsă,
rostind poemul pentru ruguri.

Pastel mișcat

Cum cade umbra
frunza vitisului
ce semne reci în palma întinsă.

Geamlic în care face miere
soarele. Miroase vremea
a fagure și-a scrum.

Un aer o lumină încețată
prin care trec
aceiași pași și spițe
și cavilțirele ducînd cîmpiei
mere.

Și sunt strigată-n urmă
de-o mișcare
de-un gol călare
ațîțind ciulinii
de-a fața-a nimănuia
înrudită
cu țipătul.

Impresie

De ce rămîn
ca și cum s-ar fi întins o coardă
între acolo și aici

și nici nu-ncerc să trec
— de unde știu
că nu se poate trece !

Un dor rămas întreg
frumos întreg
cum toamna-mi umple
pumnii cu nimic

îi string de parcă
aș duce apă
deși eu știu
duc setea.

petre got

Poem

Din vetrele străbune crește
Adesea flacăra divină,
În fața căreia se-nclină
Istoria și înflorește.

Destinul dacă-i strîns în clește
Devine pasere haină
Și cine poartă marea vină
Cînd secolul te răstignește ?

Visăm să-l facem o grădină,
Privind în zare, vulturește ;
Din vetrele străbune crește
Adesea flacăra divină.

Grijă

Liniștea, lumină albastră,
O binecuvintez, o mîngîi, o sorb —
Cineva împinge planeta în moarte
Și nu vreau să fiu orb.

Luna este bulgăr de omăt
Al iubirii mele năstrușnice ;
Au venit păsări negre și mari
Zarea să-mi întunece.

Trebuie să am grijă de ierburi
Trecute, dar mai ales viitoare ;
Imperii de ceață foșnesc,
Eu știu să le-nving cu o floare.

Îndemn

Prietene, tu răspunzi poluării din jur
Cu dinamită — deci, tot poluare ;
Noaptea este învinsă de soare,
Scrumul nu se anulează prin scrum.

E ușor să spui că sînt abatoare,
Dar să desființăm abatoarele — cum ?
Poezia nu e suavă ninsoare,
Dar nici negru de fum, negru de fum.

Fii, dacă ești, privighetoare,
Fă piatra să cînte, să zboare,
Dar nu călca fira-n picioare,
Nu călca fira-n picioare.

Rîuri albe

Rîuri albe, rîuri albe, rîuri albe —
Pentru dimineața poeziei,
Rîuri albe, rîuri albe, rîuri albe —
Pentru dimineața cuvîntului.
Rîuri albe, rîuri albe, rîuri albe
Mîngîind țărmul ca un sărut,
Valuri de raze, mireasma zorilor,
Vestind un nou început.
În vechime, Cuvîntul era filon de aur,
Lumină candidă,
Plantele creșteau în vraja lui
Precum în adierea vîntului bun.
Se semăna puțin, mult se culegea.
Să vindecăm Cuvîntul — vă spun,
Să-l purificăm pînă-n ultimul atom ;
El trebuie să fie steaua Sirius,
Steaua Sirius.

Împăcare

Luminează-te de pacea și rugăciunea
pădurii,
De făclii cinstite în răcoarea verde.
Arpegii urcă în slavă.
Cineva spune că mormîntul este o poartă,
Că sîntem fericiți
Știindu-ne trecerea.
Voi fi împăcat ; lumina
Mă învăluie
Ca o taină.

constantina caranfil

eu mă întorc

Într-o seară înăbușitoare de vară, cum stăteam eu ghemuită pe un scăunel afară pe prispa casei părintești, frîntă de oboseală după o zi de muncă la tăiat snopii de grîu sus pe batoză, m-am sculat brusc în picioare ca și cum aș fi fost hotărîtă să plec undeva. Și chiar am făcut vreo doi pași mari și apăsați apoi am încetinit, niște vrejuri uscate grămădite la colțul casei mi se puseseră în cale.

— Vezi să nu dai în urzici, ce te plimbi pe-acolo ca stafia, mi-a strigat mama de la șira cu cocenii de foc. Mai bine du-te și te hodinește, miine o iei de la capăt și ți-or bășica destul pielea ăle țepi și arșița soarelui...

Amurgul se îngroșase ca hornul sobei și glasul mamei mi-a părut schimbat de tot, nici n-aș fi zis că e al ei dacă n-aș fi știut-o acolo în ogradă.

Eram în vacanța mare a anului 1954, ultima dinaintea absolvirii facultății ; ca și în alte veri mă duceam la munca cîmpului, de data asta spre a împlini un număr de zile-muncă pe carnetul de colectivistă al bătrînei mele mame. O grea nerăbdare nu mă lăsa să stau locului, nu știam ce va fi miine dar o nemărturisită presimțire mă mîna parcă anume spre a pune oarecare ordine în ceea ce aveam să părăsesc în curînd. Am poruncit mamei să mă scoale dimineața : ea, ca de obicei, n-o lăsa sufletul, venea tiptil lîngă patul meu și nu zicea nimica. Prin somnul dulce al zorilor îi simțeam însă privirea tristă și frecîndu-mă la ochi începeam să mă supăr că de ce nu mă trezește, că de ce mă lasă sub vraja lenei de vreme ce eu trebuie să fiu la arie să nu mă fac de rîs în echipa mocăncilor.

— Nu mă-ndur, că te văd slabă și prăpădită, vii tu de la examene grele și în loc să te odihnești...

— Nu e prea greu, mamă, o alintam eu, și m-am obișnuit, să știi mă mai iau cu vorba cu fetele...

Mințeam. În două feluri mințeam : întîi că mi-era foarte greu și apoi că nici n-aveam stare, voiam să treacă timpul mai repede, munceam cu gîndul lipit de o fotografie pe care o aveam ascunsă într-un caiet din sertarul mesei. Dar era și ceva nebun în sufletul meu, o părere de rău adîncă și fericită, parcă mă pregăteam de moarte și încercam să-i las mamei ceva. „Dacă nu munceai tu în vara aceea, azi n-aș avea pensie" îmi mulțumea ea mai tîrziu și eu zîmbeam laș, parcă trădam casa mică și săracă a copilăriei lăsîndu-le pe masă o cutie de bomboane, ca un soț infidel, primind chiar cu modestie prefăcută duioase sărutări pe obraji.

— Dacă vei rămîne p-acolo, prin București, mai bine să ne uiți pe noi, mi-a zis tam-nesam mama, într-o dimineață, privind în jos, în palmele sale bătrîne pe care ținea cu milă cîteva roșioare cît prunele, abia culese din grădină ; aveau încă rouă pe ele. Că uite ce găsești acasă, a adăugat întinzînd brațele să mi le dea. M-a trecut o sfială de copil ce se teme să nu i se descopere o greșeală bine dosită.

— Le mănînci acuma ? sau ți le pun în traistă ?... m-a întrebat privindu-le întruna ca pe [illegible].

Bănuiam, prefera să mănînc acasă, nu voia să mă vadă careva și să rîdă : dar mă grăbeam tare și le-am înghesuit într-un jurnal împreună cu o bucată de mălai copt pe frunze late de țelină.

— Să-ți dau și sare...

— Las'că nu-mi trebuie, îmi face sete, am strigat ieșind pe poartă.

★

La arie, în [illegible] dimineții și a motorului oprit de cu seară [illegible] în așteptarea soarelui, pentru care pornea roata cea mare pe cer [illegible] și spicele ușor [illegible]. M-am așezat lîngă o șiră de grîu, [illegible] că nici azi, după vreo 20 de zile de lucru, mocăncile de vîrsta mea se țineau încă deoparte, nu mă simțeau de-a lor, se uitau tot chioriș. În zadar încercasem eu să le vorbesc sfios, supusă, nu mă credeau. Eram sinceră și credeam că sinceritatea mea le va convinge cu timpul, le ceream sfatul și chiar mă oferisem de cîteva ori să înlocuiesc pe cîte una la rînd, la tras pleava de sub mașină, acolo unde te îneacă praful și paiele tocate mărunt. De ce naiba puneam la inimă răceala și indiferența acelor fete nu reușeam să înțeleg ! Tot scormonind parcă pricepeam ceva. Poate că făcuseră un pariu cu mine atunci prima mea zi de lucru... poate că atunci, în clipa aceea grea de încercare și de răutate îmi scriseseră statutul și condiția mea în acea colectivitate...

★

În orice caz fusese atunci, prima zi de lucru, o zi grea, lungă și urîtă. La venirea mea pe arie toată echipa bombănea „ce știe ea să facă, ce se pune cu noi colo la muncă la „curu mașinii" ? Ea e studentă, ce-i trebuie norme ? Or... vrea să se „facă" p-aci, pă colo și noi să muncim la parte egală cu ea ?" Cu mîinile strînse pe furcă sau pe greblă am tras cu îndîrjire de sub batoză tone de paie ; nu mai vedeam nimic în jur, mă orbea pleava aruncată de sitele mașinii ; nu mai auzeam nimic, basmaua îmbîcsită de nădușeală și de praf nu mai lăsa să treacă decît un hîziit uniform, înnebunitor : și așa fără încetare, 12 ore în șir am făcut aceleași mișcări, într-un efort continuu, sufocant. Spre seară cînd m-am dat înapoi vreo zece pași spre a-mi scutura basmaua și a-mi desfunda nările troienite am băgat de seamă niște zîmbete oprite în pumni, ceva nu era în regulă, nu era clar... Habar n-aveam, eu nu știam rostul organizării muncii și numai apoi aveam să-mi dau seama că toată lumea muncise pe schimburi dar pe mine mă puseseră mocăncile la încercare : „să leșine acolo cu nasul în paie, să se învețe minte, ce crede ea, că aci e ușor ? Ce furca e creionul la ureche ?" Bine că răzbii, îmi ziceam eu în timp ce mă scuturam de țepi și de mărăcini, și-mi desfundam urechile de praf și de zgomot. De undeva de prin apropiere mă pironeau doi ochi, nu-mi plăcea uitătura deși nu o văzusem încă, mă înțepa parcă. Mă privea ca întotdeauna cu spaimă și milă, ea era, Gherghina, fata vecinului nostru Ion Pisat poreclit „mutu". Din cei zece copii ai săi, toți vînjoși și posaci cum le era felul, copilul acesta

Elena Aflorii : „Sighișoara"

ieșise de-o delicatețe de porțelan, toată lumea se mira, avea un chip mic și alb cu niște ochi mari ca prunele brumate toamna, plini de uimire și de spaimă și de milă totuși față de tot ce vedea. Acuma, la arie Gherghina mutului mă privea la fel, ea nu se alătura deci glumei răutăcioase a celorlalte. Și totuși nu-mi convenea nici mila asta a unei fete deosebite ce mă umilea dar mă și mîngîia cu o superioritate pe care nu voiam s-o recunosc. Tulburată, stăteam țeapănă, niciodată nu reușeam să leg o vorbă cu Gherghina mutului, ochii ei spuneau tot timpul ceva, nu-ți da răgaz la replică.

— Ei, ce stai, apucă ici de iatacul ăsta că se înfundă batoza, m-a chemat la ordine Nina Leancăi, o fată cu glasul gros, de băiat. Ea se înhămase deja în fața, tîrînd albia aceea din plasă de nuiele încărcată cu pleavă. Am apucat și eu din mers și am început a usca șira lunga și înaltă, nu se mai termina. Mi se înfundau picioarele în pleavă pînă la genunchi și înotam tot mai greu, gîfîind. Cea din față nu mergea egal, ba se grăbia, ba smucea și n-am mai rezistat, am căzut. Toată pleava din iatac s-a rostogolit peste mine și Nina speriată m-a dezgropat cu mîinile.

— De ce nu mi-ai spus să treci tu în față, mă dojenea ea, nu știi că în spate e cel mai rău, că toată greutatea se lasă pe tine ?

— Ba știam, da' știai și tu, așa că ce era să zic...

Nu voisem să protestez, gălăgia făcută de dimineață îmi crestase deja sentimentul că îmi făcuseră o favoare lăsîndu-mă să muncesc în echipa lor. Nina a oftat cu năduf și s-a trîntit în paie ca-ntr-un fotoliu. Cu ani în urmă fusesem colege de clasă și acuma mă privea cu dezamăgire : „stai jos să răsuflăm un minut că muncirăm de ne ieși sufletu'..." „păi să nu ne vadă fetele, or să zică..." „Dă-le dracului, a izbucnit Nina trăgîndu-mă de mînă cu putere încît am căzut ca o fleașcă lîngă ea. Păi nu te saturași de azi de dimineață de cînd își bătură joc de tine ? s-a răstit ea. Chiar nu văzuși nimica ? Păi, nu-i spun eu brigadierului ? Nu plec d-aici pînă nu-i spun". „Ce să-i spui, Nina, ce-s ele de vină, au crezut că nu pot munci cot la cot cu ele, că nu știu să țin furca în mînă Și poate că așa e, nu văzuși că răsturnai pleava, ca dracu'...?"

— Atunci de ce vii la lucru ? m-a împins ea cu cotu și cum pleava era alunecoasă m-am dus la vale doi-trei metri ca pe nămeții de zăpadă.

— Că trebuie, am răspuns cu ciudă și cu un înțeles ce n-ar fi trebuit să ajungă la sufletul acelei consătene.

— Trebuie să ceri două norme pe azi, a zis Nina privind cu mîna streașină la ochi în bătaia prea lungă a soarelui, la asfințit. Mi se pare că vine, văd camionul pe șosea, al nostru e, trebuie să fie și brigadierul în cabină, mă informa Nina de ceva de care n-aveam deloc nevoie. Abia așteptam să plec acasă, nu voiam să stîrnesc prin cine știe ce vorbă ostilitatea celor din echipă.

— Eu credeam că tu n-ai nevoie, să vii aci la muncă, a scîncit apoi cu glas mirat dus pe gînduri, subțiat mult, aproape să se rupă. După care s-a ridicat în picioare, fugind la vale și vorbind tare, băiețoasă cum o știam.

— Nea Petre, hei, nea Petre, vezi ca mocăncile o făcură lată pe ziua de azi. Acu sînt obosite, nu mai pot nici vorbi de trudite ce-s, că munciră frumos pe schimburi, un ceas în picioare, altul tolănite colo la umbra șirii și p-asta (arăta ea cu mîna spre mine) n-o lăsară nici să înghită o gură de apă ! Auzind-o pe Nina cum pledează pentru a-mi pune două norme pe ziua aceea mi-a căzut și mie fisa, eram o bleaga ce mai ; și în halul de istoveală în care mă aflam mi-a venit să rîd, asta eram, oarba oarbelor, dusă ușor de nas de oricine, chiar și de fetele alea vesele, mult mai mici de ani ca mine. De cîte ori nu mă prevenise mama : „nu te amărî cu învățatul, cît poți bine, cît nu, nu se termină viața nicăieri..." Și din păcate asemenea vorbe nu la capacitatea mea de învățătură se refereau ci la posibilitățile materiale, întotdeauna prea mici, prea greu de găsit ca boabele de grîu prin fundul sacului golit. „Crezi că mucoasele alea repetente or să trăiască mai rău ? Să vezi ce se dezgheață mai tîrziu și te păcălesc la kilu de brînză dintr-o clipire și n-ai să te descurci cu toată filozofia ta". Spunea biata mama și se îneca punîndu-și mîna pe inimă, spunea cu năduf învățătura ei plătită cu viața ei și eu n-auzeam, mă fascina jocul abstract cu necunoscutele din algebră. Dar și ea, mama, numai cu gura mă îndemna să rămîn acasă : în timp ce cu mîinile, noaptea, torcea și cosea la lume să-mi dea bani de drum. „Măcar atît. Să te duci pînă la oraș să vezi școala"... zicea.

★

Am plecat de la arie tîrziu pe înnoptate, se treiera atunci drăcește : ca să nu-i apuce ploile cu grîul pe cîmp se stivuiseră snopii în niște șiri mari cît blocurile la oraș. Pe drum m-a ajuns din urmă nea Petre brigadierul și mi-a zis că dacă mai vin la lucru să casc ochii și să intru în rîndu' oamenilor. D-aia s-au făcut echipe să se schimbe oamenii, că nu se poate altfel, mori pînă seara dacă nu mai fugi să bei apă, să răsufli. „Că două norme nu pot să-ți pui, aci nu putem măsura ca la sapă, cu metru sau ca la cules, cu coșul... Da' țin cont, a zis, și să vie mă-ta să-i dau o baniță de goază să dea la găini (adică niște gunoi amestecat cu boabe ce se mătură de pe arie).

Cînd m-a văzut mama acasă cu traista în mînă și cu roșiile borșite de căldură în ea a plescăit din buze și supărată rău a început să mă certe că ce sînt așa lingavă, că ce, nu era bun mălaiul, că să-l fi înghițit așa cu noduri, fără plăcere... Aveam de gînd să-i explic că n-am avut timp, că am uitat, că... Dar nu-mi puteam ridica capul, îmi înțepeniseră mușchii la ceafă în poziția aceea cum stăteam aplecată peste un lighian cu apă în care îmi spălam picioarele, numai zgîrieturi. Ce-oi fi făcut apoi nu mai știu, cred că nici nu m-am mai șters de apă, m-am băgat în pat și dusă am fost. Cînd am deschis ochii mama era lîngă mine, zîmbea și eu buimacă, văzînd soarele în fereastră, am sărit ca arsă : „de ce nu m-ai sculat ? O fi

Elena Aflorii : "Peisaj industrial"

pornit batoza și eu...". „N-a pornit-o, m-a liniștit ea, trecu Petre și-mi spuse că abia peste un ceas îi dă drumul, a burnițat nițel spre ziuă și sînt prea ude paiele. Hai să mănînci, că tăiai un pui" — mi-a zis cu o veselie ștrengărească. A tăia un pui în zi de lucru era o abatere și ea se bucura că o săvîrșise ca un școlar ce fuge la cinema în timpul unei ore de matematici. „Făcui și ciorbă, du-te de adu leuștean", mi-a zis, lăsîndu-mă tot acolo stînd pe marginea patului, cu picioarele atîrnate, mă dureau încă, dar capul mi-era limpede și-mi venea să cînt. M-am dus în curte, îmi trosneau toate

---

teatru

t

Furtuna (I)

Ce însemnătate are Liviu Ciulei pentru viața teatrală românească avem, iată, din nou, prilejul să constatăm. Ca orice domeniu precis al artei, teatrul pretinde vocație profundă, talent și cultură specifice și nu este, din păcate, rezervat numai celor care întrunesc aceste calități. Înmănunchindu-le, Liviu Ciulei devine un prețios termen de referință, argumentul concret și viu în disputa cu impostura sau doar cu superficialitatea. E de prisos să discutăm alegerea sa — o piesă de Shakespeare într-o traducere nouă, plină de sevă vitală, expurgată de obișnuitele dulcegării. Cei al căror gust preferă improvizația de bulevard oricum își vor vedea de treabă. Important e că **Furtuna** reprezintă o esență de teatru elisabetan; a o pune în scenă înseamnă a edifica o lume. Întocmai procedează Ciulei, pornind (credincios formației sale) de la o concepție plastică inedită și cuprinzătoare. Spațiul devine o sinteză de spațiu. Insula lui Prospero este o barcă sau o punte de corabie (oare n-a fost comparată lumea întreagă cu o ambarcațiune plutind cînd pe valuri zbuciumate, cînd domoale și senine ?). În jurul ei, ca salvate dintr-un naufragiu, zac obiecte, obiectele-semn ale umanității. Iar peștera magicianului, centrul acestei lumi, sugerează cabinetul unui Faust modern, tot atît de bine laboratorul unui savant sau odaia de lucru a unui scriitor. Ferestrele practicate în decor, oglinda oblică din capacul pianului, proiecții ale unui simbolic tărm fericit, concretizează aspirații. Stilurile se intersectează : suprarealismul, cu baloul său metafizic, cu staticul neoclasic al celor trei zeițe (plăsmuiri uriașe de ghips, parcă, dar cu glas suav omenesc). Tot astfel timpul este contemplat din punctul său cel mai înalt, din perspectivă contemporană. Cele patru ore ale piesei, care se suprapun cu cele patru ore ale acțiunii, reprezintă deopotrivă drumul parcurs de omenire de la inocența deplină (Miranda) la cunoașterea lucidă prin experiență. Finalul încărcat de sugestie, pune în valoare o opțiune... Prospero (în care, zice-se, Shakespeare s-a hipostaziat) este prototipul renascentist, titan, **uomo universale**, singur pe deasupra timpurilor. Poartă haine obișnuite (cămașă și pantaloni cu bretele ; veșmîntul lui de magie seamănă cu halatul unui pictor) în vreme ce neghiobii și intriganții, ba chiar și fermecătorul (fermecat) prinț Ferdinand suportă corsetul și ceaprazurile epocii. Concepția complexă și întru totul motivată a regizorului nu respinge caracterul de feerie al **Furtunii**. Dimpotrivă, ne regăsim în plină feerie, într-o feerie ce nu rezumă însă lumea fiind produsul sălciu al unui refuz față de aceasta, ci care este chiar lumea. Urmează să vedem în ce măsură actorii au dat viață cunoscutelor personaje shakespeariene, purtătoare ale unor funcții morale și totodată oameni vii, în care actualitatea s-ar putea recunoaște.

Marius Robescu

---

film

f

Drumuri în cumpănă

Vocația socialului, a actualului acut care, **volens, nolens** atinge orice ochi, orice ureche, orice minte și orice dorință de a pricepe ce se întîmplă cu **noi**, în condițiile sociale date, existente, vibrante, uneori de-a dreptul „zbirnîitoare", este evidentă în toate filmele lui Virgil Calotescu. Mai bine, sau mai puțin realizată, desigur, ea îi domină creația, ceea ce este **de bine**, căci orice vocație tinde spre bine, spre împlinirile ei, depinzînd de gradul de perfecțiune al profesionismului. Față de filmele anterioare, **Drumuri în cumpănă**, după un scenariu de Ion Brad și Alexandru Brad, în creația lui Virgil Calotescu, capătă rotunjime, se apropie de acel ceva greu-definit în cuvinte, dar perceptibil în impresie și senzație, rotunjime a comunicației ideilor. Cumpăna ideilor, profund umane, cumpăna evenimentelor cotidiene, în viața oricărui sat românesc contemporan, posibil ca realitate sau ficțiune, e deținută în film (nu angajez nici un fel de paralelă cu romanele de la care pleacă — dintr-un principiu sever de a considera și judeca filmul **altceva** decît transpunere a unei opere literare, oricît ar fi ea de mare sau de mică), de Octavian Borcea, personaj complex, tocmai de aceea dificil mistificării estetice, dar convingător asimilării morale, emoționant prin cea mai emoționantă caracteristică visată de orice creator, în orice domeniu de creație, și anume, firescul comportațional fără a exclude fascinantul. Alice Mănoiu spune : „Și destinul bătrînului țăran Octavian Borcea..." dar, ce să facem cu acest **dar**, care apare inerent după încheierea atît de inspirată a filmului, eroul, această cumpănă de idei, sau poate acest obiect uman aflat în cumpănă de idei, care e atît de tînăr, fermecător de tînăr, descumpănitor de tînăr, poate expresie nu numai a individualității întîmplătoare ci și a nației, încăpățînat, și poate tocmai de aceea, vesnic tinere ? Cred că Octavian Borcea este adevăratul tînăr al filmului. Filmul are nenumărate și foarte de drept acuzabile scăderi. Dar ceea ce este al filmului românesc e (din păcate) **încă** al filmului românesc.. S-ar putea extinde cunoscuta judecată de valoare și asupra regizorului, dar cum ne-am obișnuit de mult, și cam comod, să apreciem intențiile, tonalitatea și entuziasmul patriotic, în filmele românești, neglijăm, încă o dată scăderile. Savoarea scenelor rurale, puterea de penetrație a desfășurării lor, ne fac să iertăm neglijențele. De ce n-ar încerca regizorul un filtru mai aspru, mai sever, nu neapărat pentru noi, comozii judecători din scaun, ci pentru SINE, pentru ceea ce el mereu trădează că există în el, și mereu TRĂDEAZĂ că e suficient pentru noi, publicul ?

Fie să cad iar în păcatul de a vorbi despre distribuție. Excelentă ! Ce să facem și noi ? Avem mari actori ! E o realitate de care nu putem scăpa, orisicît am vrea și nici un vrem, n-avem nici un interes. Dar, în sală, (întotdeauna în „sală" este un comentator „original") s-a zis : „CE NE-AM FACE FĂRĂ MIRCEA ALBULESCU ?". Am face mai puțin sau mai mult. Greutatea interpretativă a acestui extraordinar actor de teatru și film, pune în cumpănă, poate nu tot restul filmului, dar o bună parte a desfășurării lui.

Corina Cristea

---

televiziune

tv

Om trăi, om vedea

Un moment dintr-o emisiune de dimineață pentru preșcolari ne-a plăcut nu atît pentru cine știe ce virtuți telegenice, cît pentru premisa sa. Iat-o : în cadrul numeroaselor emisiuni dedicate Unirii, cineva, mai precis redactorul (Elena Crețu), a avut ideea de a lua o grupă de șoimi la Muzeul de artă pentru a le arăta principalele tablouri, inspirate de acest mare eveniment. Ghidul micilor prieteni a fost o muzeografă care, în ciuda unui oarecare presupus răsfăț intelectual, s-a exprimat pe înțelesul lor. Nemaivorbind de farmecul venit din naivitatea și candoarea răspunsurilor în cor. Foarte bine ar fi însă dacă ideea nu ar fi limitată la un singur sumar festiv, ci s-ar ilustra printr-un ciclu în care micii telespectatori prin intermediul emisiunii ar vizita cele mai importante muzee din România, deprinzînd astfel dorința de a le frecventa și cînd vor fi mari. Și mai bine ar fi ca o asemenea „emisiune culturală" pentru cei mai mici dintre prietenii noștri să fie programată seara, într-o zi de largă audiție, eventual înlocuind unele emisiuni în care cei mari se copilăresc în vreme ce cei mici se îmbătrînesc fără rost.

• Un montaj ambițios, într-o „ediție specială" a revistei literar-artistice TV., ediție dedicată Unirii, a fost cel de vineri 19 ianuarie (redactor : Smaranda Jelescu). Recitări de versuri clasice și contemporane, prezentări de lucrări de sculptură, de tapiserie și desen omagiale, gînduri ale creatorilor legate de acest însemnat eveniment din istoria românilor, prima audiție a unui fragment dintr-o simfonie a lui Berger au fost tot atîtea puncte ale emisiunii realizate de Smaranda Jelescu cu dezinvoltura cu care ne-a obișnuit.

Să fie oare adevărat că s-a sfîrșit serialul „Om sărac, om bogat" la cîteva săptămîni după scufundarea lui Onedin ? Sînt telespectatori care au refuzat evidența faptului petrecut sîmbătă pînă luni seara, cînd au văzut și reluarea. Și totuși... Ne despărțim cu regrete de acest serial serios, bine ritmat, antrenant, inteligent etc., etc.. care ne-a arătat că un lucru bine făcut stîrnește interesul tuturor și nu numai al peștilor din Marea Neagră, cum s-a întîmplat cu „Toate pînzele sus". Un serial TV poate și trebuie să aibă „limbaj internațional", să evidențieze idei și nu obiecte, să afirme și să infirme, să împartă lumea, cum se zice. Să ne facă să mărturisim, în cazul acestui serial, că regretăm și despărțirea de Falconetti, un mare personaj lucrat excelent de un mare actor, nu numai de atît de binecrescutul Rudy. Dar să așteptăm. Altfel spus „om trăi, om vedea" nu numai „om bogat..."

Iulian Neacșu

rîzînd pe prispă

casele, le simțeam pe toate pe unde sînt cu toate încrengăturile lor pînă în unghii. O să-mi treacă, mi-am zis, azi lucrez în schimb, altă viață...

★

La arie mocăncile n-au mai zis nimic, se făceau că nu mă știu, își vedeau de treabă preocupate ; doar ochii lor ascunși în umbra basmalelor mă mai vînau încă, ar fi vrut parcă să greșesc ceva, să nu mă pricep, era o mîndrie a muncii lor, ar fi vrut-o cred neaccesibilă uneia ca mine : tu cu creionul, noi cu furca...

La prînz cînd m-am culcat pe burtă la umbra unui car cu snopi mari, îndesați, am apucat vreo două spice bune, le-am ales boabele vînturîndu-le în palmă și mestecîndu-le apoi cu multă plăcere mă uitam la forfota aceea a zilei și am înțeles umilința și răzbunarea fetelor : eu munceam provizoriu, „pe vrute" cum ziceau ele, condiția mea de viață nu mai era acolo și prezența mea pasageră le jignea : în școală, îmi aminteam acuma, Geta, colega mea de bancă din clasa a 4-a pe care trebuia s-o ajut la lecții din ordinul învățătorului, mi-a zis într-o zi cu o fală aspră : „mie-mi place munca și jocu la horă ! De ce să-mi bat capu' dacă nu mi-e greu să ridic, colo, coșu cu porumb mai greu de două ori decît tine ?" Era voinică, într-adevăr, și ca să-mi arate că ce poate ea, eu nu pot și că sîntem chit deci, a luat o găleată mare plină cu apă și s-a învîrtit cu ea de trei ori, ca o balerină, fără să verse un strop. Acuma era sus pe batoză la tăiatul snopilor, apuca doar cu o mînă balotul greu și cu cealaltă îi înfigea secera în legătură, predîndu-l coșarului care hrănea cu pricepere gura mașinii ce șuiera ca un lup flămînd cînd n-avea un lan adunat între măsele. Peste cîteva zile mi-a venit și mie rîndul acolo lîngă Geta și de cîte ori mă înjura coșarul că nu-s iute de mînă ea rîdea pe sub mustață. Chiar avea o mustăcioară fină ca un voal negru deasupra gurii și se făcuse frumoasă, era brunetă cu ochi negri, strălucitori. Cînd ne-au schimbat alte fete m-am dus cu ea la umbră și știind-o inteligentă am întrebat-o de ce se țin deoparte fetele privindu-mă cu atîta neprietenie...

★

Într-o dimineață brigadierul a chemat echipa la o aprigă întrecere pentru descărcatul a vreo 20 de care pline cu snopi de grîu. Era o dimineață prea umedă și ca atelajele să fie eliberate spre a căra din cîmp, am făcut două șiri mari de-o parte și de alta a mașinii. Mă întreceam cu Geta arătîndu-i că și eu pot duce cîte două baloturi într-o mînă și rîdeam de efort dar îmi plăcea competiția. Nea Petre m-a chemat mai la o parte îndrumîndu-mă părintește : „ia-o mai încet, neică, nu te pune tu cu astea ale noastre, doar tu nu te măriți aci în sat...".

Am repetat în gînd multă vreme aceste vorbe, de care vorbea Geta avea și această față, vrednicia și puterea fizică trebuia să le aparțină lor, în exclusivitate, în ochii flăcăilor din sat. Ele erau cinstite în ostilitatea lor, ele aveau toată dreptatea, să apere un echilibru de forțe atît de necesar demnității fiecărei ființe : „o fi ea tare de cap, a învățat atîtea clase dar n-are nici o vlagă, nici să dea cu mătura...".

★

În seara aceea cînd am plecat brusc de pe prispă împiedicîndu-mă în vrejuri uscate și urzici îmi păruse deodată locul străin, și glasul mamei era altfel, toate mă alungau înainte ca eu să-mi fi aflat o altă streașină. Aveam o fotografie în sertar, un om nemaipomenit de frumos care-mi arăta globul pămîntesc cu degetul și-mi părea atît de cunoscut și atoateștiutor încît i-am spus mamei într-o seară : cu el mă mărit ! Mama a făcut „hm" s-a uitat mult la fotografie, la mine apoi, și de pe chipul ei, deodată colorat de duioșie și disperare vedeam cum se retrage, cum se depărtează de mine ; deși stătea pe loc și nu zicea nimic. Mă lepăda unui om dintr-o fotografie și se dădea înapoi, neputincioasă, ca la cimitir cînd își îngropase întîiul copil, și ieșea de-a-ndaratelea cu mîinile goale, întinse, și cu pieptul umflat, plesnindu-i de durere...

„Dacă e om bun, dacă îl cunoști bine..." a zis apoi alb, vorbind singură parcă.

★

Într-o seară de sfîrșit de primăvară, pe cînd în sat intrase un vînt turbat dinspre mare de se îndoiau toți salcîmii în floare și lumina leșina de ninsoarea lor parfumată și dulce, Gherghina „mutului", fata aceea cu ochii albaștri-violeți ca zorelele și cu părul negru-albastru a venit într-un suflet la mama, i s-a aruncat cu brațele de după gît, disperată, rugînd-o cu vorbe înlăcrimate : „dă-mi în cărți, nașă, că nu mai pot...". „Ei, zău", a glumit mama care nu-i era de fapt nașă dar multe fete îi ziceau astfel. A mîngîiat-o apoi blînd și tăcută ; deodată înourată însă s-a dus în cealaltă parte a odăii unde era pachetul cu cărți de ghicit. Doar de cîteva luni ieșise Gherghina la horă, mult mai tîrziu decît alte surate de-ale ei, dar în orînduiala „muților" toate se făceau cu încetineală și uneori într-un mod destul de ciudat. Casa lor, nu găseai o a doua casă ca a acestuia, oricît ai fi umblat prin satele din împrejurimi și chiar mai departe. Clădirea era, de fapt, ca mai toate locuințele bătrînești, dar orînduiala din ograda omului nostru era anapoda. Chipul aproape omenesc cum e al oricărei case țărănești nu putea fi văzut de nimeni, fațada fiind orientată spre interiorul curții iar către stradă se lăsa mohorîtă aplecătoare cam pînă la nivelul gardului de piatră lipit cu pămînt galben. Peste care nu se zărea decît olana mucegăită a acoperișului deșălat și pătat ici și colo de mușchi, iască și fire de grîu și orz răsărite din pămîntul cu care femeia „mutului", la fel de posacă și [illegible] ca și casa, lipea din cînd în cînd streașinile cu calupuri de noroi argilos. Nu mai știa nimeni de la care generație se înfuriaseră „muții" pe lume, rămînînd astfel încăiți și sălbăticiți. Ascunși bine ca-ntr-o cetate. Pînă și micuța portiță dinspre stradă nu avea zăbrele din șipci sau scînduri cum era în tot satul. La ei era o spărtură în zid astupată apoi cu un fel de ușă înțepenită pe dinăuntru cu niște pietroaie. Privirea oricărui curios era astfel bine stăvilită. În schimb dinspre curte, sleahta „muților", opt fete și un bărbat, își sfredelea fereastra lor către lume : un ochi cît nuca, format din nodul unei scînduri, le permitea, ca ghemuiți pe vine, să ia cunoștință cu viața din afară : în felul lor, binențeles, căci nu puteau zări decît jumătăți de oameni, picioarele vitelor, roțile carelor... Se pare că erau mulțumiți așa : rareori, cînd „mutul" era scos din bîrlogul său și într-o atare împrejurare mergea sfîrîie, tras cu arcanul parcă. Și întotdeauna cu căciula bine trasă peste ochi.

— Ce să-ți spun de niște cartoane, se mira mama amestecîndu-le și zîmbindu-i Gherghinei. Eu eram pitulată după masă pe covata cu pîine să nu mă vadă și să nu mă zgonească. Căci știam, nu mă lăsa aproape de ea cînd veneau la noi fete mari, vorbea cu ele și ele o pupau și plîngeau, văzusem de vreo două ori prin ferăstruica sălii pe unde spionasem. De data asta însă nu mă băgase de seamă. Gherghina i se aruncase în față dintr-o dată și felinarul se stingea ușor, lumina ferestrei mă ascundea și mai bine.

— Dacă-l iubești, ia-l și trăiește-ți tinerețea, lasă că ai tăi nu mor fără tine, acu ar vrea să te mai țină dar mîine poimîine or să te zorească să le faci rînd alorlalte care cresc și ele. Dragostea e ca lucru alb, nu se umblă cu el decît o dată în viață. Rochia albă se murdărește repede, ai grijă de ea ; prea multe vorbe ale alorlalți peste inima ta sînt ca degetele nădușite ce se reped la nuntă să atingă voalul de mătase. Dacă nu te ferești, dacă nu pleci la vreme cu alesul tău mătasea albă ca spuma se face cîrpă mototolită, bună de șters sticla lămpii de funingine... Uite, a zis apoi, cînd așeza cărțile în șiruri lungi peste o pernă mare de-a noastră, întoarsă pe dos unde era căptușită cu pînză tare de cînepă. Pe față, perna avea broderii și nu era netedă să-și poată pune bine acele jocuri. „Uite, ce să-ți cadă, dragoste, mai încolo o veste și casa. O să fugi cu el într-o seară, așa cum se întîmplă cînd n-ai cu ce face nuntă mare. O să înjure tac-tu, uite-l aci supărat, dar nu prea, se preface și el de ochii lumii, mă-ta o să plîngă nițel, o să-i treacă repede — se ia cu treaba, n-are timp de tine...".

Elena Aflorii : „Crenguța"

Gherghina rîdea, i se vedeau toți dinții pînă la măsele, asta voia ea, să-și desfacă gîndurile strînse tare în pumni, de spaimă. Așadar, nu erau de rușine simțămintele ei.

Gherghina a plecat în al nouălea cer și mama a rămas tristă cu mîinile uitate în poală, fără viață, moarte. Parcă și le pierduse o dată cu privirea dusă și ea, sfîrșită după ce dezlegase taine adînci și tari ce se încolăceau adesea peste sînii cruzi ai fetelor mari, precum șerpii ce ucid strîngînd trupul cu ochi aprinși de venin ca nestematele. „Ce să-i cadă ei în cărți și pe cap decît dragostea și chinurile femeii tinere", șoptea mama aprinzînd cu un chibrit fitilul lămpii, și așezînd sticla încet, mîngîind-o.

Elena Aflorii : „Piatra Neamț"

DEBUT

george r. bușecan

Într-una din poeziile sale, tînărul George R. Bușecan vorbește despre o „aureolă a peregrinării" și cred că intuiția aceasta reușește să spună ceva despre modul în care vede el, la această oră a afirmării sale, poezia : ca o peregrinare prin timpul său interior, prin sentimentele sale pentru „capitalul" acelor unde inefabile care înseamnă lirism. Încă de pe acum se poate spune că poetul și-a ales drumul și că are toate resursele să-l parcurgă cu încredere deplină în talentul său. Să-l urmărim pe acest drum cu discreție; izbînzile să-l bucure fără să-l îndepărteze de la țelurile sale, neîmplinirile să-i sporească setea de efort creator...

Florin Costinescu

Copacilor

Brațele moile înfipte
În țarina cîntecului
Fluierele doinelor sub coaja
Venele sevei îl poartă –
Credeți că trupul înseamnă
Mai mult decît trunchiul meu
Cu rădăcinile desfrunzite
Înfipte cu sete în norul speranței ?
Stingher în mijlocul întinsului
Prepelițe stoluri
Izbucnite sub degetele goale
Au speriat gîndurile cîmpiei.
Credeți că trunchiurile voastre
Sînt mai mult decît obosită răsuflarea
Trupului meu –
Peste care trec voioase anotimpurile ?

Eternul necuvînt

Se duc umbrele nopții
Călătoare semne,
Sub arcadele de lună
Foșnetul aripilor moi –
Suliți ascuțite înfig în carne,
Vîntul care șuieră nemîngîiat
Înaltă plutirea către noi arșițe –
Îndrăznește și uită
Urma cocorilor în ploaie.
Tu ești lacrima mea pierdută,
Flamura uneltelor speranței
Poți să știi ?
Ești poate eternul necuvînt
Trimis printre fîlfîiri de semne
Perdeaua cenușie care cade după sine
La fiecare presimțire, – știu !...
Și scîrțîitul pașilor
Cu care astăzi mă vezi îmbrăcat
Așteaptă-mă, căci voi veni cu întoarcerea
În pragul iernii – maică,
Împleticindu-mă în aureola obosită
A peregrinării.

Vrăjit, semnul...

Cu capul rezemat de poala ușii tale
Calm mă-nlănțui viță, pe stîlpii pridvorului.
Așa cum cuprind lemnul sfînt al sculpturilor
Te-aș îmbrățișa pe tine, casa copilăriei...

Timp sculptat în durerea nopților prelinse –
Ș[illegible] [illegible]ul r.d cat ne slăvile cetății, către
Pustiirea nopților casei, astăzi deslușite,

Î-nchin cu pîinea zilelor
Hogeagul de lumini, pentru eternitate.

a.i.zăinescu

Floarea soarelui

Despre o floarea soarelui grea, rotitoare-mi spun zilele,
Ea călătorește acum pe cîmpii ce se coc,
Ea desfundă la loc și aprinde pupilele
Mării ca și cum și-ar da foc.

Ea ridică un ocean de aripi între gene,
Ea se culcă rădăcină acum la pămînt,
Ea cu ochii ei mari spală-un nor prin poiene
Și-l face copilul ei verde și sfînt.

Ea se duce pe-un deal — numai fluturi
Și leagăne-n ochii ei mari – cei mai crunți,
Ea călătorește spre marile lumii tîrzii începuturi
Și suflă ca de argilă un corn peste munți.

O floarea soarelui grea despre care se tot spune
Și-n fața căreia-n genunchi mai stau culori,
O floarea soarelui grea, mai dulce ca o sălbăticiune
Ce se repede mîngîind și tace, o orgă printre nori.

Și zăpada, ei da

Și zăpada, ei, da !-și zăpada ! ..
Și zăpada care e un fel de-a muri,
Și zăpada care e un fel de-a vedea, de-a te închide
Într-un ochi pus pe pămînt și-n celălalt prin tării.

Zăpada-care e un fel de-a pleca, de-a te duce,
Nu mai departe, de pildă, decît pîn' la părinți,
Nu mai departe, de pildă, decît pînă la o răscruce
La niște rude care nu sînt nici mai mari și nici mai cuminți.

O armată care nici n-a mai apucat
Să asculte de ordinul armelor, sinucigaș,
Ca și un fel de-a vorbi, de-a te retrage-ntr-un sat
Și-a lua la ore fixe, mereu, un tren alb spre oraș.

Un fel de-a întreba : ce mai faci? —
Și-a da din mînă, ei, da-și zăpada ! ..
. . . Și zăpada care e un fel de agonie printre copaci,
O dezvelire de clopot prin aer, ei, da !-și zăpada.

Amintire aspră

O lună albastră ce ricita cu piciorul
Și-ardeau cuiburi prin văi, fluturi parcă pe crengi
Sau copacii care nu mai erau calzi și nici reci
Decît o agonie pe care s-o tai cu toporul.

Un orologiu bătînd și-așezînd chiar atunci
Clipa-n formă de horn sau aripă pe case,
Suiau fum prin păduri dar și zboruri rămase
Păsări oarbe tăind ceru-n dungi.

Și copacii care se îmbolnăveau rînd pe rînd,
Urcau palizi prin văi și n-aveau ce să-și ceară
Miroseau a sicrie prin trunchi și-a cenușă afară,
Întindeau brațe spre cer, așteptînd.

Unii abia răsăriseră goi din tranșee
Și-aveau mîna și ochii-n bandaj,
Alții făcuseră un ocol pe la oraș
Unde își vînduseră și casă și orice idee

Înfometați și tîrzii, năruiți ca o pușcă
Din care totul cu groază s-a tras,
Intra seceta-n ei ca un glonț de pripas
Și-i arunca raci ca pe-o fiară în cușcă.

Printre zăbrele de sînge și jeturi de nori,
Niște umbre care se încovoiau de-ntrebări,
Niște oameni ca și cum, toată viața calări,
Își luau caii în spate și-i duceau la abator.

O formidabilă lume în goana spre sine,
Cînd sinele însuși nu-i poate decît
Și amar deopotrivă și-n veci prea urît,
Intra seceta-n om și intra și-n ruine.

Intra seceta-n ochi și sub ochi, ca un crin,
Nevăstuici scoteau cap alb de-argint ca să vadă,
Iepuri albi și albaștri-n-tr-un fel de zăpadă,
Și pîrtie-n aerul împușcat de grădini.

Niște umbre nu mai aveau de-aface cu nimic
Și care își luau sînge prin somn, ca lehuze,
Funeau stelelor, noaptea, ventuze
Nu ca să vindece, să se cuprindă de frig.

Niște umbre care și încărunțeau deodată, pustii,
Li-era foame, știam, și n-aveam ce le da.
Li-era foame, știam, și-n foamea lumii-ce grea !—
Ca dintr-un tren coborau nu copaci, ci copii.

Pastel

Că erai frumoasă, nici o îndoială,
Vedeam luna în părul tău blond și absent,
Dar am tăcut, m-am închis în ochi ca-ntr-o sală,
Catrapit de-un adînc și subțire curent.

Într-un palat cum nici nu se mai vede pe-afară
Și-n care totu-i schimbat, mult rotund către uși,
Sub un candelabru — și cearcăn și gheară,
Hipnotic — pe-un cer ca de pluș.

Norii aceia și-aceia cu-o pală
Rece de vînt ce se-apropie lent,
Într-o pădure cu-o toamnă prin trunchi, boreală,
Și-un cerc roșu-ntre crengi, transparent.

Flori albastre

Munții rîd acum cu flori albastre,
Munții rîd cu flori de piatră, lin,
Ce ne-om face noi cu inimile noastre,
Căror văi le-om trece și prin ce grădini ?

Se vor zbate, iată, martor mi-e un vultur
Și-a pierdut prin aer sîngele, nebun,
Mai aștept și sper încă, mai scutur
Vorbele de însuși chinul care-l spun

Și e seară, iată, de prin stînci coboară
Ca o lacrimă lumina cu doi stupi,
Prin noi doi e cald și e frig de-afară
Și e greu cînd ochii doar cu nori i-astupi

O oglindă aproape ireală,
Prin sălbăticia munților, sub stei
Unde-i urma parcă dinăuntru goală
Și tăcem cu-auzul spînzurat de ei.

Nu-i nimic : mai blînzi și munții
Se vor răsuci, odată, cît de crunți ! —
Tu mă ierți tîrziu că-n dreptul frunții
Ți-am îngenuncheat și-a fost mai mult ca să renunți.

Elena Aflorii : „Veneția"

Trandafir sub lună

Delirul trandafirului sub lună,
Cînd nu mai poate sta cu nimeni împreună,
O tresărire ca de aripi doar și doar un stol
De fluturi care-l lasă dintr-odată gol.

Nu se desparte-aproape de nimic,
Decît de el ca de-o perdea de frig,
Cad scîntei din creștet pîn' la poale
Și-l umplu spinii-adînci de catedrale.

Un coif, al amintirii doar, ca un popas
Spre stelele ce trec și-apoi recad în glas,
Pe cărămida prăbușitelor scîntei
De unde-i greu s-alegi, dar și mai greu să vrei.

Al neiertatelor, tot neiertați de cînd,
Noi l-am furat și-n vis, l-am jefuit și-n gînd,
Iar nopțile, tot mai străine, toate,
Sînt pline și de spini acum și de păcate.

radio

r

O viață pentru o zi

Săptămîna aceasta radiofonică s-a caracterizat printr-o insistentă, sărbătorească evocare a Unirii de la 1859 și de la 1918, în diverse forme : de la comentariul unora din cei mai renumiți istorici pe care-i avem, la formele de popularizare pentru copii. Sub semnul acestor aniversări, emisiunile de teatru radio au transmis **Bălcescu**, de Camil Petrescu (regia Mihai Zirra), într-o interpretare ce aparține „fonotecii de aur", o premieră **Cuza Vodă** de Ion Luca (în regia lui Constantin Dinischiotu), premiera **O viață pentru o zi**, scenariu radiofonic de Gelu Netea (în regia lui Titel Constantinescu). **O viață pentru o zi**, despre care sîntem tentați să scriem cîteva cuvinte, și-a propus să ne ofere un portret stilizat al lui George Pop de Băsești, erou în lupta de afirmare a românilor din Transilvania, președintele Partidului Național Român după moartea lui Iuliu Rațiu. Un comentariu introductiv al faptelor istorice l-a făcut Al. Porteanu. Folosind mijloace verificate ale genului istoric, relativ scurta piesă a lui G. Netea a ambiționat mai puțin efectul artistic propriu-zis, cît ilustrarea **psihologiei** unui moment de maximă tensiune și împlinire în istoria noastră apropiată. Timpul piesei se concentrează la cele cîteva ore dinaintea adunării populare de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918. Autorul urmărește o convergență „monumentală" a efectelor la care faptele istorice însele îl ajută prin concentrarea lor într-un punct al izbînzii obiective. Portretul foarte bătrînului om politic care ajunge să vadă împlinit visul în care practic și-a investit exigența devine un portret credibil ca atare : ajuns la marginea vieții, el încorporează într-un mod absolut ultimele pîlpîiri ale energiei sale idealului național. În interpretarea admirabilă (am zice „garantată") a lui Fory Etterle, noblețea și grandoarea unui asemenea personaj devin cu atît mai verosimile. Ne-a mai plăcut în piesa radiofonică sugestia „vizuală" a nopții de iarnă spre 1 Decembrie, cu peste o sută de mii de oameni adunați la Alba Iulia și zecile, sutele de focuri pe lîngă care toți așteptau, așteptau clipa unei mari bucurii colective. Însă, cu toate că replicile tăiate cristalin-sentențios se potriveau unei piese istorice cu o astfel de temă, am putea reproșa excesul cantitativ al sentințelor pilduitoare ; așa se riscă tocirea reliefului, a expresivității, se poate ajunge la efecte contrare celor scontate. Pe de altă parte, simplificarea-abstractizarea justificată în genul istoric (ținînd de meșteșugul abordării trecutului cel puțin cînd e vorba de stilul unei piese ca **O viață într-o zi**) n-ar trebui să lunece spre un simplism ce frizează neînțelegerea, sau derizoriul, cum s-a întîmplat, de exemplu, în dialogul ce „rezolvă" criza de conștiință a militantului român din armata austro-ungară în vremea primului război mondial. Uităm atît de ușor **Pădurea spînzuraților** ? Ar fi minunat ca autorii de dramatizări istorice să ocolească mai atent irelevanța șabloanelor, spre binele indiscutabil al educației patriotice prin artă.

Ioana Ieronim

plastică

p

A fi pictor

Artizanul ușuratec este cel care mimează cel mai bine gîndirea discursivă, folosind mijloacele plastice pentru a traduce un mesaj dinafara lor, de cele mai multe ori o **poveste**, lestată de personaje cu conținut artistic predeterminat. Existența unui pictor adevărat oferă, dimpotrivă, posibilitatea unei adînci revelații a însăși naturii artei, a modului deplin de a realiza lumea în esența ei, care este **formă**, adică **eidos**, cum îi spuneau grecii, de unde noi am derivat : idee. Linia și culoarea sînt departe de a fi aparență, ele pot deveni conținut al gîndirii. Arta lui Vladimir Zamfirescu are o puritate plastică atît de mare, pictura sa transcende subiectul atît de decis, evidențiind raporturile coloristice și sensurile pe care le descoperă pe această cale, încît îmi apare la ora actuală drept una dintre cele mai pilduitoare pentru efortul de construcție a unui destin exemplar. Expoziția sa de la „Tribuna" din Cluj (încununată cu premiul revistei pe anul trecut) și lucrarea din Salonul Municipal sînt momente culminante ale carierei sale, și trebuie contemplate cu toată atenția.

Peisajul de la Salonul Municipal este construit pe două planuri. La baza lucrării avem o fîșie îngustă de pămînt, ca un fel de țărm (în sens figurat), pe care se distinge o siluetă vag definită printr-o tușă roșie. În masa coloristică a lucrării apare cu pregnanță, dar caracterul particular al bătrînei gîrbovite nu se poate analiza deloc, pentru că nu are de fapt, nici o importanță. Este o prezență inalienabilă, dar nu prin trăsăturile individuale ci prin rolul său în procesul de gîndire al artistului. Vedem doar că silueta se îndepărtează de noi și că abia o putem distinge în uriașa desfășurare de energie a lumii din lucrare. În partea dreaptă a pînzei, tot jos, vedem, parțial, o casă. Aproape întreaga lucrare este un cer imens, tratat cu vigoare și rafinament. Pasta este abundentă, stratul de culoare mai gros, realitatea pe care o exprimă devine mai consistentă, deși aparent mai uniformă. Mica fîșie de nisip de jos era văzută mai diversificat. Cu toate acestea, ochiul atent va surprinde o gamă nelimitată de nuanțe. Nici o pată cît de mică de culoare vie, nici o linie neliniștită pe cer. Un echilibru desăvîrșit guvernează ordinea generală a realității acesteia dominante din punct de vedere plastic. Dar lumea de aici se află totuși în devenire, în proces. Legătura cea mai vizibilă cu fîșia de jos se face printr-o desfășurare plastică, o mișcare din casa învăluită în culoare, un vîrtej de aceeași nuanță cu cerul, o buclă amplă și majestuoasă care se ridică în înălțuri. Încă o dată, precizăm că totul se constituie fără disonanțe, pe aceeași masă de culoare ce acoperă mai mult de două treimi din spațiul lucrării.

Se înțelege, deci, că lumea este văzută în **Peisaj** de sus în jos ; dar nici în planurile lucrării și nici în figurația sa, nu interesează perspectiva propriu-zisă. Avem de-a face în lucrarea de la Salonul Municipal cu o meditație plastică, în care masa de formă și culoare sugerează că amploarea lumilor pe care nu le vedem este atît de uriașă, încît imanența noastră devine cu totul pitică. Participarea omului la întregul realității este însă covîrșitoare, pentru că ceea ce gîndim și simțim este izvor de forme pe un plan mult mai larg, spiritul nostru inițiază tot timpul adevărate procese cosmice, determină mișcări copleșitoare în unduirea veșnică a nemărginitului. Unitatea de nezdruncinat a lumii, gîndită prin omogenitatea coloristică a lucrării, este frămîntată de activitatea spiritului, cum valurile se adună și se sparg pe fața oceanului, fără a-i submina esența de apă grozavă, a cărei stabilitate este în legătură cu mișcarea stelelor. Iată ce înseamnă un pictor !

Aurel-Dragoș Munteanu

muzică

m

Un artist al freneziei

În fața orchestrei și a publicului, Sergiu Celibidache este stăpînit de o frenezie barocă a **arătării** : fie că ne „arată" cum, mai bine ca oricare altul, pătrunde și restituie adevărurile obiective, zice el, ale partiturii, fie că „arată" strălucirea — transparentă — a culorilor unui fortissimo, fie că subliniază puținătatea sonoră, compensată tensional, a unei pauze ori nuanțe quasi-imperceptibile. În orice situație, el este regizorul activ și pasionat a cărui siluetă se conturează clar, în spatele cortinei de fum a sunetelor. În **Rapsodia spaniolă** de Ravel, tăcerile devin astfel mult mai importante decît izbucnirile, mare artist intuiește că în partitura raveliană interesant este ce nu se cîntă, explozia surdinată, niciodată cu adevărat împlinită, jocul acesta al temperării suple a unei muzici ce, lăsată să zburde, ar aminti de cafe-concert. Rapsodia, prin Celibidache, este o sculptură unde numai golurile fac posibilă percepția gestului materiei.

Gestul — aici teatral — este, de altfel, beneficiarul atenției dirijorale și în **Romeo și Julieta** de Prokofiev. Am avut ocazia, în această adevărată revelație a unei partituri de mare popularitate, să admirăm funcționarea perfectă a rapelului plastic la Prokofiev, servindu-se cu multă tehnică și simț psihologic de melodică și orchestrație. Toate aceste denotări programatice, Sergiu Celibidache le-a recompus, restituindu-ne o tragedie a lui Romeo și Julieta în variantă proprie. Elocvența versiunii sale este atît de mare încît ea s-a putut răsfrînge **à rebours** asupra gîndurilor noastre nu numai cu privire la muzica lui Prokofiev, dar chiar la tragedia inspiratoare. Celibidache este astfel un realizator shakespearian, cu o viziune proprie, concurînd cu inscenări de referință. Tragedia nu se petrece, după Celibidache, într-o Italie a Renașterii, ci undeva în nordul întunecos. Nu se accentuează avîntul adolescenților eroi ci prăbușirea lor în manevra implacabilă a mecanismului supra-individual. Cheia o găsim în contrastul realizat între cele două ultime scene, în înșiruirea propusă de dirijor, **Romeo la mormîntul Julietei**, moment clasic și crepuscular-wagnerian totodată, și **Moartea lui Thybald**, grotescă, petrecută într-o piață a răfuielilor.

Sergiu Celibidache ia în serios orice muzică pe care o dirijează, sau programează numai lucrări pe care le poate lua în serios, chiar dacă la alte baghete ilustre respectivele titluri au rezervată doar zona pitorescului. În acest sens, **Don Juan** de Richard Strauss este și el re-compus, remodelat după dimensiunile conflictului romantic dintre aspirație și realitate, cel mai aproape de poemul inspirator al lui Lenau.

Secretul pe care Sergiu Celibidache îl adaugă în concert, după ce acoperirea strict muzicală a fost cu migală armată în îndelungatele, neobositele sale repetiții, este elementul plastic. De ajuns să amintim că în cupletul **Măști** din Prokofiev, dirijorul luase el însuși înfățișarea unui personaj dintr-o foarte cunoscută pînză omonimă a lui James Ensor. Identificarea cu obiectul interpretării, cînd ajunge la astfel de performanțe, este expresia, desigur cea mai imediată dar și cea mai activă, a geniului.

Costin Cazaban

PLANETE

Un personaj complex: Malcolm

Nefericitul Malcolm Lowry, pe care istoria literaturii contemporane puțin lipsea ca să nu-l aibă, a dus o viață dezordonată (pe lingă expresia comportamentelor sale, termenul dezordonat e însă aproape.. aproape eufemistic), indeosebi din pricina unei eredități apăsătoare și a alcoolului (bea năpraznic încă din adolescență), iar cu timpul tema propriei disoluții i-a servit și ca să se trișeze pe el, și ca să deconcerteze pe alții, prejudiciind astfel tuturora, dar indeosebi artei — singurul medicament care a ajutat și a spus totdeauna ceva pateticei sale existențe. Pare-se că in ultimii doi ani ai vieții, cind ajunsese o tremurătură continuă, cind soția ii aprindea țigările și tot ea i le și ținea, cind o ingrijora acut lipsa lui de orice activitate, multipla ne-putere a lui Lowry, chiar și aceea de a mai redacta o scrisoare, in acei ani — intr-un soi grotesc de regresiune — el își amesteca tragedia cu dexteritățile teatrale, malițla cu șiretenia, dedicindu-se jocului derutelor pure. Căci partenera sa de viață, iar viața cu el n-a fost ușoară, la un moment dat, observă: „Geniul său este intact".

Era?

„Cind școala freudiană avansează părerea că orice artist, prin latura lui auto-erotică, posedă o personalitate nedezvoltată (va susține C. G. Jung, profund convins că sănătatea psihică, iar nu capriciul aberațiilor contează in delicatele mașinării ale procesului artistic), verdictul se poate aplica doar artistului ca om, nu însă și creatorului ce sălășluie in sine. Deoarece ultimul nu-i nici auto-erotic, nici hetero-erotic, nici erotic pur și simplu, ci — la cel mai altitudinal mod — obiectiv, impersonal, inuman ori chiar supra-uman: el, ca artist, este doar ceea ce opera sa e, nicidecum un om." Și adaugă: „Esența unei opere de artă nu rezidă in idiosincraziile personale infiltrate intr-insa, practic ea-i cu atit mai puțin operă de artă cu cit le conține, ci in măsura in care prin ceea ce derivă din spiritul și inima artistului, ea se poate ridica pină la inima și spiritul umanității. Aspectul individual al artei e limitare, dacă nu viciu. Arta care nu-i decit individuală, sau de o individuală predominanță, se cuvine tratată ca o nevroză."

Reușitele artistice, însă, ale lui Malcolm Lowry depășesc avariile nevrozelor lui, cu [illegible] de servituți anexe — iar prin [illegible] forță el își umilește umilințele și [illegible] de conținut o semnificație a duratei.

Din cite infringeri, la urma urmelor, e făcut un om? „De ce n-am murit in pântecele mamei mele?" se intreba Iov. Biblicul Iov. Căci undeva Malcolm Lowry e un fel de Iov. Așa se intreba-se, prin urmare, cel despre care C. G. Jung spunea că in fața nedreptății sau poate chiar a nelegiuirii lui Iahve, tace. Dar tăcerea lui Iov e plină de reproșuri, de reproșuri încă mute, deși tragice, de soneria și prevestire. „Tăcerea lui Iov, o spune însuși Jung, il anunță deja pe Christ".

In cazul [illegible] lui Malcolm Lowry cu destinul anteriorului său personaj nu. Tăcerea acestui agonic și [illegible], pentru care — subliniază analistul Douglas Day — „A nu scrie echivala cu moartea" anunță doar moartea lui Christ. Doar ideea care n-a fost să fie. Care vagabondează intr-un blestem al ei și al incompletitudinii. Care vietuie din frică („trăiesc agitat de-o spaimă, prin comparație, nemiluită"), din sfîșiere și febre in măsură să obțină orice deshidratare fizică și nu normal, din „Șece matelot" văzut ca „un Ulise în adincuri". Un astfel de Ulise al tenebrelor a fost Malcolm Lowry, rătăcind spre accident și viciu, exaltat, copilăros, dependent, himeric, depresiv și fără busolă, adunind in sine și împrăștiind in jur grijă, nervozitate, panică, admirație, regret și singurătate. In [illegible]

Milă pentru omul [illegible] care nu mai poate să-și scrie numele

Care va asuda pină cind s-o ivi
Ultimul Administrator
Milă [illegible] milă schilodului
Milă pentru cel ce nu-și mai poate scrie numele

★

Vîntul rațiunii trage-o țeapă [illegible]
Pină-ntr-atit că umflat de [illegible] spiritul
crapă

Si-o ia intr-aiurea o petală
Smulsă copacului și unde să sedeză
Dacă nu in cel mai din urmă-niuneric
Voi pe care nici un prielnic vint nu vă apără
Voi psalmiștii ai disperării —
Rămine rațiunea chiar dacă o țigăniți
Păsări albe zboară cu fața către furtună.

„Și din cîte căderi, suferințe, măcelării morale, [illegible] limite și vexațiuni trimise peste el, peste om, să-l terfelească și să-l macine, se poate ridica, iar și iar, un om? Același Iov se întreba: „La ce să mai nădăjduiesc, cind nu mai pot?" Și nădăjduia înainte. Mai putea. Totuși. Căci nimeni nu are anticipat știință, dacă nu-i decît făcătură și ființă pămîntească, de cit, de cum, de pînă unde e în stare să poată. Sau: „La ce să mai aștept, cind sfîrșitul se știe?" Însă nu se știe. Căci sfîrșitul nu se știe niciodată — iar viața cu asta ne și înșeală. O înțelepciune la care e Dumnezeu [illegible] părtaș, dimpreună cu Lucifer. Dar nu aici nu Lucifer interesează cel mai mult. În ciuda aparențelor. Cu el, povestea e alta. Aici, in primul rind, interesează (și cum!) Iahve. Căci de la Iov incoace, nimeni nu mai e sigur că Dumnezeu nu emite monedă fără acoperire, că e fără prihană, fără patimi oarbe, fără ilogică și că nu va falimenta. Absurdul s-a stabilit in divinitate, o cariază, o pune să pactizeze cu negativul ei. Dumnezeu incepe să se comporte contradictoriu, ba chiar deplorabil. Coruptibilitatea divinității.

Undeva Malcolm Lowry, indiferent că „rămine rațiunea chiar dacă...", e un fel de Iov care incearcă să se ridice din ofensa ontologică și derivațiile sale, din bolcotul ce se practică impotrivă-i (e drept: alimentat cu propriile-i lacune, extenuări, răuri, neputințe și izgoniri), dar fiecare nou efort infiinţează in stuporile sale o altă și altă țară de intrebări pustii, de perplexități față de structura lui Dumnezeu care se neagă pe sinesi: „Dacă n-are (zice Iov) incredere Dumnezeu nici in slujitorii Săi, — dacă găsește El greșeli chiar la îngerii Săi, — cu atit mai mult la cei ce locuiesc in case de lut, care își trag obirșia din țărină, — și pot fi zdrobiți ca un vierme!" Și el, Malcolm Lowry, și casa lui Malcolm Lowry, de lut erau, iar cit privește zdrobirea, viermele agoniilor sale nu că o să fie terciuit se teme, nu pentru asta suferă cumplit, cel mai cumplit și mai fără de lumină, ca in intimitatea moleculelor [illegible], ci că ar putea intimpina fără luciditate suferința, că meritindu-și sau nu zdrobirea, dar navigind spre ea, ar fi posibil să nu și-o poată privi in față, să nu și-o trăiască treaz.

Aparținuse convingerilor lui Malcolm Lowry ideea că „Viața unui om (...) e o ficțiune pe care el o inventă pe măsură ce progresează". Dar și ficțiunea și inventarea sa, in ceea ce l-a privit, nu și-au permis a emite la nesfirșit ipostaze, roluri, costume de scenă. Exercițiul ar fi fost și ultra obositor. Toate au limită.

Intr-o noapte de iulie, acum 22 de ani, după încă o furioasă ceartă cu Margerie Bonner, cea de a doua soție a lui Malcolm Lowry înghite 50 de somnifere și-și asigură odihna deplină, el care fusese așa de bintuit aproape intreaga viață, incit scriese: „In miezul tuturor acestor dușmănii, cu neputință somnului să prindă rădăcini". Totuși somnul, mai viclean și mai bătrin, Lowry n-avea decît 48 de ani (1909—1957) — și e de mirare, cu existența lui, că reușise să numere și atit; încă o dată, somnul își luase demonstrativ și tutelar, in primire, suveranitatea și diplomația. Rădăcinile sale, de atunci, respiră — zîmbitoare neclintire — peste Lowry, care mai încercase în două-trei rînduri gestul sinuciderii, căci ideea l-a urmărit obsesiv.

Istoria literaturii contemporane îl are intimplător pe Malcolm Lowry, care a sedus și captivează indeosebi prin cartea: **Under the Volcano**, pe care vor cunoaște-o, au și inceput s-o cunoască și cititorii din România. Nu este unica pe care el a scris-o, nici singura pe care a publicat-o, dar este cea care ii aduce gloria literară și in care a investit vreo douăzeci de ani de travaliu, rescriind-o de patru ori.

Cind reflectezi însă că primul său roman, **Ultramarine**, acceptat in septembrie 1932 de editura Chatto and Windus, dispare din pricina unui redactor neglijent care pierde manuscrisul existent intr-un singur exemplar:

cind iei in considerare (v. **Ushant**) destăinuirile lui Conrad Aiken, că s-a volatilizat fără urmă o a doua versiune a romanului **Under the Volcano**, cunoscută poetului american încă din 1940, dată calendaristică la care Malcolm Lowry se afla la Cuernavaca in Mexic, împreună cu Juan, prima soție, o spaniolă recomandată lui Lowry chiar de către Aiken în 1932;

cind ții cont că in 1944, pe plaja de la Dollarton, intr-o [illegible] colibă de pescari unde se retrăsese de trei ani (locuință in chiar mijlocul naturii) i se distruge **In ballast to the White Sea**, lucrare de 2000 pagini, mistuită de flăcări și că spaima de foc se instalează ca o teroare in el, după ce — sărind să-și scape manuscrisul — se alege cu numeroase arsuri, dar fără nici o victorie:

cind nu uiți că a fost închis, [illegible], bătut, [illegible] la spectacolul propriilor [illegible], [illegible];

cind [illegible] prin care de Wimbledon, la New York, la Paris, la Roma etc., [illegible];

cind nu ignori nici că 13 editori i-au putut respinge rind pe rind romanul prin care avea să rămînă in conștiința epocii noastre;

— atunci, încă o dată, simți impulsul de a repeta că pe Malcolm Lowry istoria „literaturii contemporane îl are doar întîmplător.

Pentru el, au spus criticii și eu l-am citat, „**a nu putea să scrie echivala cu moartea**". Este, la urma urmelor, ceea ce se cere, in acest domeniu, fiecărui creator autentic: să nu scrie decît dacă simte că, nefăcînd-o, ar muri. Dar care altceva recomanda Rilke tînărului Franz Xaver Kappus, care-l întreba dacă versurile lui sînt bune și dacă mai e cazul să scrie sau nu?

„Malcolm — va mărturisi Margerie, pe care încercase s-o sugrume — era un personaj complex, plin de contradicții și cu neputință să i se schițeze un portret". Poate că Margerie Bonner a știut ce spunea... Portretul lui Lowry și l-a cioplit in lemn crincen, totuși, el însuși. Din ce se compune? Din portretele personajelor sale, care-s el, și din cvasi-totalitatea proceselor de dezagregare ale acestora. Numai ele nu i-au îngăduit înșelarea. Fiindcă îl cunoșteau din cabină și locuiseră in culise, la un loc, bineînțeles, cu el. Înainte de machiaj. Dar și de final...

Ion Caraion

CARTEA CU PRIETENI

Ion Negoiţescu

Cu buze lacome, din sine, inserarea trupului și-o bea.
E vorba de Nego.

Sau e vorba de Tilsit. Personaj biblic (sau inchipuit) care-mi umblă prin minte. Nego adoră femeile de lut care sint ulcioarele pline cu vin. Eu fac bale de miere pentru toate femeile frumoase, cu vin in casă și cu dor de bălțile Dunării.

Cu Nego mi-ar fi plăcut să copilăresc. Asta, fiindcă-l bănuiesc capabil de exaltări și de fintini frenetice, sentimentale și răpindu-și apele pentru a le azvirli ca ofrandă pe altarul Crucii Sudului și nedesăvirșirii — imensă stare de beatitudine. Trecutul meu cel mai indepărtat se plimbă cu picioare goale de copil pe șinele din dedesubtul unui pod aruncat peste riul Buzău; citindu-l pe Nego, imi vine să cred că toate zilele de atunci au fost boabe de lut aruncate din sfirc de nuia de salcie drept in gura sfinților învățați să respecte toate cuvintele mamelor. Nego este cea mai veselă poveste tristă a lui Ramon Ocy, e o mancă mișcată cu mina pe propria lui viață (atit de chinuită, uneori, incit auzi absența zăbovind negru in ferestrele ei). Autor al Manifestului [illegible] din 13 mai 1943, Nego e singurul om in stare să-și vindă intreaga bătrinețe (care-l [illegible]) pe un ceas de tinerețe. El ride ca o vioară. El e un tango celebru. Nebun, fără să ceară clemența. Îndrăgostit de spectacol și disprețuind piesa. Sau acceptind-o fără s-o citească. Prevenindu-te de ea. Fiindcă, in primul rind, Nego e actor. Așa cum unii fac schimb de experiență, Nego face schimb de ruini, de cortine și de suflături. Eu, umbltrinirul, incep să scriu adevărat [illegible] vorbă. Nego, dimpotrivă, [illegible] in balconul casei și două [illegible] pe obrazul lui puțin [illegible] Tirnavelor, puțin rămas sub [illegible]. Mi-a spus odată că la inchisoare, [illegible] pe zăbrele fiindcă...) găsind [illegible] cu pas mic, s-a schimbat [illegible] mintea, sufletul și toate [illegible] să inhațe și să inghită acel [illegible]. Lumea, in toată indrăzneala ei, [illegible] mai repare decit mina lui in [illegible]. Eu, tu, acesta, acela, noi, voi, ei, am [illegible] de comod, e atit de bine, e atit de [illegible] corp cu de Bulgari pe [illegible] mai au mai adevările amintire.

[illegible]

Născut la Cluj, [illegible] Dar cîți din bastarzii Cercului au schimbat preferința pentru poezie in [illegible]?

E anotimpul marelui desert,
printre pleoapele solare...

[illegible]

Fănuş Neagu

Fiinţă şi valoare

Ultimele lucrări ale lui Constantin Noica, s-au legat mereu mai clar intr-un tot unitar, oferindu-ne in ultimă instanță o filozofie sistematică, demnă de toate admirațiile, dar și de precauțiile pe care tendința spre sistem le stirnește unui cititor modern. Astfel, **Spiritul românesc in cumpătul vremii. Șase maladii ale spiritului contemporan**, o lucrare mai analitică, o fenomenologie a valorilor, derivă direct din **Sentimentul românesc al ființei**, in care e concentrata toată speculația de maturitate a filozofului. Apoi conceptul fundamental de ființă construit definitiv aici e configurat in eseurile anterioare și indeosebi in capitolul **Ciclul ființei** din **Rostirea filozofică românească**. Tema **ființei**, centrală in filozofia europeană de la Parmenide la Heidegger, prezentă și in gindirea românească la un Pârvan, Blaga ș.a. primește acum o formulare dintre cele mai consistente. Departe de a sugera o continuitate in filozofia europeană, conceptul de ființă a fost mai curind mărul discordiei, un prilej de scindare a spiritului speculativ de-a lungul veacurilor. C. Noica propune un model ontologic in care vrea să cuprindă și totodată să stingă toate opozițiile anterioare: opoziția intre ființă și neant, intre ființă și devenire, intre **eidos** și materie, intre **inteligibil** și **sensibil**, opoziții care au dat naștere la culturi intregi foarte diferite, cum sint cultura universalistă a Evului mediu și cultura individualistă modernă. Conform definiției lui C. Noica „sint trei termeni ontologici: individualul, determinațiile și universalul". S-ar părea că nu avem aici decit o schemă care exprimă o atitudine eclectică. Intr-adevăr, modelul astfel formulat e prea static și nu spune esențialul din viziunea lui C. Noica asupra ființei, viziune in care cei doi termeni principali, individualul și universalul apar considerabil modificați in raport cu sensul lor cunoscut din istoria filozofiei și chiar din eseurile mai vechi ale autorului. S-ar putea spune că evoluția conceptului de ființă se identifică in parte cu istoria conceptului de individualitate in gindirea lui C. Noica. In primele sale lucrări înțelegea individualul in spiritul filozofiilor celor mai recente, care promovau factorul vital, devenirea, impotriva vechilor teorii raționale sau universaliste. A inclinat uneori să acorde un credit absolut individualului, trăirii, „istoricului" (**Jurnal filozofic**, 1944; **Ce e etern și ce e istoric in cultura românească**, 1943), impotriva eternului și staticului din ființa umană. Atitudinea a provocat in epocă reacția spiritelor raționaliste, care prevedeau, invers, o subordonare a particularului la valorile ideale, imuabile. Dar dacă pericolul confundării ființei cu mobilitatea vitalului, era că poate duce la oarba, absurda devenire, raționalismul, constructor de generaluri fixe, implica pericolul dogmatizării idealurilor, sub care e strivită ființa vie și innoitoare a lucrurilor. Intre două extreme, tendința ulterioară spre complexitate a lui C. Noica nu putea alege și cu timpul adoptă o metodă rațională mai profundă, care exclude atit rațiunea formală, cit și iraționalismul lipsit de perspectiva intregurilor. Dialectica lui Hegel, filozof frecventat îndelung de C. Noica i-a putut oferi unele sugestii și sint de observat mai multe afinități intre metoda sa și rațiunea hegeliană, care vrea să cuprindă intr-un concept permanența și mișcarea, afirmativul și negativul, ființă și neființă, abstractul și concretul.

Astfel, vechiul termen de individualitate nu dispare din gindirea sa, dar primește un sens mai structurat, iar elementul vital se mișcă acum intr-un orizont mai inalt, nu la intimplare ci spre o anume „țintă".

Pe de altă parte, C. Noica examinează mai nuanțat și problema universalului; il coboară din tăriile „incoruptibile" ale ființei parmenidiene, ori ale inteligibilelor, intr-o zonă mai accesibilă, incit universaliile devin in concepția sa „generaluri concrete", „universaluri concrete", „suflări", „dihănii" „archei". Generalurile primesc o anume individualitate așa cum individualurile se nasc numai prin tendința lor către un general. Luceafărul lui Eminescu e un general care-și caută o individualitate, archeul acelulași e un „universal concret" „un pachet de posibilități" care devine ființă dacă-și află un individual potrivit. Aceste „generaluri", „entități abstracte", sint reale, dar, singure nu reprezintă ființa, cum, singure, n-o reprezintă nici individualurile. Care e procesul de infințare? Ființa incepe cu apariția individualului, care se rupe dintr-un lanț cauzal din haos și-și află determinații proprii, adică o mișcare inspre ceva, in orizontul unui general. Relația e încă neconcludentă. Termenul cel mai adecvat care exprimă intuiția ființei la C. Noica ar fi prepoziția românească „întru", o „fericită vacabulă" care sugerează in același timp devenirea ca și înălțarea, deschiderea și închiderea, fixarea și mișcarea, odihna și neodihna... „Tema gindirii după antici a fost **ființa** (imobilă — n.n.); tema ei după unii moderni, **devenirea**". Tema gindirii propusă de C. Noica este „devenirea **întru** ființă", frază in care prepoziția **întru** („un termen care i-a lipsit lui Hegel") realizează miracolul, cuplarea incuplabilelor, asocierea incompatibilelor, a scurgerii cu imobilitatea, a efemerului cu eternitatea... Exemplul ilustrativ ar fi sculptura lui Brâncuși care surprinde in piatră zborul, mișcarea inspre ceva esențial, etern.

Elementul fundamental al ființei il constituie și acum **devenirea**, **petrecerea**, **strămutarea**, dar o devenire „cu capete cu tot", nu o devenire „fără capete" ca la Nietzsche. Devenirea se leagă de alt concept, **posibilul**, care ocupă, de asemenea, un loc insemnat in speculația lui C. Noica. Ființa presupune, de fapt, mai mult aceste mascări către ființă, din sinul realului, decit intrarea propriu-zisă in ființă, care nu poate fi definitivă, inchisă, statică. O **posibilitate** de ființă care apare in orice situație individuală care își caută un general, pe care il poate afla sau nu, și in orice general care-și caută individualul. Aceste incercări, aceste **posibiluri** de ființă ar fi bine sugerate de modulațiile verbului românesc **a fi**, (n-a fost să fie, era să fie, va fi fiind, ar fi să fie, este să fie, a fost să fie). Intr-un studiu asupra logicii aristotelice, C. Noica opunea logicii prezentului, a realului, logica modernă a posibilului. In eseurile din urmă, vorbește tot mai des de „primatul posibilului asupra realului", cu trimiteri la Goethe, la Blaga (**Eonul dogmatic**), la fizicianul **Weizsäcker care scria**: „Inainte vreme legea o dădea existentul; pentru noi o dă posibilul".

Aceste preferințe pentru **posibil**, ne dau suficient imaginea dinamismului funciar al ființei in concepția lui C. Noica, ființă care „are o intemeiere și poate fi înțeleasă in **facerea**, dincolo de gata-făcutul ei". Consecințele unei asemenea idei ar fi că respinge generalurile incremenite sub care se veștejește ființa vie, cercetătoare și primenitoare. Respinge însă acum și scurgerea „fără capete", fără o inălțare spre ceva, **intru** ceva superior, ca și individualitatea goală, „pluralitatea proastă", care nu știe să se deschidă către universal și moral, stăruind in condiția lui **in**, adică in nelibertatea diverselor determinisme.

Conceptul astfel obținut, are o mare forță de iluminare, de nuanțare și de asumare a semnificațiilor realului. Faptul ni se relevă in toată amploarea in această axiologie, subintitulată **Șase maladii ale spiritului contemporan**, concepută ca o panoramă a civilizațiilor și culturilor chemate la aprecierea românescului **intru**. Cele șase „maladii" sint șase ipostaze ale spiritului uman care **derivă** din cei trei termeni ontologici: individual, determinații, universal. Prin absența unuia din ei apar primele trei dereglări, numite cu cuvinte grecești: **catholita**, cind lipsește universalul potrivit unui individual; **todetita**, cind absent e individualul potrivit unui universal; **horetita**, cind există individualul și universalul, dar lipsesc determinațiile potrivite. Celelalte trei provin nu din absența, ci din refuzul programatic al unuia din cei trei termeni ai ființei: **acatholia**, refuzul generalului; **atodetia**, refuzul individualului; **ahoretia**, refuzul determinațiilor. Tabloul valorilor a fost privit, de obicei, din unghiul unei valori privilegiate intr-un anume sistem filozofic. Intr-o concepție universalistă, valoarea religioasă primează, discriminind cu severitate in rindul celorlalte valori, discreditind valorile autonome și individuale. Dintr-un unghi individualist sint respinse valorile universalului. Din perspectiva valorii morale preferate, sint inlăturate cele care evită semnificațiile etice. Un unghi estetist anulează toate valorile exogene esteticului. Față de atitea ingustimi axiologice manifestate in teoria culturii, analiza lui C. Noica, prin conceptul său de ființă, află șase sensuri in lumea valorilor. Superioritatea viziunii e menționată de autorul insuși, nu fără un discret orgoliu: „O indreptățire ar da-o tocmai faptul că vezi, datorită celor șase maladii, o varietate de lucruri, acolo unde domnește de obicei aparența unui singur sens (cine vede obișnuit mai mult decit un sens libertății, ori tragicului?)". Avem astfel o privire de la o

mare altitudine, de deasupra istoriei, civilizațiilor, filozofiilor, religiilor, popoarelor, culturilor. Conceptul de ființă al lui C. Noica, o sinteză a gindirii europene și universale, știe să distingă in toate faptele elementul pozitiv și cele șase maladii sint înțelese mai ales ca „maladii benefice, ca tot atitea posibilități creatoare. Dar ființa sa nu e mai puțin o valoare privilegiată și in aceleași fapte vede totdeauna și latura negativă, chiar in unele opere de cultură și artă ca cinematograful, muzica polisimfonică, arta abstractă, sau in știință, in logica matematică, in unele demersuri filozofice etc. Sever e judecat Napoleon bolnav de **catholită**, **care** se exersează energic in toate sensurile fără să-și nimerească generalul **adecvat**. **De todetită** suferă Parmenide cu ființa lui sferică, generală, dar nerealizată in individual. **Atodetic** era Lev Tolstoi, cind desconsidera rolul personalităților in istorie. Constantin Noica insuși se consideră sub maladia **ahoretiei**. Din modul cum l-am înțeles aici și cum ni se relevă din ultimele sale cărți, suferă mai curind de **todetită**, „boala perfecțiunii". Conceptul său de ființă e prea desăvirșit, incit nu-și află o intruchipare pe măsură in nici unul din individualurile istoriei. Deși ne asigură că „dereglările" spiritului sint mai ales „creatoare", persistă pe tot parcursul cărții, o senzație a neimplinirii faptelor infățișate, incit eseul său pare uneori compus in tonalitatea unui poem elegiac, cu rezonanțe, in final, din profețiile Apocalipsei.

Care ar fi aici aportul spiritualității autohtone? Preocupările lui C. Noica in această direcție sint mai vechi și se inscriu intr-o tradiție cunoscută de la Eminescu (care vorbea de necesitatea unei filozofii românești), la Blaga, creatorul unui sistem filozofic sub semnul acestui imperativ. Se înțelege că in cazul lui C. Noica, al lui Blaga de asemenea, avem de-a face cu o filozofie de autor, in care ponderea spiritului autohton și universal e greu de stabilit. Cind afirmă că verbul românesc **a fi** intuiește posibilitățile **ființei**, ori că particulele **ba**, **intru**, instituie dialectica, autorul nu spune că dialectica s-a născut mai intii pe pămintul românesc, dar că spiritul autohton are predispoziții spre o speculație de tip modern, „că sintem oarecum in spiritul dialecticii", „că purtăm cu noi ceva din fluiditatea ei". In orice caz, cade in afara discuției aserțiunea că pină la contactul cu civilizația europeană spațiul românesc n-a elaborat nimic original in domeniul spiritului. Nici prepoziția **intru**, nici negația **ba**, nici modulațiile verbului **a fi**, nu s-au ivit după influența occidentală. Desigur, filozoful investește in ele un conținut de la sine, dar o face nu intimplător, solul e pregătit și fertil. Hegel care căuta cu infrigurare termeni pentru intuițiile sale dialectice, notează sincer că se bucură cind descoperă in cite un cuvint simplu „cu semnificații opuse, unirea contrariilor, rezultat al speculației". Nu e nevoie să aderăm, cum n-o făcea nici Hegel, la „un purism afectat". Nu aderă nici C. Noica, dovadă termenii grecești cu care își definește „maladiile" și care devin foarte molipsitori, ceea ce denotă o adecvare perfectă intre ideile autorului și cuvintele străine. Ești tentat, după lectură, să dai in continuare nume unor fenomene, situații, persoane, opere etc. Ești tentat chiar să-l contrazici pe autor cu propria-i terminologie. De pildă, de ce crede că spiritul indian e **ahoretic** cind el respinge programatic orice individualitate, se află deci in curată **atodetie?** De ce Nietzsche, care inlătura orice autoritate generală era bolnav de **catholită** și nu de **acatholie?...** De **todetită** suferea Maiorescu, avind un concept clar de artă, dar neaflindu-i justificarea printre individualurile literaturii române, pină la apariția lui Eminescu. Boala lui Lovinescu era **catholita**, căci intuia valorile individuale autohtone, dar le cupla la generaluri străine (sincronismul).

Atodetia îi revine lui Mihail Dragomirescu a cărui „capodoperă" ar cuprinde sentimentele cele mai universal umane și ar exclude trăirile individuale, efemere. Ahoretic era omul Serghei Esenin, incapabil de acțiuni hotărite, cu reversul creator al unei puternice sensibilități poetice. Catholita, in varianta „fiului risipitor" e suferința unui critic contemporan, intrucit are individualitatea, are și determinațiile, dar rătăcește printre generaluri străine (Călinescu, Lovinescu ș.a.).

Marian Vasile

FRAGMENTE CRITICE

Gîlceava norului cu coropişniţa

Ca Tudor Arghezi, Ion Caraion este un poet care nu **evoluează** in sensul obișnuit literar al termenului, ci un poet care **acumulează**. Un poet al **acumulării și al recurenței**. Trecerea de la o carte la alta este o amplă mișcare in cerc, marcată de momente de explozie, cind surplusul unei sensibilități congestionate se degajă in versuri care au forma lăncilor de foc: pirjolesc, insultă conștiințele bolnave de mulțumirea de sine, disloca structurile constituite, incepind cu structurile Artei armonioase, geometrizate. De la primul volum, **Panopticum** (1943), la ultimul apărut, **Interogarea magilor** (1978), este o deosebire de nuanță, nu de esență. O lungă confesiune existențială, o violentă și programatică sfidare a limbajului „specializat" al poeziei, o continuă luare in răspăr a obiectelor tradiționale ale literaturii. Ion Caraion se îndoiește, cu incruntare, de toate propozițiile clare, claritatea fiind suspectă de propria ei limită. Poezia este, atunci, o revivicare a discordanțelor, o permanentă **gîlceavă**. O gîlceavă a **norului** cu **coropișnițele**. Pentru Baudelaire, norul era simbolul poeziei însăși: imaterială, instabilă, o alunecare părelnică pe care n-o poți prinde decit cu ochiul imaginației. Asociindu-i **coropișnițele**, Ion Caraion duce poezia in sfera cea mai indepărtată de imaginea frumuseții clasice și o silește să se confrunte intr-un registru al umilinței, insignifiantului, al grotescului tragic. Puterea, demnitatea poeziei moderne se verifică in asemenea acte de penitență. Ion Caraion o silește să meargă in genunchi in urma existenței și să vadă și ceea ce, cu obstinație, a refuzat pină acum să vadă. Poezia trăiește, in aceste condiții, din distrugerea iluziei poetice. O sinteză intre forțe care se devorează, nu o corespondență intre regnuri. O sinteză, cum zicea Carl Sandburg, intre „iacinți și biscuiți". Sinteza nu anihilează reacția forțelor divergente, le ține, numai intr-un relativ echilibru. Poemul lui Caraion trăiește, estetic, intr-o (și dintr-o) continuă efervescență a **părților** care nu se ingăduie. Versurile nu au continuitate, in interiorul poemului versurile sint de regulă independente, autonome. Inchise intr-o solitudine aspră. Propozițiile alunecă pe linii paralele și lectorul, hărțuit, trebuie să facă efortul să le unească. Ion Caraion nu vrea să-i dea cititorului său nici măcar iluzia unei coerențe a suprafețelor. Ritmul gindirii ultragiate transpune, astfel, in planul formal al versurilor voit ciobite, cu goluri care vor să sugereze indignările mute ale spiritului. Este o formulă lirică pe care poezia românească n-a mai cunoscut-o. Un tragism interior tradus, intr-un limbaj care își trage frumusețea din provocarea urîtului. Amărăciunea eclezlastului scirbit de labilitatea cuvintelor:

„...m-am dus in celule [illegible] / [illegible] / [illegible] de flăcări / de cer de [illegible] / ca [illegible] — / iată cu ce se pot [illegible] / [illegible] nicicînd".

Metafora [illegible], poemul cu premeditare [illegible] in celulele lui [illegible], asocierea hazardată a propozițiilor [illegible] spre programul [illegible] avangarde. Imagini ca cele ce urmează:

„Ziua-i ca un preot scumpat"
„Despodobit, sucă pe sini un rostitor de pavaj"
„Am sini — două [illegible]"
„Uitarea-i o fustă din care-și fac rochii
cocotele"
„Locuim intr-un pepene cu semințele roz"
„Tăcerile delapidează [illegible]"
„[illegible] ale [illegible]"
„dorm intr-o pisică mânioc intr-un tub
tu-bi-ba-bi tu-bi-ba"

sau, in [illegible], un poem (**Absența din aerul care nu e de veghe**):

„te [illegible] intr-o burtă de cal / te scoli intr-o ureche de gheață / scrii cu un loc de fereastră / bei dintr-un ochi de lină / mesteci dintr-un dinte de pieptăn / umbli intr-un picior de pod / floarea mea din vid / genunchii mei de gheață / schivnică pitică / regina mea gasedowiană / care lipseai din aer tocmai cind s-a deschis / fereastra".

ar fi plăcut, in mod sigur, bunilor noștri **integraliști**, dialecticieni ai absurdului. Însă poemul lui Ion Caraion nu este construit din **calcul** și **hazard**. **Hazardul** este, la el, calculat, golul indeplinește o funcție (sugerează absența, liniștea amenințătoare), disimetria versurilor este un mod de a exprima refuzul gindirii poetice, de a mai afecta o inexistentă consecvență, armonie interioară. Versurile lui Caraion sugerează, astfel, nu gratuitatea dicteului automatic, ci violența unei conștiințe artistice care și-a făcut din suferință propriul scut. **Enunțul** este, la el, un **denunț**, imaginea este o provocare, confesiunea o teribilă, interminabilă ispășire. Cuvintele din dicționar nu mai capătă celebra **bonetă roșie**, cuvintele poartă la catarg o năframă neagră și plutesc pe un ocean de intunecimi fără grandoare. Sublimul este refuzat de poezia lui Caraion. Cosmicul, in versiunea romantică, este indepărtat programatic din versurile care nu pot și nu vor să iasă din sfera unei sensibilități indignate. Frumusețea, sublimul, cosmicul intră, atunci, in poezie sub haina [illegible] a singurătății mediocre, lirismul nu evită ordinul, grotescul din existența măruntă și amestecu-le, lirismul nu se grăbește să le sublimeze. Poate că in acest refuz al esteticului stă estetica lui Ion Caraion. Oroarea lui de profesiune și de estetism este, in orice caz, evidentă. Lucrurile din afară nu trec, in poem, prin obișnuitele metamorfoze. „Cosmetica" literară nu intră in programul lui Caraion, poet al [illegible] și un estet al inesteticului. Confesiunea lirică nu este o eliberare, ci o implicare, o progresivă [illegible] a obiectului poetic:

„Luați și mincați aceasta sint eu / [illegible] de singe-nghețat la gitul serii / sonorele agrafe ale păunilor izbucnind / pe falare de [illegible] / m sufletul lumii s-a gătit intuneric / [illegible] tați clevetesc / din buricul deschis ca o pleoapă deasupra verzilor / palpitații oraculare / faceți aceasta in numele meu! / din paharul [illegible] ca o monedă-n palma singurătății // n-au văzut ei pentru ei // cine mă deschide închide / un [illegible] ca o sonerie la gitul spaimei".

Arta acestei demolării este puternică și originală. Căci, să nu ne facem iluzii, Caraion pune o știință extraordinară a limbajului in a distruge geometriile formale ale poemului. **Cirtirea** lui impotriva universului falsificat de literatură se bizuie pe un simț extraordinar al cuvintului. El a ales **limba supărării** pentru că este scirbit, ca toți poeții moderni, de complicitatea limbii care liniștește și **asigură** (limba comodității).

Poezia trăiește intr-un regim „al contestației și moare cu fiecare cuvint. „Și n-am folosit nici un cuvint in care să nu fi murit" — scrie Ion Caraion. O retorică a lepădării, o retorică impotriva retoricii, un limbaj liric care interzice orice convenție și cultivă [illegible] in limbajul liric. In locul geniului romantic, semeț și astral, Caraion propune imaginea unei ființe mărunte, exasperate de propriile limite:

„[illegible] de mine ca de-o rimă / [illegible] / [illegible] / [illegible] / decit să pot să am atita flegmă / să-orc in valuri lumea — și să cînt / peregrine, [illegible] / in oraș... /fluviul trece ca o oștire de călăreți."

Poezia lui Ion Caraion nu este deloc comodă, simpatică la modul obișnuit, nu este nici frumoasă in sens tradițional, nici muzicală. Forțind paradoxul, aș zice că frumusețea, muzica, substanța ei lirică [illegible] constituită a [illegible]. Fragmentat, cu pauze intre cuvinte, disimetrii intre versuri, poemul irită, exasperează ca o dantură superbă din care au fost smulși citeva dinți. Ochiului atent nu-i scapă însă dramatismul ce se ascunde in spatele acestor [illegible]. Aspră, inestetică, lirica lui Caraion este profundă și de o originalitate ce răstoarnă comoditatea gindirii noastre estetice. Uneori rana nu se vindecă, stăpîniți de ideila și de educația noastră literară, căutăm sensul ascuns al versurilor juxtapuse și avem sentimentul că nu-l aflăm. Însă cu ce emoție ochiul descoperă, in [illegible] de fraze crincene, versuri care se [illegible], pur și simplu, urechea și ne [illegible] memoria:

„paradisul nu există decit pierdut"
„In seara aceea lumina orbea de-ntuneric"
„zboară cu trecutul inainte"
„Pe cuvinte — iarnă. Pe prag — singe
de scorpie..."
„Nimeni nu e in istorie ca să se plimbe".
„După ce te gătești in lacrimile / [illegible] / femeile lui te iubesc".
„Intunericul e haina în care s-a îmbrăcat
lumina"
„Eterne-s poate doar micile [illegible]"
„e timpul să se scumpească [illegible]"
„Pustietatea își bătea cuiele din ce in ce
mai adinc"
„cobor in mine ca-ntr-o intrebare"
„Polonia-i o toamnă frumoasă pe care
o alează trecutul"
„singurătatea imi lua mădularele unul
cite unul".

Interogarea magilor, carte memorabilă de poeme, arată că aventura lirică a lui Ion Caraion nu s-a încheiat. Pivnițele [illegible] lui au încă rezerve. Poetul iese dintr-o intrebare ca să coboare intr-o contemplație. Este calea unei revelații lirice neobișnuite.

Eugen Simion

atelier literar

poșta redacției

L. MANOLIU: Deocamdată, nu vă putem „ghici de sub rînduri", dar sînt unele semne de talent care ne dau speranța că vom putea „ghici" mai mult în viitor.

R. BAZ: Confirmări îmbucurătoare (chiar dacă schița e mai frugală), atît în privința fanteziei, ingeniozității, umorului, cît și în aceea a mijloacelor de expresie, sigure, mature, abile. După toate semnele, aveți în față un drum de remarcabile promisiuni.

EM. GV.: „Dandana" și „Acolo e de mine". Să sperăm că 79 va fi mai darnic: vă dorim succes în „expediția" pornită (nu v-am uitat, dar, pur și simplu, n-am avut timp ...).

ELV. I.: „De inimă", „Colind", „Scrisoare dulceagă", „Portret în infraroșu". Mulțumiri și cordiale urări.

CORINA GLIGOR: Simplu și curat, deocamdată. Vom vedea mai mult, poate, data viitoare.

I. CIOANCĂȘ: „Toamna mea", „În toamnă", „Dimineață de toamnă".

ION NEL: Nu apar încă nici în acest fragment motivațiile necesare. În rest nimic nou.

STELA COSTIOAIE: „Safari", „Jocuri" (8), „Asediu", „Acum", „Hărți submarine" — lucruri care deschid bune perspective de poezie.

MIHAELA MĂGUREANU: Tot „în prag" vă aflați și acum, cu aceleași pagini cu aer de „jurnal intim" (și intimist, adesea), cu aceleași calități incontestabile, dar și cu aceleași insuficiențe și limite (care împiedică, între altele, abordarea unei adevărate structuri epice). Inoportună, de data asta, e și intensificarea unui factor lirico-sentimental culminînd cu variațiunile pe „tema" Cristofor Columb, care rămîn, pentru cititor, cu totul inoperante, neinteligibile, fără suport și substanță.

M. C. ROMANOVSKI: În afară de versificația foarte neîngrijită, [illegible], etc. (observație valabilă mai mult sau mai puțin și pentru celelalte texte) „Balada" este și destul de [illegible], răsfățată, lipsită de nerv baladesc. Dintre celelalte (și ele frugale, improvizate cam facil) doar „Cerc de oglinzi" ne mai amintește de unele promisiuni de odinioară.

C. VELESCU: „La cîrciumă" nu e un lucru rău dar o anumită minuție descriptivă în sine (fără necesitate și fără aport în economia textului), o anumită insistență stilistică, metaforică, superfluă și ea, fac lectura dificilă și neplăcută, mai ales în primele cinci pagini: [de pildă], în pagina 1: „Ca și cum o apă crescînd vertiginos... asemenea unui șir de bule mărunte" etc. pagina 2: „Se auzi, pac, pac" și pe urmă „uuuuuuu" (sic !)... urmează apoi o jumătate de pagină și mai bine de descrieri inutile. La fel în pagina a treia aproape în întregime: „Orologiul sună de trei ori Blang" Blang ?? Blang ??? (sic !), descrierea căpătînd, cum se vede în cazul „orologiului", un aer parodic. La fel în pagina 4: „scria în trei limbi „circ"" (sic !) în pagina 5, unde apare: „Un mic jerseu mov, îmbrăcat pentru a fi purtat între palton și capot" (sic !) ș.a.m.d.] „Suflet" este o piesă solidă, de epică analitică, mai puțin afectată de neajunsurile semnalate mai sus, care dau măsura unei reale vocații de perspectivă.

S. GRECEA: „Cocoșul își înfige dinții în cîntec" — descoperire epocală! În poezie nu prea se văd semne bune, dar un studiu mai amplu despre „dantura cocoșilor" ar putea să vă aducă o rapidă celebritate.

ILIE F.: „Prințesă de prăvălie" pare un fragment (lăsînd, [illegible], nedezlegată problema „secretului" promisă de Mitu de la [illegible]). [illegible] materialul e mai dens, mai echilibrat ca de obicei: se trece cu abilitate de la un registru satiric — umoristic la unul „serios", [illegible]. O piesă reușită care poate fi începutul unui roman interesant de [illegible].

IVAN TALES: Fragmentele nu sînt destul de bine alese pentru a da o imagine justă, convingătoare asupra întregului. [illegible] și personajele desprinse din textura întregului rămîn [illegible] și nu permit o apreciere întemeiată asupra lucrării în ansamblu. Putem observa, deocamdată, că poemele sînt relativ curat scrise [illegible] regret, că [illegible] poartă numele [illegible] de [illegible] poeți.

Geo Dumitrescu

ERATA:

În numărul trecut, la răspunsul pentru P. Diamant, trebuie citit: „Dialogul nostru nu poate avea loc decît în condițiile unei depline amenități reciproce (nu amenințări, cum din eroare a apărut).

Poemul pîinii

Cuvîntul unui copil
într-un lan de grîu
se face bob
și-l ia în primire
o moară curată.
Fața pîinii e simplă
de tot,
moara în tot albastrul cerului
e îmbrăcată.
Vara-i îmbelșugată,
spicul tresare
și cuptoarele învață
limba pîinii
pe ale cărei cuvinte
strălucește un bob de sudoare.

MIRELA CRISTOFAN

Un strigăt

Te-am strigat
tăcut
cum strigă o pasăre mută
cu aripile
Ochii mei
se roteau după tine ca un astru
uneori trist
lăsai perdeaua
ca un nor rătăceam
mă străduiam să văd
sau să sparg
culoarea dintre mine și tine
să sar
te-am strigat:
douăzeci de ani
apoi mi-ai zîmbit
pămîntul s-a bucurat
și m-a-ndemnat spre tine
Draga mea
scuză-mă
luna m-a învățat
să mă uit pe fereastră.

MARIN CIORANU

Soarele negru

Un soare negru arde sub oraș
drumurile toate coboară în el
mănunchi de artere prin care
sîngele luminii urcă spre celălalt soare
cărbune,
porțile nu se deschid ci se prăvălesc,
se topesc ca înaintea unui fascicol
de raze laser și iată:
constelația puterii, comoara cea mai de preț,
drumurile spre comunism nu trec doar
prin grădini încărcate cu fructele făgăduinței,
rîurile de lapte și miere sînt negre,
miros a sudoare omenească și trec
pe sub acest oraș minier
prin soarele lui negru, viu pulsînd
precum un plămîn în alveolele căruia
oamenii încarcă oxigen
pentru trupul tînăr al țării...

Și luminează acest trup
precum o privire imensă în care
bucuria înalță prunci
spre porumbelul alb care peste ceruri
plutește cu o ramură de măslin...

TEODOR PURICE

Desene de Dinu Petrescu

Drumul meu

Pe mine și un obiect
Mă poate privi cu superioritate.
Chiar și un ciob de strachină,
În care nu pot vedea
Arderea în urma ruperii de întreg.
Ridic o piatră spre soare,
O îngrop în pămînt.
Nimic nu tresare.
De nicăieri nu adie boare de vînt.
Pe cînd inima mea
Își mărește bucuriile și tristețile
În cuvinte.
Ca-n oglinzi zburătoare,
Iarba și apele mă adună din vers
Lîngă stropi de rouă și raze de lumină.
Oare cîte suflete de strămoși
S-au frînt în trupul ferecat de durere,
De mi s-a deschis acest drum:
Să nu pot avea
Nici-o ardere ascunsă-n tăcere?

IOANA CIOANCAȘ

Pace

Împăratul și-a pus casca
pe cap,
A luat mitraliera cu
speranță întîrziată
Și, în haosul de
revendicări,
A făcut liniște și
pace.
Apoi a murit obosit
pe soclul grandios
al istoriei
Cu o floare în
mîini.

LUCIAN MANAILESCU

De iarnă

În iarna de vată,
în iarna înnodată
ca o cravată de gîtul pămîntului,
pierd înțelesul cîntului...

De peste tot mă-nghează
afurisenia acelor de gheață.
Lin hurducată mergere de sanie,
gîndu-mi cade-n tobogan și-n sfeștanie.

Cai de zăpadă lasă
coame țepoase de zmintită mătasă,
fluturate greu, sălbatic, mahmur,
de nemișcare plată dimprejur.

În iarna aceasta ca o covată
cu sticlă pisată,
sufletu-mi spin și păgîn,
abia mai înoată.

De frig să-ți fie.
De alb să-ți fie.
De piatră crăpată-n patru...

Îmbîrligat,
blestemul binecuvîntat
de-a babă iarnă colilie,
cade pestriț și hapsîn
peste-o căpiță trăsnită de fîn.

Și iată...
De frig îmi este
De alb îmi este
De piatră crăpată-n patru...

LILIANA POPESCU

Societate anonimă de întrajutorare feminină

„Cazul Ileana Vrancea" tinde să ia o turnură exagerată!

Vinerea trecută, după o altă emisiune care a avut loc cu o săptămînă înainte, doamna Monica Lovinescu ne somează să prezentăm **dovezile** că „victima" noastră a fost și altceva decît o **umilă redactoare** la o cunoscută revistă politică. Ce-i drept, delicatețea ne oprește să spunem noi ce mai era în afară de „**o umilă redactoare**". Deși foarte ocupați cu „**războaiele locale**" am să-i fac plăcerea doamnei Monica Lovinescu, care este un interlocutor, cîteodată, imposibil din cauza iritării pe care o manifestă, și o să-i prezint cîteva pagini din „**opera**" publicistică a aceleia care a îndrăznit să facă din G. Călinescu un „plagiator" al lui Iorga și al lui Lovinescu, un om lipsit de șira spinării, cu alte cuvinte un biet critic de mîna a treia, mirîndu-se de influența pe care ilustrul dispărut o mai exercită încă în lumea literară românească...

Nu m-am ocupat destul de Ileana Vrancea, dar promit c-am s-o fac cu o sîrguință care s-o răsplătească pe doamna Monica Lovinescu pentru că atîta dragoste față de o femeie persecutată la București din partea unei femei aflate de multă vreme la Paris este înduioșătoare. Întîi aș vrea să aflu — și, probabil, voi afla foarte curînd — cam ce făcea doamna Ileana Vrancea cu prietenii ei, pe vremea cînd G. Călinescu era scos de la catedră, hăituit, batjocorit, aruncat la periferia vieții literare? După cîte bănuim, domnia sa o ducea destul de bine, avea o vervă polemică redutabilă și era, probabil, autoare de **note** nesemnate în coada unor reviste la care era, cum spune doamna Monica Lovinescu, **o umilă redactoare**. S-ar putea să mă înșel. S-ar putea ca doamna Ileana Vrancea să fi intrat mai tîrziu în arena literară și să combată, chiar sub semnătură, cum vom vedea mai la vale. Pe măsură ce străduințele noastre de a descoperi și alte materiale ignorate, semnate sau nesemnate sau semnate cu pseudonime ca, să zicem: Sanda Radian, vor fi citite și omologate, ne vom îngădui să-i oferim doamnei Monica Lovinescu, dovezile după care strigă cu atîta patos feminist la postul de radio **Europa liberă**. Pînă atunci, vorba proverbului, **„de unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere"**. Să ne mulțumim deci cu ce avem la îndemînă.

Așadar, ce citim noi în revista **„Lupta de clasă"** din martie 1956, nr. 3, la rubrica **Critică și bibliografie**? Cunoscută ca o **specialistă** în probleme ale agriculturii, unde totul o recomandă, Ileana Vrancea, fiică vajnică probabil, a unor țărani săraci, care a păscut oile în picioarele goale, prin cine știe ce miriști, cîntînd din trișcă pe luncă, se preocupă cu cunoscuta-i competență de niște schițe publicate în colecția **Albina** și **Ogoare noi**. Vedeți dv., pe vremea aceea, nu îl citise încă pe Lovinescu, probabil, nici pe Călinescu, cît despre Iorga, îndoi-m-aș! Dar, cum orice lectură este profitabilă, de ce n-ar fi citit Ileana Vrancea schițele lui G. Sidorovici (**Păpușoii**) sau povestirile lui Petre Surupăceanu? Nu era mai interesant oare ca Ileana Vrancea să-l admonesteze pe Dumitru Mircea sau pe Silviu Podină? Nu era mai interesant — unde nu duce feminismul? — să se ocupe d-sa de **„reacțiile fiziologice ale Rădiței, de batjocorirea ei de către morarul satului, de oblojirea cu foi de tătăneasă a locurilor strivite de memorabila bătaie cu hățurile"**? Nu era mai interesant să analizeze Ileana Vrancea, cum Marișca **„o femeie harnică și întreprinzătoare plivea holda chiaburului?"** Păi ce, sunt de colea extraordinarele probleme morale din schița **„Grîul din banca I-a"**, de Petru Vintilă? Putea ea, înainte de a-l citi pe Lovinescu, Călinescu și Iorga, să nu-și fi făcut o mică ucenicie în problema **„răspîndirii metodelor agrotehnice înaintate, acțiune care implică o acțiune și muncă stăruitoare competentă, răbdătoare și, în primul rînd, o muncă de lămurire, accesibilă maselor largi țărănești"**?

Noi, chipurile **neodogmaticii**, cum ne numește doamna Monica Lovinescu, îi punem mîna în gît Ilenei Vrancea, dar cum să-i punem noi mîna în gît Ilenei Vrancea cînd ea, vai, e nici mai mult nici mai puțin strămoașă în materie de dogmatism, lucru care ne-ar recomanda la toți mai curînd să ne avem ca frații! Din nenorocire, vorba unuia, „actele vorbește"!

Ia să vedem ce scrie în acte!

Ce scria strămoașa **dogmaticilor** inventați de caritabila ziaristă a unui post iritat, în anul 1956 după Cristos? Credeți dumneavoastră că avea ea vreun cuvînt de mîngîiere pentru alde G. Sidorovici, pentru Petre Surupăceanu, pentru Silviu Podină, pentru Dumitru Mircea? Nu, tovarășe! (Pardon, doamnă !) Nu! Ileana Vrancea, înarmată ideologic la zi, se întreba la modul la care se întreabă acum avocata ei de la Paris: **„Cum a putut publica editura Tineretului o asemenea cărțulie?"... „Cum a putut să lase Dumitru Mircea o prezentare obiectivistă, întîmplătoare, a problemelor de viață și de muncă ale unor colectiviști în schița Ciorile"? „Cum a putut Constantin din schița Examenul să plece din gospodăria colectivă și ce l-a determinat să se întoarcă, deși totul**, cum scrie Ileana Vrancea, **plutește în vag?"** Toate acestea se puteau întîmpla numai pentru că autorul **„făcea sondaje psihologice, complicate analize sufletești"**. (Auziți crimă !)

O altă observație pertinentă a Ilenei Vrancea ni se oferă, à propos de Marișca, **„femeie harnică, întreprinzătoare care, nici mai mult, nici mai puțin, plivește holda chiaburului"**. Asta n-ar fi nimic, însă, întrebată de cineva (un colectivist) de ce nu merge la gospodărie, unde să poată face 3 norme pe zi și unde ar putea cîștiga mai bine, Marișca, oroare, răspunde: **„Ăsta (chiaburul) dă 20 de lei pe zi și mîncare"**! Ce concluzii se pot trage de aici, se întreabă Ileana Vrancea? **„Că trudind pe pămîntul chiaburului poți trăi mai bine decît muncind în gospodăria colectivă!"**

Vînătoarea de greșeli ideologice în munca scriitorilor continuă cu aceeași dezinvoltură. Autorii schițelor publicate în colecțiile **„Albina"** și **„Ogoare noi"**, de fapt **„minimalizează lupta amarnică a țărănimii muncitoare pentru o viață nouă"**. Și, dacă o minimalizează, asta nu e bine. **„Tocmai scriitorul este acela care trebuie să răspundă marilor întrebări pe care viața le ridică oamenilor; el nu are dreptul să spună „la-e cum vrei-"**. El, scriitorul, trebuie să folosească un limbaj accesibil, să nu recurgă la idilism, pentru că drumul către transformarea socialistă a agriculturii nu este o șosea pavată, așa cum rezultă din schițele publicate în cele două colecții. **„Citindu-le**, conchide cu gravitate Ileana Vrancea, **ne dăm seama că lupta de clasă este un lucru de mult uitat"**.

Să zicem că Ileana Vrancea era o tînără redactoare pusă pe afirmare care nu știa ce înseamnă, în anul acela, o astfel de acuzație. Să zicem că nu cunoștea consecințele pentru scriitor și pentru redactor ale acestor neghiobii în munca literară. Să zicem că domnia sa s-a trezit într-un tîrziu și că, probabil, și-a făcut pe undeva vreo autocritică, dar o întreb pe avocata pariziană, care atît este de îngrijorată de **dogmatismul și neodogmatismul** din România, de ce și-a ales **tocmai** pe Ileana Vrancea ca s-o apere? Adică tocmai pe **„ăl de-a fluierat în biserică"**?

Eugen Barbu

Filopolit

Urmare din pag. 1

tri — care distingîndu-se prin faptele lor au fost ridicați de voința noastră — rămîn pe mai departe slujitorii drepți ai celor care i-au investit cu o anume demnitate. Într-adevăr numai faptele cuiva, nu vorbele, ar trebui să ducă la hotărîrea de a-l distinge în mijlocul celorlalți.

Dincolo de preocupările evidente și măsurabile, țăranii și muncitorii (cei ce ne dau pîinea și mașinile care ne ușurează viața) sînt oamenii care au meseria de talpă a țării, așa cum intelectualii sunt stimulatorii și creatorii unui cer conceptual al vieții ori cum soldații — toți militarii sînt de meserie muritori pentru patrie.

Cine n-a privit cu înfiorare spectacolul de violență și energie nebănuită al hulei mării și n-a observat cum, în timp ce valurile se nimicesc unul de altul, iar cele care ajung întregi la margine se fac și ele nimic la țărm, cum pe deasupra acestor valuri plutește mereu, urcînd de pe o creastă pe alta, o spumă care în vremurile mai lungi de calm relativ al apelor e cu totul absentă? Dar de îndată ce un eveniment energic se declanșează, spuma se refugiază din rînzoleala apelor pe linia de plutire. Tot astfel societatea omenească suportă un fel de clăbuci existențiali, un soi de oameni care nu participă nici cu fapta, nici cu sentimentele, decît cu o rezervă cinică la ieșirea dintr-un impas colectiv. Acești cinici sînt de meserie bîrfitorii oricărui efort de redresare și de real progres. Ei își fac o faimă din a-i ataca pe cei ce-au dat dovezi că pot înfăptui cît de cît ceva pentru binele obștesc, blamînd nu intențiile care sînt — nu-i așa? — minunate, ci neputința de a le realiza, neputință alimentată mai degrabă de cîrtirea acelor cinici decît de alte elemente ce i-ar dovedi existența. Dar nu absența filopolitismului lor e de remarcat pentru că ei nu atacă nici în vis Cetatea, ci numai persoane ale căror merite și demnități le-au stîrnit o acidă și nestinsă invidie.

Cînd se întîmplă să observ situații existențiale precum cele de mai sus îmi amintesc un exemplu de comportare umană petrecută cu mai bine de două milenii și jumătate în urmă la Sparta, într-o societate — nu-i așa — atît de puțin avansată, exemplu prin care Plutarh a vrut să ridice în lumina tuturor veacurilor un caz de simplu filopolit și de demnitate umană: „Astfel, Paidaretos, nefiind ales printre cei trei sute (un corp de elită constituit din cei mai viteji n. ed.), a plecat acasă senin și părea strălucitor de bucurie că Cetatea are trei sute de oameni mai buni decît el" (vezi Lycurg — „Vieți paralele").

Legitima aspirație

În fața poporului coreean s-a deschis o nouă etapă pe calea reunificării țării. În pofida tuturor divergențelor, sintetizînd concepția națională a întregului popor, propunerile democratice ale R.P.D. Coreene pun în evidență necesitatea promovării în primul rînd a ideii unității naționale pe cale pașnică. Istoria a demonstrat că în problemele interne ale unei țări forța armată nu are ce căuta. Nu constituie o soluție. Nu se poate susține ideea că se ajunge la un climat cald, pașnic, de pace, pornind un război. Acest adevăr nu poate fi ignorat. Numai pe calea tratativelor, așa cum dorește poporul coreean, cum a subliniat și tovarășul Nicolae Ceaușescu în repetate rînduri, se poate menține pacea. Un conflict în legătură cu Coreea ar duce la înrăutățirea climatului pașnic existent acum, propice tratativelor inițiate de poporul coreean, pentru unificarea pașnică a țării. Unirea nu poate fi împiedicată de nici un zid. Este absurd să încerce cineva să dezbine doi frați, să-i rupă unei țări un rîu, să-i smulgă unei mame copiii.

Aspirația fierbinte a poporului coreean din Nord și Sud este expusă în propunerile conținute în Declarația Comitetului Central al Frontului Democratic pentru Reunificarea Patriei din R.P.D. Coreeană, „fără a se bizui pe forțe din afară sau pe amestecul acestora".

Și poporul român a trecut prin asemenea încercări, dar vitalitatea lui a învins. Ce forță arbitrară, și cu ce arme, și în virtutea cărui drept se poate așeza între frații coreeni. **Nord** și **Sud** sînt doar două cuvinte, două puncte cardinale, și în această problemă de conștiință a poporului, nici un element geografic n-are importanță. Președintele poporului coreean, Kim Ir Sen, a avansat propuneri concrete pentru soluționarea pașnică a problemei unificării țării.

În această vreme cînd interese de tot felul sfîșie globul pămîntesc, cînd lupte intense se duc între forțele progresiste, factorii primordiali ai progresului umanității și forțele care amenință însăși cauza păcii și securității internaționale mondiale, propunerile pașnice, democratice, de unificare ale poporului coreean, trebuiesc salutate și sprijinite. Opinia publică de pe tot globul trebuie să ia atitudine. „România — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — **a sprijinit și sprijină în mod hotărît politica justă și constructivă promovată de Partidul Muncii din Coreea, inițiativele și propunerile Republicii Populare Democrate Coreene menite să ducă la împlinirea aspirațiilor naționale pe deplin legitime ale întregii națiuni coreene, de unificare independentă și pașnică a patriei, fără nici un amestec din afară"**.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a dovedit încă o dată a fi un înalt umanist, o personalitate politică internațională de o certă valoare. De pacea din Coreea depinde și pacea noastră. Nu putem fi indiferenți la ce se întîmplă în jurul nostru. Dorința de pace a lumii este și dorința de pace a poporului nostru, un popor pașnic, care n-a rupt niciodată fructe din grădina vecinului, dar și-a apărat cu eroism casa și holdele, și ființa.

Au trecut 30 de ani de cînd poporul coreean, împotriva vrerii sale, împotriva intereselor sale, a fost silit să trăiască dezbinat, împărțit în două de o graniță arbitrară. Se poate rupe în două limba poporului coreean? Se poate ignora istoria Coreei, pot fi siliți frații din Coreea să se lupte între ei, să se lase dezbinați, învrăjbiți unii împotriva altora? Trupele ostile unificării Coreei trebuie să se retragă! Poporul coreean vrea să trăiască, să viseze, să muncească, să-și construiască cu propriile-i mîini viitorul. Să fie lăsat, așa cum de altfel o și dorește, să își împlinească aspirațiile de unificare democratică a țării.

Poporul coreean vrea să își reclădească, pe cale pașnică, țara, casa. În palmele lui înflorește acum un trandafir roșu. Poporul coreean nu vrea să culeagă roade din alte părți, ci din propria lui grădină.

Două flori crescute dintr-o singură tulpină.

Ion Lilă

REVISTA STRĂINĂ

● **O CARTE REVELATORIE** pentru intimitatea marelui scriitor american William Faulkner este publicată de Meta Carpenter Wilde și Orin Borsten. Prima dintre cei doi semnatari a fost colaboratoare apropiată a autorului **Sanctuarului**, în perioada sa hollywoodiană. El apare diferit de poza riguroasă și puritană a romancierului sudist pe care i-au popularizat-o criticii și presa de mare tiraj. Revelatorii sînt problemele de conștiință ale scriitorului și antinomiile sale sufletești, care l-au torturat toată viața.

● **ROMANUL PREȘEDINTELUI MEXICAN JOSE-LOPEZ PORTILLO, Quetzalcoatl,** apărut și în românește, își continuă cariera sa universală prin recenta traducere franceză. În versiunea lui Francisco Cuevas Cancino și Gabrielle Cabrini, cu o prefață de Jacques Soustelle, romanul a fost primit cu multă căldură de comentatori. Editura **Gallimard** îl recomandă cu următoarele cuvinte: „...Ne invită la o reflecție asupra problemelor binelui și răului în stat, asupra tentațiilor pe care oamenii și popoarele le cunosc, de a practica puterea".

● **EXPERIENȚA** sa de la **Living Theatre** este reunită de Julian Beck în cartea sa, **Viața teatrului**, care dezbate probleme ideologice și artistice, pe baza unor note de lucru a reflecțiilor și meditațiilor pe care i le-au sugerat repetițiile și în general aventura acestei trupe faimoase. Cronicarii apreciază că este vorba despre „...unul din marile manifeste ale teatrului de astăzi".

● **NATHALIE SARRAUTE** și-a reunit piesele de teatru într-un volum reprezentativ. Scriitoarea s-a impus îndeosebi în teatrul radiofonic, unde a cunoscut peste 90 de emisiuni în mai multe țări ale lumii. Jean-Louis Barrault i-a montat pe scenă **Tăcerea** și **Minciuna**, două dintre cele mai cunoscute piese, iar Claude Régy a repurtat un frumos succes cu **Isma** și **Este bine**. Acest din urmă director de scenă va realiza în curînd piesa **Ea se află acolo**. Cronicarii parizieni apreciază că la ora actuală autoarea de teatru Nathalie Sarraute rivalizează în prestigiul literar pe romanciera cu același nume.

● **EPOPEEA Niurgun Bootur Viteazul** a fost transcrisă în urmă cu aproape o jumătate de secol de către poetul Platon Oikunski, fondatorul literaturii iacute. Comentatorii apreciază întreprinderea lui Oikunski în termeni similari cu cei referitori la consemnarea folclorului carel de către Elias Lönrot. De curînd poemul iakut a fost tradus în limba rusă de către Vladimir Derjavin. El a echivalat cele 36 000 de versuri ale originalului într-o frumoasă limbă modernă, păstrînd ritmul și coloritul eposului siberian. Cronicarii sînt unanimi în evidențierea calităților traducerii.

● **O TULBURĂTOARE CARTE** consacrată personalității lui Kepler a publicat de curînd Gerard Simon, intitulată **Astronomul astrolog**. Kepler devine un personaj fascinant, obsedat de absoluturi, inexplicabil din punctul de vedere al unei conduite elementare, spectaculos în tentativele sale intelectuale, un adevărat moment de cotitură în evoluția științelor. Gérard Simon este filozof atras de monografia literară, care a transformat pe cunoscutul astronom într-un erou al cunoașterii, o existență convingătoare evocată cu mijloace de romancier.

● **SECȚIA DE MANUSCRISE ȘI DOCUMENTARE** a Bibliotecii populare „Chiril și Metodiu" din Sofia are o istorie de aproape un secol. În acești ani s-au strîns materiale de o valoare inestimabilă. La secția de manuscrise și de cărți vechi se păstrează 1 352 de manuscrise slave și 173 din diverse limbi, 1 500 cărți bulgărești din perioada Renașterii, 11 mii exemplare și 80 periodice ale ziarelor din acea epocă.

Numărul total al documentelor este de aproximativ 2 milioane. La secția de orientalistică se păstrează 3 500 manuscrise persane, arabe și turcești și 500 000 de documente turcești din secolele XV—XIX.

● **O NOUĂ EDIȚIE** a scrierilor lui Merimée în colecția **Pléiade**, sub îngrijirea lui Jean Maillont și Pierre Salomon se bucură de o primire deosebită în presa franceză. Meritul evidențiat de majoritatea comentatorilor se referă îndeosebi la aparatul critic extrem de bogat și de riguros întocmit, la variantele publicate pentru prima oară și la comentariile pertinente ale editorilor. Se subliniază caracterul inedit al multor pagini, interesul pe care-l pot trezi la cititorul de astăzi.

AVANPREMIERE EDITORIALE

Șerban Cioculescu: „Itinerar critic" (III)

De mulți ani, Șerban Cioculescu poate fi găsit, în cursul dimineții, la secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei. Pe un colț de masă, înspre fereastră, acest mare cărturar se îngroapă literalmente în caiete, colecții vechi de reviste ori cărți rare. Este, de altfel, unul din cei mai pasionați bibliofili din țara noastră. Acasă, în str. dr. Turnescu, posedă o bibliotecă ce se poate mîndri cu lucrări unicat și cu manuscrise de o valoare excepțională, între care și un testament al lui Al. Macedonski. E firesc, așadar, că în dimineața aceasta geroasă a începutului de an, discuția noastră să înceapă tocmai cu acest subiect bibliofilia, despre care nu se știe dacă într-o bună zi, academicianul nu ne va face surpriza unei cărți doldora de amănunte interesante din acest domeniu.

— Mi-ar trebui pentru așa ceva, îmi spune Șerban Cioculescu, o lună bună de vacanță în care să fiu absolut numai al meu, adică să fiu pus la un fel de „popreală" față de alte treburi și... înarmat cu hîrtie suficientă să-i dau drumul. Am dovedit în cursul vieții că pot scrie rapid. Teza mea de doctorat despre D. Anghel am dictat-o unei dactilografe care lucra cîte patru ore zilnic, în numai trei săptămîni. Tot în trei săptămîni, pe o masă simplă de brad, am scris în 1945 și Introducere în poezia lui Tudor Arghezi, într-o casă de țară, unde începeam lucrul la orele 5—6 dimineața...

— **Relatați-ne un episod interesant în legătură cu munca dumneavoastră de colecționare a cărților rare pe care l-ați trece, neapărat, într-un astfel de volum...**

— Uite. Într-o zi, sora scriitorului B. Elvin care, cu ani în urmă, organizase o expoziție de carte rară la Anticariatul de la galeriile Crețulescu, m-a invitat să fiu prezent și eu la deschidere. Acolo, sub geamul unei vitrine, am descoperit un exemplar al lucrării Descriptio Moldaviae de D. Cantemir, ce conținea o hartă a Moldovei și purta un autograf — e drept cam șters de vreme, — dar în două limbi — română și latină, al lui Samuel Micu. Acesta fusese primul român care, aflîndu-se la Viena, citise renumita lucrare — ce includea și un portret al lui Dimitrie Cantemir. Interesîndu-mă cît costă volumul respectiv mi s-a precizat că fusese fixat la 250 de lei. Dar nu-l puteam cumpăra în cazul în care vre-o instituție de cultură l-ar fi solicitat în termen de două săptămîni. Am așteptat, deci, cu enormă emoție, să treacă cele două săptămîni fatidice, și la expirarea termenului, cum zic, am achiziționat prețioasa lucrare.

— **Și acum vă rog să ne informați ce carte ne veți da dumneavoastră în curînd...**

— Am predat Editurii Eminescu cel de al treilea volum din Itinerar critic. El cuprinde o mare parte din „breviarele" pe care le-am publicat în ultimii ani în „România literară", începînd cu Expoziția de incunabule, Mitul inorogului (ales de D. Cantemir ca simbol animalier în Istoria ieroglifică), incluzînd apoi „breviarul" privitor la dania maicii Teofana, mama lui Mihai Viteazul, mînăstirii Hurezu, — cel mai frumos text de limbă românească din începuturile scrierii la noi, — urmînd cu „portretele" lui Miron Costin, Antim Ivireanu, Ienăchiță Văcărescu, Ion Ghica și ajungînd pînă la scriitori din zilele noastre, între care E. Lovinescu, Păstorel Teodoreanu, Zaharia Stancu, Romulus Dianu, Barbu Solacolu...

— **Cum se încheie acest interesant volum?**

— Prin prezentarea breviarelor despre epigramă, epitaf și madrigal...

Al. Raicu

Politica externă a partidului, expresie a aspirațiilor poporului

Tablou de Traian Brădean

România, țară socialistă, insulă de latinitate, cu istorie multimilenară, așezată la interferența a multe și mari linii politice și jocuri strategice, afectată adesea grav dar, rămasă martoră prăbușirii unor mari imperii din jurul ei, țară cu resurse umane, economice și de alte feluri mai mici decît am fost obișnuiți a socoti și aduna, și-a dezvoltat o amplă dimensiune externă.

Popor ce-am fost aici dintotdeauna, românii au luptat mereu pentru trei mari deziderate: unirea tuturor celor de același grai într-o singură țară, progres social și independența patriei și-a națiunii lor. Transilvania, pămînt de rai și basme, apărată de jur împrejur de munți, a fost și înainte de Decebal și Burebista inima țării care se întindea departe în jurul munților, stăpînind șesuri și roditoare cîmpii, avînd hotare naturale pe mari ape curgătoare, inclusiv gurile Dunării și o lungă graniță de litoral.

În timp ce alte popoare s-au deplasat și au migrat, românii și-au apărat mereu limba, glia, patria și neamul.

Plugari pașnici, pînă ieri, fiind legați de acest pămînt, noi am năzuit de cînd ne știm spre pace și prietenie cu vecinii și cu popoare chiar mai depărtate, pentru a putea să culegem în liniște și tihnă aurul ogoarelor și din adîncurile munților noștri, ca apoi o parte să-l schimbăm cu lucruri trebuitoare nouă și de prisos în altă parte.

De 30 de ani și mai bine, sub zodie socialistă, sîntem pentru prima dată în ultimii două mii de ani liberi în interior, mobilizați profund în construirea unei noi societăți, beneficiem de o pace neîntreruptă și militām pentru menținerea și consolidarea independenței și suveranității patriei: România Socialistă.

Optînd irevocabil pentru socialism, pentru realizarea pe acest pămînt a idealurilor tuturor marilor noștri înaintași, este normal și firesc să avem relații dintre cele mai bune, mai largi și mai diversificate cu toate țările socialiste.

Partidul Comunist Român apreciază — și practica socială a confirmat pe deplin acest lucru — că întărirea și dezvoltarea prieteniei, solidarității și colaborării cu toate țările care construiesc noua orînduire corespunde intereselor fiecărei țări socialiste, cauzei unității lor, sporirii influenței socialismului pe plan mondial. Tocmai de aceea România situează în centrul politicii sale externe extinderea relațiilor politice, economice, tehnico-științifice și culturale cu toate statele socialiste, amplificarea colaborării și cooperării reciproc avantajoase și intrajutorării cu aceste state, lărgirea schimbului de experiență în construirea noii orînduiri, în edificarea socialismului și comunismului, pe baza principiilor respectării independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc și intrajutorării tovărășești, solidarității internaționale.

Această politică confirmată constant în documentele partidului, ale forurilor supreme de stat, în cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, înscrisă ca orientare programatică în Programul P.C.R., nu are un caracter de ordin conjunctural, ci pornește de la premise obiective, avîndu-și izvorul trainic în comunitatea de orînduire, de țeluri și de ideologie a țărilor socialiste.

Principiile pe care se întemeiază relațiile dintre țările socialiste nu sînt creația cuiva, nu au apărut dintr-odată, prestabilite de cineva și înghețate într-o formă imuabilă. Ele s-au dezvoltat istoric și sînt susceptibile de continuă perfecționare. Cristalizarea relațiilor dintre țările socialiste, precizarea principiilor și normelor chemate să le guverneze au constituit probleme noi care se cer astfel rezolvate încît să asigure cadrul dezvoltării libere și înfloririi fiecărei națiuni, să realizeze o unitate de tip nou, să prefigureze lumea de mîine, o lume a păcii și colaborării egale între toate țările și popoarele.

Partidul Comunist Român a militat și militează cu consecvență pentru stricta respectare a principiilor fundamentale ale colaborării dintre statele socialiste, condiție primordială a unității și coeziunii acestor țări, chezășia dezvoltării întregului sistem socialist mondial și a exercitării rolului său asupra dezvoltării lumii contemporane.

O a doua direcție fundamentală a politicii externe românești o constituie intensificarea contactelor și relațiilor multilaterale de prietenie și colaborare cu țările în curs de dezvoltare, cu țările nealiniate sau care și-au dobîndit de curînd independența și au pășit pe calea dezvoltării libere, de sine stătătoare.

Această direcție reflectă sentimentele de simpatie și solidaritate ale poporului român față de cauza eliberării naționale și sociale a popoarelor și se materializează în sprijinul acordat pe toate căile efortului acestor țări spre o dezvoltare independentă și accelerată.

În spiritul coexistenței pașnice, România acționează pentru continua lărgire a relațiilor economice, tehnico-științifice, culturale cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, participă activ la schimbul mondial, la diviziunea internațională a muncii.

Imperativele fundamentale ale colaborării, destinderii și păcii, ale promovării unor relații noi, echitabile, între state cu orînduiri social-economice diferite, ca și între toate statele lumii își găsesc o reflectare în practica relațiilor României cu țările capitaliste avansate din punct de vedere economic. Coexistența pașnică nu presupune numai simpla absență a războiului, ci schimburi și contacte ample între statele cu orînduiri sociale diferite. Concepția progresistă, militantă a partidului și statului nostru asupra coexistenței pașnice este bazată pe convingerea și încrederea deplină în superioritatea ideologiei marxiste asupra ideologiei burgheze.

România participă la cele mai importante forumuri și organizații internaționale și își face cu demnitate și curaj cunoscută poziția în legătură cu toate problemele majore existente pe agenda internațională.

Strîns legată și trăgîndu-și seva din politica internă, din unitatea de voință și faptă a întregului popor, politica externă românească promovează interesele permanente ale națiunii românești. În liniile lor perene și fundamentale, interesele românilor au fost însă, sînt și vor fi și în viitor concordante și identice cu a tuturor popoarelor și națiunilor [illegible] de pace. Activînd pentru legalitatea internațională, pentru promovarea forței dreptului și a echității, pentru o nouă ordine internațională, pentru pace și dezarmare în interes național, se poate spune pe bună dreptate că România lucrează și pentru interesul celorlalte națiuni.

Valențele politicii externe românești sînt însă mai numeroase și obiectivele sale mai largi.

Firea pașnică a neamului, toleranța sa, omenia, setea de dreptate, spiritul deschis și prietenos, participarea la suferința vecinului și alte trăsături spiritual-naționale specifice [illegible] politicii externe românești o dimensiune mult mai largă, care depășește cu mult interesele strict naționale.

[illegible]

Buna înțelegere pe care România o practică cu toți vecinii săi este recomandată și altor țări. [illegible]

[illegible]

Geniul poporului român exprimat prin activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu [illegible]

În toate acțiunile de politică externă ale României se pot identifica o seamă de trăsături individuale ce-l caracterizează [illegible] și conduce această politică [illegible] judecarea realităților [illegible] fiecărei probleme; puterea de anticipație a evoluției fenomenelor; optimismul revoluționar și curajul în elaborarea soluțiilor și în realizarea lor; calm, reținere dar și fermitate; promovarea dialogului și colaborării largi; încrederea în forța popoarelor [illegible] de interesele și destinele lor; [illegible] a factorilor obiectivi [illegible] atît a celor naționali cît și a celor internaționali.

Încrezător pînă la nestrămutare în capacitatea popoarelor de a impune transformări revoluționare sociale, naționale și internaționale, tovarășul Nicolae Ceaușescu crede în posibilitatea păcii și luptă pentru menținerea și consolidarea sa, pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru realizarea dezarmării și în primul rînd a celei nucleare, pentru eliminarea folosirii forței și amenințării cu forța în relațiile internaționale, pentru desființarea blocurilor militare, pentru soluționarea pe cale pașnică a tuturor diferendelor internaționale, pentru propășirea economică, egalizarea nivelurilor de dezvoltare, pentru participarea tuturor popoarelor la circuitul mondial de valori.

Mare personalitate a mișcării comuniste și muncitorești mondiale, a vieții internaționale contemporane, primul bărbat al țării se preocupă neîncetat pentru o unitate de tip nou în mișcarea comunistă și muncitorească internațională, pentru normalizarea relațiilor dintre țările socialiste, pentru consolidarea unui larg front antiimperialist, pentru sporirea forței și prestigiului socialismului în lume.

Semnificativ pentru locul României în lume este și faptul că în ultimii ani au venit la București pentru discuții și schimburi de opinii cele mai mari personalități politice ale lumii contemporane între care: L. I. Brejnev, Hua Kuo-fen, aproape toți ceilalți conducători ai țărilor socialiste, lideri ai partidelor comuniste, muncitorești, socialiste, președinți ai S.U.A. și Franței, prim-miniștri ai Marii Britanii și R. F. Germaniei, conducători ai națiunilor arabe între care Sadat, Asad, Husein, Arafat, prim-ministrul al Irakului, regina Olandei, căpitanii regenți ai statului San Marino, șefi de stat și guverne din India, Pakistan, Turcia, Grecia, Zair, Nigeria, Guineea, ai unor state din America Centrală și de Sud precum și alte numeroase personalități ale vieții politice, științifice și culturale internaționale.

Președintele Nicolae Ceaușescu a făcut ca numele României să fie cunoscut, respectat, prețuit și stimat pe toate meridianele globului.

România nu a avut niciodată în istoria sa atîția prieteni, nu s-a bucurat niciodată de atîta popularitate, nu a primit atîta cinste cît primește de cînd în fruntea ei se află fiul de țăran, muncitorul, intelectualul, revoluționarul, soldatul, omul păcii, omul realității și al optimismului, marele patriot și internaționalist, vizionarul Nicolae Ceaușescu.

Fiind suflet din sufletul neamului său, identificîndu-se cu bucuriile, nevoile și aspirațiile întregului popor, noi ne urmăm ca unul alesul iubit conducător, știind că uniți fiind, lupta lui pentru fericirea și independența noastră este mai spornică și mai ușoară, că o națiune socialistă unită nu poate fi înfrîntă de nici o forță potrivnică din lume, că deși nu avem și nu vrem bombe atomice, iubirea și unitatea de neam e scutul cel mai trainic pentru viitorul lui.

Pavel Suian

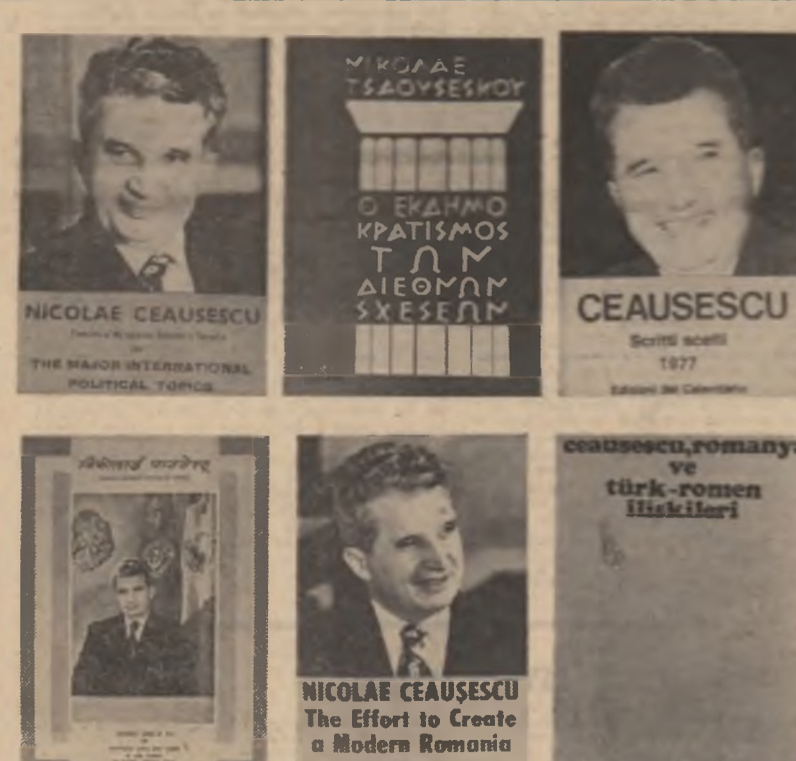

ANIVERSĂRI UNESCO

Centenar Ramuz

La 24 aprilie 1878 vedea lumina zilei lîngă Lausanne, într-o familie de țărani, Charles Ferdinand Ramuz, considerat cel mai de seamă scriitor romand din toate timpurile. Centenarul lui, celebrat de Consiliul Mondial al Păcii și de UNESCO prin conferințe, reeditări și expoziții de carte ce vor dura pînă la 24 aprilie 1979, este un bun răspuns dat ideii că un creator de frumos nu aparține doar micii lui comunități, în cazul de față un canton elvețian, Vaud; prin suma experiențelor trăite și închipuite de el, cu transparența sau dramatismul lor ascuns, el continuă, îmbogățește civilizația, altfel spus concomitent cu condiția lui națională își dezvăluie universalitatea.

De altfel, ceea ce țesuse într-o operă de miraje montane, de prelungite confruntări cu o natură aspră dar încîntătoare, adînc evocatoare de peisaje, fizionomii aduse sau restituite prospețimii inițiale a firii, ține de resorturile mai adînci ale artei clasice.

Ramuz — fie că a lucrat în casa părintească, fie la Paris, unde a locuit un număr de ani, întreține o recluziune programatică. Acest artist a spus cîndva în **Jurnalul** său că este un însingurat nu fiindcă ar fi un ins dificil cît pentru că îi place să cîntărească pe îndelete lucrurile și să le priceapă sensul sub unghiul faptului biologic — viața și moartea meritînd, zicea el, să fie cîntărite tot atîta cît vor trăi în noi speranțele de primenire, acele atitudini esențiale care derivă din lumină, din omenie. Sub acest unghi recluziunea a fost pentru Ramuz un examen prelungit al surselor de inspirație, regăsirea inflexiunilor de prim ordin datorită cărora literatura știe să traseze harta unui univers peren, cu principalele lui detalii și accente.

Căci, în ce îl privește, Ramuz n-a ascuns niciodată cît de legat se simte de spațiul helvetic natal, de solemnitatea existenței rustice, de puritatea oamenilor crescuți în cultul muncii, al mîndriei unui anumit tipar sufletesc, tiparul munteanului, cum apare și la noi în scrisul sadovenian.

Acela care s-a bucurat de admirația lui Andre Gide și a lui Lucian Blaga (îi datorăm lui Blaga un frumos medalion Ramuz publicat în 1934) pe temeiul cărților sale modelate de spirit poporan, și-a obiectivat lirismul ori de cîte ori și-a îndreptat privirile spre **vîrsta de aur**. Cu nostalgie, ca în **Aime Pache**, cu dozată înverșunare ca în **Vie de Simon Belet** sau **Regne de l'esprit malin** (Domnia răului). Vîrsta de aur nu e la Ramuz neapărat cea a copilăriei, cît a liberei manifestări în generoasă întrajutorare și eroism curent, virtuți proprii omului de rînd: simplitate în fața mutațiilor calendaristice, demnitate în suferință, uimitoare participare la feeria muntelui, voință metodică în depășirea celor mai diverse greutăți.

Scriind o amplă epopee țărănească, sau sub aparențe țărănești o vastă laudă a inocenței morale, într-un veac de urbanizare neîntreruptă, de cuprinzătoare poluare, Ramuz sfîșie vălul unor exclusivisme discutabile pentru a cultiva o proză calmă, bogat aluvionară în substanță energetică și înțelepciune, în derularea căreia vîrtejurile pasionale apar resorbite în adînc. Din atari motive Ramuz, ca și Reymont sau Giono, ca Slavici sau Sadoveanu, a putut fi receptat drept anacronic.

N-a fost și nici nu va fi un scriitor învechit. Lirismul său înnăscut și talentul cu care a sondat destine banale, nu le voi numi umile, căci nu lipsește din arsenalul lor arma dragostei și a răzvrătirii neînduplecate, și-au pus pecetea pe o operă încărcată de fabulos metaforic.

Elveția și întreaga lume cinstesc în Charles Ferdinand Ramuz o strălucită conștiință literară care a știut într-un fel unic să polemizeze cu modele și să afirme valorile neschimbătoare, filonul armonic al iubirii pentru rădăcini.

Henri Zalis

Troilus și Cresida

Un dar de preț pentru cititorul român este, fără îndoială, apariția recentă a cărții lui Geoffrey Chaucer **Troilus și Cresida**, în tălmăcirea lui Dan Duțescu. Pentru cel familiarizat cu povestirea de dragoste între Cresida și Troilus din piesa cu același nume a lui Shakespeare, cartea lui Chaucer va fi fost probabil o mare surpriză. Fiindcă piesa lui Shakespeare ne introduce, cu un rîs cinic și dureros, în atmosfera sufocantă a războiului, într-o lume profund degradată, pe care nici o valoare umană nu o mai poate compensa — pe cînd versurile lui Chaucer respiră într-un spațiu transparent și pur, de o vitalitate juvenilă fermecătoare.

Troilus și Cresida, cuprinzătoarea narațiune în versuri, e considerată de unii critici **capodopera chauceriană**; mai mulți încă o numesc primul roman psihologic englez (în vreme s-a acreditat ideea că Chaucer e părintele nu numai al poeziei, dar și al romanului țării sale). Fabula fusese creată prin secolul al XII-lea de romanul cavaleresc în marginea tradiției antice și pînă în secolul al XIV-lea, cînd a trăit Chaucer, istoria celor doi tineri troieni ajunsese la o [illegible] circulație. Poetul englez și-a modelat substanța narativă după o schemă simbolică, gîndită în esență ca o reafirmare (într-un fapt particular) a ordinii universale. [illegible] în sine, reflexul unei psihologii medievale de [illegible]. **Fortuna labilă** guvernează viața. Întîmplarea lui Troilus și a Cresidei se petrece sub [illegible] a roții Fortunei: în vremea războiului troian, tînărul fiu al lui Priam, Troilus, se îndrăgostește de frumoasa văduvă Cresida — și reușește să se apropie de ea și să-i cîștige dragostea ajutat de zelul prietenesc al lui Pandar, unchiul ei. După o perioadă de iubire fericită, Cresida e silită să plece în tabăra grecească, unde o așteaptă tatăl ei, ghicitorul Calcas, fugar din Troia. Cresida ajunge să se îndrăgostească de impetuosul aheu Diomede, iar Troilus, nefericit de trădarea ei, cade vitejește în luptă. Sufletul nenorocosului troian se [illegible] din lumea deșartă în sfera armoniilor [illegible] cerului, mai presus de anotimpuri, printre [illegible] astre".

[illegible] care petrece întîmplările acestea are 5 secțiuni — 5 cărți (capitole): ea îl înalță pe Troilus din abisul dragostei neîmpărtășite la momentul de aur al împlinirii și echilibrului — în cartea de mijloc, a 3-a. Apoi începe mișcarea descendentă — [illegible] amenințarea din cartea a 4-a și declinul (pînă la distrugerea fizică a lui Troilus) în ultima carte. În fundal se desfășoară [illegible] războiul. Structura poemului amintește [illegible] de maniera unităților clasice: acțiunea e liniară; locul se limitează aproape exclusiv la cetatea Troiei, timpul suprafețelor „relative" — între care, ce-i drept, pot trece chiar ani — cuprinde primăvara și vara, din aprilie pînă în [illegible] ce, în treacăt fie spus, întărește impresia de lumină, de expansivă tinerețe a lumii chauceriene. Prin succesiunea ordonată discret a unor faze foarte apropiate ale anului, [illegible] epică, [illegible] de voltele detalierii, o concentrare semnificativă, exemplară.

În chenarul acesta convențional, geniul lui Chaucer țese o bogată tapiserie, [illegible]

Cresida e o figură de elită printre portretele feminine ale literaturii universale. [illegible]

Pentru a evita monotonia acestor sentimentale, Chaucer îl creează pe Pandar, spirit cu precădere profan — un caracter memorabil și pitoresc. Pandar are umor și un simț sănătos al relativului, cu nuanțe chiar de cinism. Procedeele sale nu totdeauna curate de persuasiune, cazuistica sentimentală pe cele mai diverse registre, bavardajul interminabil cu care-i înconjoară pe cei doi protagoniști, pildele prin care pilotează sentimentele și gesturile acestora, sînt tușele unui portret realizat cu o neinhibată exuberanță coloristică. Chaucer nu lasă loc pentru o reacție de resentiment la adresa lui Pandar ca mijlocitor: față de Cresida și Troilus, înțeleptul troian e practic dezinteresat și plin de simpatia, de participarea afectivă a unei inimi ca însăși nefericită. Dincolo de acestea, ghicim în Pandar plăcerea contemplării și o fascinație pentru jocul inteligenței — adică ceva esențial din natura autorului.

În cartea lui Chaucer, sunetul pur al unui sentiment coexistă netulburat cu inflexiunea lumească. Pasiunea sublimă trăiește nu prin ignorarea, ci prin asumarea planului terestru, ceea ce, paradoxal, nu micșorează dimensiunile. Asemenea concomitențe vor fi caracteristice spiritului englez în literatură. Chaucer, primul mare scriitor britanic, e maestrul unor aliaje ireductibile, în care viața începe nestingherită de prejudecăți creatoare, cu fețele ei contradictorii.

Sub raport plastic, **Troilus și Cresida** are aspectul unei înlănțuiri de scene (realizate în tehnica miniaturilor vremii), prinse într-o ramă bogată, obiectivantă, a comentariului de autor: Cresida printre domnițe, în grădina geometric ordonată a casei; Troilus cu șoimul pe braț, în fruntea cavalerilor; fetele strînse laolaltă să cînte și să citească; momentele de petrecere; cuplul sărbătoresc sau îndurerat al îndrăgostiților — imagini guvernate de semnele decorative ale zodiacului, de luna „cu cornițe" și de soare, viziuni înconjurate de o vegetație stilizată, însă atît de vie. Deseori scenele sînt introduse cu un anume simț al spectacolului. Ritualul povestirii nu e ascuns — ci dimpotrivă, conștientizat cu fapt artistic și reflexiv. De altfel, oralitatea marcată a strofelor lui Chaucer ne aduce mereu aminte că poetul își scria paginile pentru a le citi în public — în fața unui auditoriu avizat, care aprecia bucuriile superioare ale acestui fel de a se delecta. Grația și libertatea aluziilor livrești ale lui Chaucer (excepțional de bine informat în materie de cultură europeană) lasă să se întrevadă un spațiu ferm, caracteristic de mișcare al intelectului. O conjunctură specială în sensul istoriei literare face ca Chaucer să profite de o vastă tradiție medievală, franceză mai ales — obosită la momentul acela — și de sugestiile renascentiste venind cu precădere din Italia, cunoscută direct poetului englez; și aceasta la o vreme cînd în Anglia, după tirania de vreo trei secole a limbii franceze, engleza începea să-și cîștige drepturile, formîndu-se vertiginos pe un teren social mobil, cuprinzător. Din magia poetului și tinerețea abia strunită a cuvintelor sale, iată că bătrîne imagini din romanele cavalerești, din aubade și alte cîntece de dragoste, iată că motive tradiționale, jurăminte, blesteme, proverbe — echivalate în limba română cu neîntrecută naturalețe — reapar la Chaucer într-un cîmp poetic ingenuu, primăvăratic — și o nouă lume începe.

Prin intenția autorului, **Troilus și Cresida** e un poem filosofic — și aceasta nu numai pentru că la un moment dat se expun, aproape discursiv, ideile lui Boethius. Întreagă povestea lui Chaucer, tihnită și plină de culoare, lucrată cu [illegible] și un simț extraordinar pentru detaliul autentic, vrea să fie ilustrarea poetică a unei meditații filosofice. Dar, în fond, există vreo mare operă literară care să nu reprezinte în esență o meditație asupra vieții? Remarcabil la Chaucer este faptul că fabula sa își păstrează spontaneitatea, consistența materiei lirice și narative nealterate de sensul (superior) demonstrativ.

Versiunea românească a acestei cărți o datorăm aceluiași generos traducător, care acum un număr de ani a tălmăcit **Povestirile din Canterbury**. Așa cum s-a întîmplat și atunci, calitatea admirabilă a re-scrierii în limba noastră e semnul unei asumări spirituale exemplare. Odată cu transpunerea minuțioasă a sensului, Dan Duțescu a reușit să aducă în limba noastră nuanțele sonore ale originalului, pulsația plină a strofelor elaborate, incandescența naivă, schimbarile tonale, scara fin gradată a umorului și simpatiei lui Chaucer, stîngăciile juvenile și rafinatele ale spunerii. Cuvintele vechi și întorsăturile de frază ieșite din uzul limbii române dau, cu măsură, un parfum arhaic (să nu uităm că actualii englezi îl citesc pe Chaucer cu glosar!). Prefața și notele, tot de Dan Duțescu, sînt erudite fără pedanterie, răspund necesităților firești de informare cu o simplitate și economie ce par în sine un omagiu adus lui Chaucer. Nu avem decît de mulțumit distinsului traducător pentru inițiativa de a umple un vechi gol cultural — și pentru dăruirea cu care și-a dus la bun sfîrșit dificila întreprindere.

Ioana Ieronim

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

L

REDACȚIA: București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian